

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- PRENOVA VISOKOŠOLSKIH PROGRAMOV, str. 2
- STABILIZACIJA IN IZOBRAŽEVANJE, str. 2
- ŠOLA ZA VSAKEGA OTROKA, str. 2
- UČNOSNOVNA ALI UČNOCILJNA ŠOLA?, str. 3
- AL' PRAV SE PIŠE..., str. 4
- TELEVIZIJA V ŠOLI, str. 5
- NARAVOSLOVNE VSEBINE V PRENOVLJENEM PROGRAMU SPOZNAVANJA NARAVE, str. 10
- PRVI KORAKI V PROGRAMIRANJU, str. 10

Pobude za reformo srednje šole

Stališča in predlogi Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje

Kaj bo po dozdajšnjih evalvacijskih raziskavah in izkušnjah šol treba še spremeniti v srednjem usmerjenem izobraževanju, kaj bolj skrbno razvijati ali še dodatno preučiti — o tem je Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje pred kratkim sprejel naslednja stališča, sklepe in predloge, ki jih objavljamo v nekoliko skrženi obliki in z mednaslovi, ki smo jih napisali v uredništvu.

Strokovni svet ugotavlja, da rezultati prve faze raziskave uveljavljanja novih vzgojno-izobraževalnih programov ne postavljajo pod vprašaj družbeno-idejnih in strokovnih izhodišč reforme in temeljnih sistemskih rešitev usmerjenega izobraževanja. Dosedanje raziskave in razprave o njih pa so opozorile na različne pomanjkljivosti in slabosti v izvajanju reforme, ki lahko, če jih ne bomo dosledno in učinkovito odpravljali, ogrozijo uresničevanje temeljnih smotrov. Nekatere od teh sla-

hosti in pomanjkljivosti bo mogoče premagati z izvedbenimi navodili in drugimi akcijami, ki jih mora glede na svoje pristojnosti in odgovornosti predlagati pristojnim organom in izvesti Zavod SRS za šolstvo.

Do priprave »druge generacije« vzgojno-izobraževalnih programov je treba temeljiteje preučiti zlasti še razvojne težnje v znanosti, tehniki in tehnologiji in s tem v zvezi spreminjanje sestave dela. Spremembe bo treba iskati tudi v prožnejših programskih in sistemskih rešitvah, zlasti

pri usklajevanju razmerij in povezovanju splošne in strokovne izobrazbe ter glede prožnejšega prepletanja različnih oblik notranje diferenciacije, tudi v skupni vzgojno-izobraževalni osnovi in organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela, da bomo zagotovili večjo kakovost pouka in boljše možnosti za razvoj učencev v skladu z njihovimi sposobnostmi, interesi in potrebami.

Nadaljnje raziskave bodo morale odgovoriti na vprašanje, kako posamezni vzgojno-izobraževalni programi pripravljajo učence hkrati za začetek dela in za nadaljnje izobraževanje. To splošno načelo bo treba še bolj prilagoditi zahtevam strok in dela na posameznih področjih.

Razprava na sejah strokovnega sveta je opozorila, da je

treba stalno kritično preverjati, kako se uresničujejo temeljna izhodišča in cilji reforme, opredeljeni v družbeno-političnih dokumentih in zapisani v zakonskih aktih. To velja še posebno za — po našem mnenju prepočasno — podružbljanje vzgoje in izobraževanja, uresničevanje integracije dela in izobraževanja, permanentnost izobraževanja, usposabljanje organizacij združenega dela za vzgojno-izobraževalne funkcije, poglobljanje demokratičnosti vzgoje in izobraževanja, itd. Sodobno pojmovanje izobraževanja ne sprejema šole kot edino izobraževalno ustanovo, ampak gradi na predpostavki o sicer nezamenljivi vlogi šole ob hkrati odgovorni vlogi še mnogih drugih institucij, posebno organizacij združenega dela.

Reforma zahteva gnotne in kadrovske možnosti

Strokovni svet meni, da moramo v nadaljnjem procesu reforme nameniti več družbene in strokovne pozornosti uresničevanju družbenih, idejnih, normativnih, sistemskih, programskih, gnotnih, kadrovskih in drugih predpostavk reforme. Reforma je proces, katerega kakovost in intenzivnost sta odvisni od usklajenega delovanja mnogih med seboj povezanih dejavnikov.

Strokovni svet je v svojih stališčih do stabilizacijskega programa opozoril na negativne posledice zmanjševanja deleža za vzgojo in izobraževanje, linearne in neselektivnega ter proračunskega ravnanja, kar vse zelo neugodno vpliva na uresničevanje reformnih ciljev. Ta stališča sveta so danes še bolj aktualna.

Med šibkejšimi členi reforme so nezadostna družbeno-materialna, moralna in strokovna motiviranost ter pripravljenost in usposobljenost dela učiteljev. Med vzroke takšnega stanja lahko štejemo tako neustrezno vrednotenje učiteljevega dela, nezadostno seznanjenost in strokovno pripravljenost in odgovorne naloge pri izvajanju novih vzgojno-izobraževalnih programov, za uvajanje nove učne tehnologije, oblik in metod dela, za večjo ustvarjalnost in stalno strokovno izpopolnjevanje.

Strokovni svet je že večkrat zahteval, da je treba pripraviti in sprejeti zasnovo permanentnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, prilagojeno zahtevam reforme, možnostim strok, gnotnim razmeram in sodobnim pedagoškim zahtevam.

Posebej naj opozorimo na neuresničevanje 225. člena Zakona o usmerjenem izobraževanju, ki zahteva, da si morajo učitelji, ki nimajo ustrezne izobrazbe, to pridobiti do sredine pri-

hodnjega leta. Zavod SRS za šolstvo naj najkasneje do oktobra pripravi predlog sprememb in dopolnitev sklepa o stopnji in vrsti izobrazbe učiteljev za srednje usmerjeno izobraževanje. Ustvarjati je treba vsestranske možnosti za dvig strokovnosti, za višjo motiviranost, kar je bistven pogoj za izboljševanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela.

Več skrbi izobraževanju odraslih

V zasnovi permanentnega izobraževanja ima pomembno mesto izobraževanje odraslih. Vedno pogostejše so ugotovitve, da šole niso dovolj usposobljene za organizacijo, prilagajanje programov in izvedbo izobraževanja ob delu. Izobraževalne funkcije organizacij združenega dela še niso dovolj razvite; šole in organizacije združenega dela marsikje niso ustrezno povezane pa tudi učitelji so premalo andragoško usposobljeni.

Strokovni svet meni, da je potrebno zlasti:

— z družbeno-politično in strokovno akcijo razvijati zanimanje in potrebo po ustreznem vrednotenju izobraževanja v organizacijah združenega dela, skupno načrtovanje kadrovskih potreb in potreb po različnih oblikah strokovnega izpopolnjevanja;

— načrtno in strokovno domišljeno oblikovanje in sprejemanje različnih programov strokovnega izpopolnjevanja v organizacijah združenega dela, posebnih izobraževalnih skupnostih itd.;

— načrtno prilagajanje programov za pridobitev izobrazbe udeležencem z življenjskimi izkušnjami ter prilagajanje vsebin, oblik in metod dela in organizacije izobraževanja odraslim;

— več storiti za andragoško usposobljenost učiteljev;

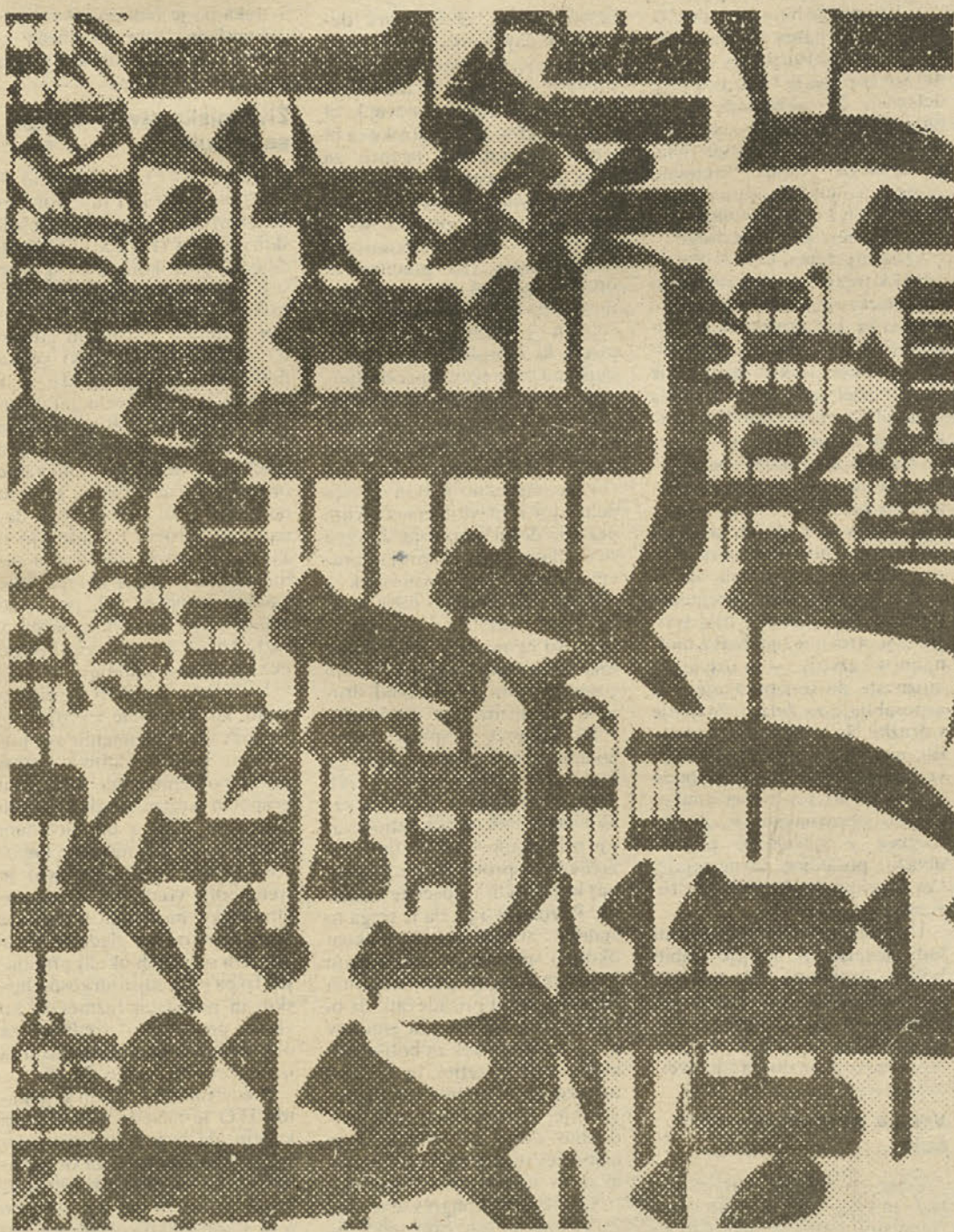
— okrepiti strokovne službe za izobraževanje odraslih znotraj organizacij združenega dela, na Zavodu SRS za šolstvo, Pedagoškem inštitutu, Zvezi delavskih univerz itd.;

— čimprej pripraviti navodila za prilagajanje celotnih programov izobraževanju odraslih. Zavod SRS za šolstvo naj ta navodila predloži strokovnemu svetu v jeseni 1984.

Integracija oseb z motnjami je pomanjkljiva

Izobraževanje oseb z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter invalidnih oseb ni dovolj razvito. Ob sprejemu in postopnem uveljavljanju načela integracije dela te kategorije udeležencev izobraževanja v redne šole so se pokazale precejšnje pomanjkljivosti. Šole niso dovolj usposobljene za prevzemanje

Nadaljevanje na 2. str.

Kum — Nam — Bajk (Koreja: Pismo, serigrafija, sitotisk, z mednarodnega bienala v Chilu, oktobra 1983)

dogodki
novosti

V TEKMI S ČASOM

Prenova
visokošolskih
programov

Priprava novih programov visokošolskega izobraževanja — tistih za dodiplomski in tistih za podiplomski študij — prehaja v sklepno obdobje. V dobrih treh mesecih morajo biti programi končani in sprejeti, saj morajo prihodnji razpisi visokošolskega študija temeljiti že na novih programih, kandidati pa morajo čim prej zvedeti za pogoje vpisa. Predsedniki svetov visokošolskih delovnih in temeljnih organizacij, ki jih je svet za vzgojo in izobraževanje pri predstavitvi RK SZDL sklical na posvet dne 12. 9. 1984, menijo, da bodo programi pravočasno pripravljani. Skrbijo jih le zapleteni postopek, ki je določen za sprejem teh programov: na temelju programskih zasnov morajo pripraviti najprej osnutke programov, ki jih obravnavajo in dajo v javno razpravo strokovni sveti posebnih izobraževalnih skupnosti; iz dopolnjenih osnutkov bodo nastali predlogi programov, o katerih mora dati svoje mnenje tudi strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje, šele nato uredbo v končno obravnavo na skupščini posebnih izobraževalnih skupnosti.

V prihodnjih mesecih bodo sli programi visokošolskega izobraževanja skozi sito in rešeto javne razprave. O tem, da je taka razprava potrebna, ni treba dvomiti. Dozdajšnje izkušnje kažejo, da se študenti prav malo zanimajo za pripravo novih programov, pa naj bi o njih povedali svoje mnenje vsaj v času javne razprave. Ker nastajajo programi v razmeroma ozkih krogih izvajalcev, je prav, da o njih povedo svoje mnenje tudi uporabniki in širša strokovna javnost. Pri programih pedagoškega šolstva bo treba še uskladiti različne izvajalce in posebne izobraževalne skupnosti, pa tudi posamične interese s širšimi družbenimi potrebami in

zahtevami vzgoje in izobraževanja.

Zadnji meseci tega leta bodo za visokošolske organizacije, strokovne svete in skupščine izobraževalnih skupnosti minili v zelo delovnem ozračju, ob napevitih rokih, ki ne bodo dopuščali, da bi bila kaka seja nesklepčna ali javna razprava ob posameznem programu brez odziva.

Bodo novi programi začetek globlje reforme visokošolskega izobraževanja? Mnenja o tem niso enotna. Kritiki nastajajočih programov pravijo, da so še preveč pod vplivom tradicije, da brez potrebe kopirajo snov in triptaj v dodiplomske programe tudi to, kar sodi v kasnejšo specializacijo, da so preračunani na zdajšnji sistem financiranja visokošolskega izobraževanja, ko posebne izobraževalne skupnosti zagotavljajo depar le za dodiplomske programe itd. Kljub tem okoliščinam bo prenova visokošolskih programov zagotovo pripomogla, da bodo postali programi sodobnejši, izobraževanje pa bolj usklajeno z družbenimi potrebami in razvojem znanosti.

Razumljivo je, da reforma uniwerze ni in ne more biti kampanjsko, enkratno dejanje. To je dolgotrajen proces, pravijo predstavniki obeh univerz, ki bo pospešeno potekal več let. To je trajen proces usklajevanja visokošolskega izobraževanja z zahtevami časa in splošnega razvoja. Za tako spreminjanje in razvijanje visokošolskega izobraževanja mora družba pokazati potrebno razumevanje tudi takrat, ko mu odmerja denar. To spoznanje pa ne velja le za visoko šolstvo, marveč tudi za celotno področje vzgoje in izobraževanja.

J. V.

Stabilizacija
in izobraževanje

Ob razpravi o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ

Razprave o predlogu sklepov 13. seje CK ZKS, ne bi smeli jemati na lahkost in površno, poudarja v zadnji številki Školskih novih dr. Ante Bečen. Gre za usodne premike, kot je zapisano v predlogu, za uresničevanje dolgoročne programa gospodarske stabilizacije in za konkretne akcije, ki naj bi sledile razpravi o predlaganih sklepih.

Zal pa predlog sklepov neposredno ne obravnava vzgoje in izobraževanja, kot tudi drugih družbenih dejavnosti ne. In vendar so 10. kongres — za njim pa tudi naslednji partijski kongresi in plenumi določeno opredelili, da je za našo družbo razvoj vzgoje in izobraževanja velikega pomena. Ne gre samo za gnotni položaj šole in prosvetnih delavcev; še pomembnejše je, da se bomo brez večjih naložb v pamet in znanje in brez načrtnega usposabljanja za današnjo in prihodnjo tehnologijo težko vključevali v mednarodno delitev dela in se dokopali do višje produktivnosti in večjega dohodka. Medtem ko v svetu čedalje več vlagajo v izobraževanje

in dosegajo s tem vidne uspehe, smo mi izobraževanju zadnja leta obsekali veje in s tem razvrednotili eno naših strateških opredelitev. Je to samo posledica gospodarskih težav ali tudi starega načina mišljenja, se sprašuje pisec.

Razprava o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ naj se torej ne ustavi le pri tarnanju o našem gnotnem siromaštvu — treba je odločneje spreminjati poglede, da je izobraževanje poraba, ne pa naložba in proizvodna sila. Saj tako je tudi stališče Zveze komunistov, ki bi moralo biti zapisano tudi v sklepih 13. seje CK ZKJ, sklepa svoje razmišljanje pisec.

Prav bi bilo, da bi razprava o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ tudi med našimi prosvetnimi delavci spodbudila kritično in ustvarjalno razmišljanje o odprtih vprašanjih prihodnjega razvoja vzgoje in izobraževanja in vse družbe. Prispevke iz takih razprav bomo radi objavili tudi v našem glasilu.

UREDNIŠTVO

Pobude za reformo srednje šole

Nadaljevanje s 1. str.

teh funkcij. Strokovni svet meni, da je skrb za to kategorijo udeležencev usmerjenega izobraževanja družbeno in strokovno zelo odgovorna naloga. Zavod SRS za šolstvo naj pripravi glede na svojo pristojnost in v sodelovanju z drugimi institucijami program dejavnosti, ki naj zagotovijo hitreje premagovanje ugotovljenih slabosti.

Izpopolniti proizvodno delo in delovno prakso

Kakovostno uveljavljanje temeljnih smotrov proizvodnega dela in delovne prakse je proces, ki ga ni mogoče uresničiti hitro in brez velikega truda. To velja še posebno za tista okolja in programe, kjer doslej ni bilo ustrezne tradicije in zato tudi nastajajo nerazumevanja in odpori. Poleg vidnih dosežkov in spodbudnih primerov ne manjka tudi številnih slabosti.

Strokovni svet meni, da je treba ponovno preučiti vsebinsko povezanost proizvodnega dela, praktičnega pouka in strokovnoteoričnih znanj. Okrepi naj se sodelovanje med šolami in organizacijami zdrženega dela, v katerih učenci opravljajo proizvodno delo. Proces dogovarjanja je treba osvoboditi prevelikega administrativnega dela in bolj zagotoviti ustrezne strokovne možnosti za uresničevanje vzgojno-izobraževalnih smotrov.

Za sodobne učilnice in delavnice

Pri zagotavljanju nujnih emotivnih temeljev reforme usmerjenega izobraževanja so bili doseženi pomembni uspehi v graditvi novih šolskih centrov, v prenovi šol, graditvi domov za učence in še zlasti pri opremljanju

nju naravoslovnih učilnic, učnih delavnic za osnove tehnike in proizvodnje in kabinetov za obrambo in zaščito. Vse to omogoča aktivnejše delo učencev, dvig kakovosti in izenačevanje možnosti za izobraževanje.

Strokovni svet meni, da je treba storiti vse, da se v zdajšnjih zaostrenih gospodarskih razmerah uresniči program opremljanja učilnic za predmete skupne vzgojno-izobraževalne osnove v sprejetem obsegu. Pospešiti je treba tudi opremljanje učilnic za strokovno-teorične predmete in zagotoviti primerne razmere za pridobivanje kakovostnih praktičnih znanj. V opremljanje učilnic je bilo vloženo veliko družbenega denarja — naša skupna odgovornost pa je, da bodo te naložbe kar najbolje izrabljene.

Ocene brez trdne podlage

V delu strokovne in širše javnosti se pojavljajo posplošene ocene o padcu kakovosti izobraževanja v usmerjenem izobraževanju. Strokovni svet meni, da je treba v nadaljnjih evalvacijskih raziskavah temeljito preučevati možnosti, ki zagotavljajo kakovost izobraževanja. Ocene o padcu kakovosti lahko izhajajo iz različnih idejno-teoretskih, metodoloških in vrednostnih predpostavk, pa je zato težko na temelju pretežno izkustvenih ocen načrtovati spremembe in razvijati ustrezne dejavnosti.

Dosedanje raziskave tudi še niso dale ustreznega strokovnega odgovora na pogosto tezo, da je usmerjeno izobraževanje nekoliko poglabljalo prvine socialne diferenciacije in povečalo vpliv socialnih dejavnikov na možnost šolanja. Če bodo izsledki raziskav takšno tezo potrdili, je nujno takoj sprejeti potrebne ukrepe.

Kako s poukom tujih jezikov?

Razprava in sklepi posvetovanja na Brdu pri Kranju so posebej opozorili na problem pouka tujega jezika v osnovni šoli in srednjem izobraževanju. Strokovni svet je še pred dvema letoma sprejel stališča o pouku tujih jezikov v osnovni in srednji šoli. Ta stališča so še zmeraj aktualna. V zvezi s konkretnimi pobudami posveta o evalvaciji ter društva za tuje jezike strokovni svet predlaga:

— da Zavod SRS za šolstvo ob sodelovanju zainteresiranih organov čimprej temeljito preuči razloge, ki govorijo za ohranitev ali odpravo 67. člena Zakona o osnovni šoli, ki dovoljuje, da učenci končajo šolo brez ocene iz tujega jezika;

— da na tej podlagi Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo preuči pobudo za spremembo tega člena Zakona o osnovni šoli;

— da Zavod SRS za šolstvo s strokovnimi sveti posebnih izobraževalnih skupnosti preuči, ali je tuji jezik ustrezno zastopan v različnih programih srednjega usmerjenega izobraževanja in predlaga spremembe, zlasti še glede možnosti napredovanja z negativno oceno v posamezni smeri izobraževanja;

— da Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški inštitut namenita v programu evalvacijskih raziskav posebno pozornost pouku tujih jezikov.

Izobraževanje za drobno gospodarstvo

Strokovni svet predlaga, da Zavod SRS za šolstvo čimprej organizira strokovni posvet o izobraževanju in usposabljanju za potrebe drobnega gospodarstva in obrti. Del javnosti zelo

različno ocenjuje sprejete teze. Strokovni svet je na metera nerešena vprašanja izobraževanja za potrebe drobnega gospodarstva in obrti opozarjal tedaj, ko je dajal pripombe vzgojno-izobraževalnim gramom. Na temelju strokovnih analiz in dogovorov z ustreznimi asociacijami je treba sprejeti potrebne ukrepe za spreminjanje razmer.

Pospešimo notranjo reformo!

Strokovni svet meni, da se notranja pedagoška reforma počasi uresničuje; to velja še posebno za uvajanje sodobnega oblika in metod dela, ki naj bi zagotavljalo tudi večjo ustvarjalnost, poglobljanje znanja glede na zmožnosti in zanimanja učencev, hitreje napredovanje nadarjenih in prizadevnih učencev, večjo aplikativnost znanja, razvijanje kritičnega mišljenja, samoupravnih odnosov, spodbudnega vzgojno-moralnega ozračja itd. Organizacija vzgojno-izobraževalnega dela se počasi osvobaja togega premetno-urnega sistema, prepleta se povezujejo in prepletajo pouk, interesne in druge dejavnosti, proizvodno delo, samopravljavska praksa in podobno. Učiteljski kolektivi prerazpravljajo o vzgojnih vprašanjih, o reševanju socialnih drugih vprašanj.

S programom evalvacije raziskav je bil storjen pomemben korak pri uresničevanju spremljanju reforme. V prihodnje naj raziskave zajamejo tudi vzgojne razsežnosti in učinkovitost srednjega izobraževanja, izvajanje programov priprave tva po pridobljeni strokovni izobrazbi in uveljavljanje sodobnejših oblik, metod in organizacije vzgojno-izobraževalnega dela.

53. KONGRES FIAI V LIZBONI

Šola za vsakega otroka

V Lizboni je bil od 24. do 28. julija 53. kongres Mednarodne zveze združenih učiteljev osnovnih šol (FIAI), ki so se ga poleg delegacij 20 organizacij iz 18 dežel udeležili tudi predstavniki Mednarodne organizacije dela, Evropskega sveta, Svetovne zveze učiteljskih organizacij (CMOPE), Vseafriške organizacije učiteljev, gostje in drugi.

Osrednja tema, ki jo je obravnaval kongres, je bila vzgoja in izobraževanje otrok z motnjami v razvoju. Ob pripravah so članice FIAI po enotnem vprašaniku opisale prakso in poglede svojih dežel, tako da je razprava temeljila na preverjenih podatkih in prikazala resnične razmere. Na koncu so udeleženci sprejeli resolucijo, ki kaže, da so delegacije po večini enakega mnenja, čeprav so iz dežel, ki imajo različne možnosti za izobraževanje. Delegati so menili, da je treba zdajšnjo šolo spremeniti tako, da bodo imeli v njej prostor vsi otroci — tudi tisti z motnjami v razvoju — in ustvarjati možnosti, da se izobražujejo in usposablajo za delo in življenje v družbi. Na kongresu so poudarili, naj šolske oblasti namenijo več denarja šoli, tako da bodo lahko v njej vsi otroci enakovredno obravnavani in da bo mogoče z različnimi prijemi ublažiti posledice, ki nastajajo, ker je veliko otrok motenih v razvoju.

Drugače bo treba izobraževati tudi učitelje: ti morajo dobiti boljše strokovno ter pedagoško-metodično in psihološko izobrazbo za delo v sodobni šoli, ki jo obiskujejo tudi otroci, moteni v razvoju, in otroci zdomcev. Več za oborožitev kot za šole

Zdajšnja šola ne ustreza potrebam vseh otrok. Veliko dežel zmanjšuje vsoto, namenjeno za izobraževanje, čedalje več denarja pa daje za oborožitev. Razumljivo je, da zaradi tega šole le s težavo preraščajo v take vzgojno-izobraževalne ustanove, ki bi bile primerne za vse otroke in bi lahko usposabljele učence za delo, za vključevanje v delovno in življenjsko okolje. Različne države so odločno podprle sklep, da je nujno odsteti več denarja za izobraževanje, za graditev in opremljanje šol za vse otroke, nameniti večjo skrb povezovanju šol in podjetij, spremljanju otrok, ki zapustijo šolo, ustrenejšemu izobraževanju učiteljev, odgovornosti družin in življenjskih okolij za otroke z motnjami v razvoju in za otroke delavcev, zaposlenih na tujem.

Več za oborožitev kot za šole

Zdajšnja šola ne ustreza potrebam vseh otrok. Veliko dežel zmanjšuje vsoto, namenjeno za

izobraževanje, čedalje več denarja pa daje za oborožitev. Razumljivo je, da zaradi tega šole le s težavo preraščajo v take vzgojno-izobraževalne ustanove, ki bi bile primerne za vse otroke in bi lahko usposabljele učence za delo, za vključevanje v delovno in življenjsko okolje. Različne države so odločno podprle sklep, da je nujno odsteti več denarja za izobraževanje, za graditev in opremljanje šol za vse otroke, nameniti večjo skrb povezovanju šol in podjetij, spremljanju otrok, ki zapustijo šolo, ustrenejšemu izobraževanju učiteljev, odgovornosti družin in življenjskih okolij za otroke z motnjami v razvoju in za otroke delavcev, zaposlenih na tujem.

Zelo napredno je bilo stališče delegatov iz razvitih in nerazvitih dežel in dežel v razvoju. Zavzeli so se, da je treba čimprej odpraviti razmere, ki so glavni vzrok za čedalje pogostejše in težje motnje otrok v razvoju. Odgovornosti za to ne more prevzeti samo šola. Ker mora odpreti vrata vsem otrokom, se mora tudi drugače organizirati in usposobiti.

53. kongres je sprejel geslo: Šola mora biti odprta za vsakega otroka. V zanimivi in zavzeti razpravi so delegati povedali veliko naprednih misli o vključevanju prizadetih otrok v skupne razrede in nasprotovali predlogom, naj bi jih ločili v posebne oddelke. Razumljivo je, da je trega to stališče uveljavljati v vsakem okolju, spreminjati dozdajšnjo prakso nekaterih izobraževalnih sistemov ter si prizadevati, da bi oddelki več denarja za graditev in opremljanje šol, za boljše izobraževanje učiteljev in njihovo ustrežnejše in pravičnejše nagradjevanje, za skupinsko in individualno delo, za humanizacijo izobraževanja in za zaposlovanje mladine z motnjami v razvoju.

Skratka, 53. kongres se je zavzel za enotno šolo brez selekcije

— taka pa je tudi politika jugoslovanskega izobraževalnega sistema, ki je bila predstavljena na kongresu v Lizboni.

Življenjska raven učitelja se znižuje

Ker je bil v Lizboni sočasno ob 53. kongresu FIAI tudi kongres Mednarodne zveze srednješolskih učiteljev (FIPESO), so imeli delegati obeh kongresov skupno sejo. Na njej so razpravljali o družajvanskih in sindikalnih pravicah učiteljev v svetovni gospodarski krizi. Slišali smo veliko podatkov, ki kažejo, da se v mnogih deželah sveta zmanjšujejo sredstva za izobraževanje in da se znižuje življenjska raven prosvetnih delavcev. Sindikalne organizacije učiteljev se zavzeto bojujejo proti omejevanju denarja za šolstvo, prizadevajo si zavarovati svoje članstvo in zahtevajo, naj vlade z ukrepi bolje zaščitijo standard šol, postopno zmanjšujejo število učencev v razredih in hitreje odpravljajo nezaposlenost učiteljev.

Učiteljski sindikati se zavzemajo, naj bi dežele v svojih razvojnih načrtih namenile več pozornosti izobraževanju kot strateško pomembnemu dejavniku gospodarskega napredka, pa tudi za to, da vlade z omejitvenimi ukrepi ne bi zmanjševale kakovosti pouka. Učiteljevo delo je treba boljše vrednotiti in zagotoviti enake možnosti za šolanje vsem otrokom ne glede na to, iz kakšnih socialnih okolij prihajajo. To pa je v zdajšnjih gospodarskih in političnih razmerah, ko vlade povečujejo sredstva za oborožitev, omejujejo pa tista za izobraževanje, težko doseči.

Predsednik japonskih sindikatov ITO je navedel podatke, ki kažejo, da bi s petdesetino denarja, namenjenega za oborožitev, lahko izobraževali 100 milijonov otrok. In naprej: sodoben tank stane toliko kot šolanje 120

razredov učencev, z denarjem moderno podmornico pa lahko naučili brati in pisati milijona otrok v kateri od ne zvitih dežel Azije ali Afrike. Dejal je, da sindikati ne morejo pa tudi ne smejo soglašati s to politiko, ki zmanjšuje sredstva za izobraževanje, čedalje več denarja pa odmerja za vojaške mene. Otroke je treba poučevati, kaj je vojna, in jih že od otroštva vzgajati za mir.

Na seji so poudarili, kako potrebna je mednarodna sindikalna solidarnost v boju za pravičen gospodarsko ureditev, za socialno in državljansko svobodo učiteljev in za njihovo boljše grajevanje. Vse to pove, da je kongres FIAI v Lizboni velj primogel k nadaljnjemu boju učiteljev in njihovih sindikatov za demokratizacijo šolskih sistemov, za mednarodno solidarnost in povezanost v boju za rozorožitev in mir v svetu, za večje naložbe v izobraževanje, ki je najpomembnejši dejavnik napredka.

Ne glede na različna izhodišča posameznih sindikalnih organizacij lahko rečemo, da je lizbonski kongres pokazal visoko stopnjo enotnosti in solidarnosti, bolj zblizal članice FIAI in spodbudil pozitivne smeri v mednarodnem sindikalnem gibanju.

Na kongresu smo slišali tudi nove pobude: Maroko je predlagal organizacijo sredozemskih konferenc o izobraževanju otrok zdomcev, jugoslovanska delegacija pa se je dogovarjala o sodelovanju s predstavniki organizacij Japonske, Portugalske, italijanske Švice.

Sklenili so, da bo prihodnja seja izvršnega biroja FIAI v začetku letošnjega novembra v Dubrovniku, prihodnji kongres pa leta 1985 v Senegal. Na njej bodo obravnavali izobraževanje učiteljev.

DJORDJE DJURIĆ

Učnosnovna ali učnociljna šola?

Ce opustiš nebitveno, pridobiš čas in moči za bistveno.

Na vprašanje, učnosnovna ali učnociljna šola, so v sodobnem razvitem svetu že odgovorili, mi pa se z odgovorom obotavljamo. Če dobrih deset let, kolikor to vprašanje sploh poznamo in se zavedamo njegove usodne daljnosežne pomembnosti.

Šolske učne, se pravi izobraževalne in vzgojne namene lahko po načinu sporočanja opredelimo na dva temeljna načina: z navajanjem učne snovi (učnosnovni načrt) ali z učnimi cilji (učnociljni načrt). Ker pa je učni načrt izhodišče učnega procesa, se zdaleč ni vseeno, ali damo učitelju z učnim načrtom samo učno snov ali učne cilje, saj z načinom sporočanja učnega načrta bistveno vnaprej določimo nadaljnji potek učnega procesa, in tudi razen učne storilnosti.

Ne učimo se za šolo, ampak za življenje

Od nastanka institucionalnega šolstva pa do današnjih dni poznamo učnosnovne načrte, v petdesetih letih pa so se pojavile prve zahteve po učnociljnih načrtih, najprej v ZDA (TYLER, R.W. — Basic Principles of Curriculum and Instruction, 1949), v Zahodni Evropi pa v šestdesetih in sedemdesetih letih (ROBINSON, S.B. — Bildungsreform als Revision des Curriculum, 1967; MOSCA, S. — Psicopedagogia il Curriculo, 1975; WESTON, P. — Framework for the Curriculum, 1977; HAMELLE, D. — L'entrée dans la pédagogie par les objectifs, 1979). V jugoslovanskem merilu je učnociljna (kurikularna) teorija še danes v bistvu pretežno terra incognita, kot nam to najbolj preprosto dokazujejo zloglasna učnosnovna jedra, v Sloveniji pa zasledimo že sorazmerno zgodaj, takoj za zahodnonemško didaktiko, v začetku sedemdesetih let, prva eksplicitne prizadevanja za uveljavljanje učnociljne teorije, najprej v sodobni pedagogiki, nato pa na pedagoškem inštitutu (Hipotetične minimalne učne norme za osnovno šolo, 1973).

V tujni se je uveljavilo učnociljno načrtovanje na čelo z zahtevo, da mora biti šolsko učno delo čim bolj usklajeno s potrebami sodobnega življenja, tako s sodobnimi interesi in potrebami družbe in posameznika. Tozadnja gesla: »life adjustment«, »Anpassung an das Leben« niso seveda nič novega, presojano z vidika zgodovine pedagogike, gre za prastaro, klasično geslo: »Učimo se za šolo, ampak za življenje. Novo pa je pri teh težnjah to, v čem naj bi bila večja življenjskost učnociljnega v primerjavi z dosedanjim učnosnovnim načrtovanjem.

Prednosti učnociljnih načrtov

Iz kratke, poljudne, primerljive razčlenitve učnosovnega in učnociljnega načrtovanja lahko tudi nestransko pričakujemo razbere prednosti učnociljnih načrtov, ki so zlasti naslednje:

- Za vsako smiselno delo, zlasti za optimalno storilnostno uspešno, je v izhodišču najprej nujno, da poznamo cilj delovnega procesa, in to čim bolj razvidno, se pravi, da moramo najprej natančno vedeti, kaj hočemo v delovnem procesu sploh doseči, v čem je namen delovnega procesa. To temeljno ergološko spoznanje velja v celoti tudi za šolski pouk, za šolsko učno delo. Če ciljni pogoj ni izpolnjen, sta dvomljivi tudi smiselnost in uspešnost učnega procesa. Prvi je torej učni cilj, potem šele izberemo učno snov (katero bomo učni cilj uresničili, in ne nasprotno, ker je isti učni cilj mogoče, seveda bolj ali manj ustrezno, uresničiti z različnimi učnimi vsebinami, nasprotno pa

ne, kajti iz dane učne snovi je mogoče izvajati različne učne cilje.

- Ko učnozahtevnostno opredeljujemo učne cilje, moramo nujno izhajati iz učenca, se pravi iz populacijske učne zmogljivosti učenec. Kadar gre za neizbirno (neselektivno) učno zahtevnost (npr. v osnovni šoli), morajo biti učni cilji učnozahtevnostno opredeljeni tako, da so v načelu dosegljivi za vse učence. Pri usposabljanju za poklicno, zlasti še za visoko kvalificirano poklicno delo pa morajo biti učni cilji seveda selektivno (izbirno) opredeljeni. Najbolj smiselno učnozahtevnostno natančnost pa je mogoče doseči samo z učnociljnimi in ne z učnosnovnim načrtovanjem.

Strokovni svet SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje je ob razpravi o izsledkih evalvacijskih raziskav med drugim sklenil, da je treba od dozdajšnjega pretežno učnosovnega načrtovanja hitreje preiti k učnociljnemu načrtovanju. Kaj pomeni ta novost in kako naj bi potekala priprava vzgojno-izobraževalnih programov — o tem podrobneje obvešča bralce v svojem prispevku dr. JOŽE ŠIREC, znanstveni svetnik za didaktiko.

- Pri učnosovnem načrtovanju ni obseg učne tematike nikoli določen, če se pa odločimo za učnociljno načrtovanje, smo pa prisiljeni imeti povsem »čiste račune«, kajti v eni šolski uri ni mogoče obdelati poljubnega števila učnih ciljev. Če bi uporabili vsjo šolsko uro za obravnavo nove učne tematike in če bi bilo treba za en učni cilj nekaj več kot deset minut, bi lahko obdelali štiri učne cilje v eni učni uri, če pa bi potrebovali za posamezni učni cilj pet minut, pomeni to devet učnih ciljev na učno uro. Število učnih ciljev v učni uri je odvisno najprej od učne zahtevnosti posameznega učnega cilja in od učne zmogljivosti učenec, nadalje pa seveda še od cele vrste konkretnih učnosituativnih dejavnikov, npr. od učne metode, učnih sredstev itn. Vnaprej omejeno število možnih učnih ciljev prisiljuje učne načrtovalce na narodni ravni, da odberejo učne cilje po stopnji namenske pomembnosti, najnujnejše od njih in nujne od manj nujnih, to pa je še najbolj uresničljivo samo z učnociljnimi, in ne z učnosnovnim načrtovanjem.

- Vsi učenci, starši in učitelji nenehno zatrjujejo, da so učni načrti prenatrpani. Problem prenatrpanosti učnih načrtov pa je rešljiv samo z učnociljnimi in ne z učnosnovnim načrtovanjem, kajti šele takrat, če imamo učnociljni načrt, vemo, kaj sploh hočemo, pri učnosovnem načrtu pa ostaja vse v megli in se tolažimo kot noj z glavo v pesku, češ, bo že kako; nič ni in nič ne bo. Pa ne samo odbiranje najustrežnejših učnih ciljev, ampak tudi nenehno posodabljanje učnih načrtov je zanesljivo izvedljivo samo z učnociljnimi in ne z učnosnovnim načrtovanjem.

- Eden glavnih ugovorov proti učnociljnemu načrtu je očitek, da so taki učni načrti normativno zaprti. To ni res. Narodni učnociljni načrt, zasnovan na načelu t.i. odprtega kurikulumu, kot pravimo temu v strokovnem jeziku (za razliko od zaprtega, t.i. teacher proof kurikulumu), je s treh vidikov odprt pod geslom: toliko svobode kot je mogoče in toliko načrtovane vezanosti kot je nujno.

- Z narodnim učnociljnimi načrtom so sicer opredeljeni učni cilji, vendar ostaja učitelj svoboden pri izbiri učne snovi, učnih oblik, učnih metod in tehnik, učne organizacije, učnih sredstev, kakor tudi pri ugotavljanju učne storilnosti na didaktično analitični ravni.

- narodni učnociljni načrt ne sme nikoli zajeti celotnega števila učnih ur, kj je na voljo za določen učni predmet v enem letu. Z narodnega načrtovnega vidika sme obsegati samo najnujnejše učne cilje, vendar tako, da pušča čas za obravnavo dodatne učne tematike pri rednem šolskem delu bodisi na pobudo

učencev ali učitelja. Kolikšen naj bi bil ta razpon med vnaprejšnjim učnociljnimi in nenačrtovanim, je odvisno od mnogih okoliščin, npr. od vrste šole, od učnega predmeta itn. V ZRN zagovarjajo za osnovno in srednjo šolsko stopnjo razpon 4:1. (Raziskovalnih izsledkov v tem pogledu nimamo niti doma niti na tujem.) Pri tem moramo opozoriti, da obstaja za zadovoljevanje učencevih individualnih, neformalnih interesov in potreb odprto še celotno področje šolskih fakultativnih, svobodnih dejavnosti.

- Če učitelju konkretne učnosituativne okoliščine preprečujejo, da bi uresničil na narodni ravni opredeljeni učni cilj, ga je načelno upravičen reoperativira-

ti, seveda ne po t.i. »liniji najmanjšega odpora«. Narodni učnociljni načrt torej ne more biti za učitelja absolutno obvezen, ker ni mogoče izdelati takega narodnega učnociljnega načrta, ki bi lahko vnaprejšnjem upošteval vse učnosituativske okoliščine, v katerih potekajo konkretni učni procesi. Narodni učni načrtovalec pa seveda mora vedeti in jasno opredeliti, katere učne cilje bi morali nujno dosegati, upoštevajoč seveda povprečne učne okoliščine na šolah. Kolikor pa narodni učni cilji niso uresničljivi v danih učnosituativnih okoliščinah, lahko učitelj vendarle zanesljivo razbere raven narodne učne normativnosti in tako tudi lažje ugotovi, kateri so tisti deficitarni učnosituativski dejavniki, ki preprečujejo uresničitev določenega narodnega predpisanega učnega cilja in tudi z ukrepi odpravlja take negativne dejavnike. Pistočna strokovna služba za narodno šolsko učno načrtovanje bi morala seveda imeti natančen pregled o uresničljivosti narodnega učno-ciljnega načrta.

- Učnociljno načrtovanje zagotavlja v nasprotju z učnosovnim načrtovanjem časovno najbolj smotno izvedbo učnega procesa, kajti kolikor bolj nejasni so cilji učnega procesa (če je znana samo učna snov), toliko več nekoristno uporabljenega časa je potrebno za uresničitev učnega procesa. Z učnociljnimi načrti preprečujemo namreč v primerjavi z učnosovnimi načrti »slepe ulice« v učnih procesih.

- Tako učitelj kot učenec imata vsa pravico do tega, da so zahteve šolskega pouka z narodnega normativnega vidika enotno in natančno določene; to pa je mogoče najbolje doseči samo z učnociljnimi in ne z učnosovnimi načrti. Narodni učnociljni načrt bi učitelja bistveno razbremenil, saj bi mu šele učnociljni načrt omogočil, da bi se osredotočil na uresničevanje učnega procesa, ne pa na dešifriranje učnih ciljev iz učnosovnih načrtov, v tem pogledu poznamo iz zgodovine pedagogike več kot 150 let star zanimiv in poučen zgled. Ko so v Franciji leta 1821, torej več kot sto let pred nastankom učnociljne (kurikularne) teorije, opredelili 500 abiturientskih vprašanj, so francoski gimnazijski profesorji opustili študijske programe (plans d'études) in usmerili svoje učno delo po opredeljenih abiturientskih vprašanjih (programme du baccalauréat), ki so bili v svojem bistvu seveda narodno predpisani učni cilji.

- Učnociljni načrti omogočajo v nasprotju z učnosovnimi načrti tudi optimalno veljavno (validno), nepristransko (objektivno) in zanesljivo ugotavljanje učne storilnosti, se pravi ravni med načrtovanjem in doseženim.

Učnociljni načrti omogočajo namreč neposredno kriterijsko ugotavljanje učne storilnosti. Šele s tem se lahko odredimo Gaussovi učnostorilnostni ocenjevalni delitvi; ta povzroča med učenci nezdravo tekmovalnost (rivaliteto), ki zanemara osebnostno individualno v učni storilnosti in učinkuje zato nespodbudno in socialno dezintegrativno. Samo kriterijsko dobljene ocene šolske učne storilnosti so lahko merilo za resnično učno storilnost, s tem pa sta šele zamenjeni tudi objektivnost družbene veljavnosti šolskih spričeval in njihova diagnostična in prognostična vrednost.

Zaostajanje za razvitim svetom se začne že v šoli

Učnociljni šolski načrti so nepogrešljivi že danes, njihova pretežna pomembnost pa je seveda v prihodnosti, ne daljni, ampak bližnji. V obdobju mikroelektronske tehnološke revolucije in ob razvoju v informatizirano družbo, si ni mogoče zamisljati šole brez učnociljnega šolskega načrtovanja. O tem se je bilo mogoče prepričati na letošnji mednarodni razstavi učil, na Didacti 84 v Baslu, za katero je bil najbolj značilen frontalni prodor mikroelektronike, in to vse do mikroprocesorsko robotiziranih učnomedijskih simulacij, ki so postale dejstva, in ne le vizije za nesenjakov. Tisti, ki bi hotel programirati npr. specialnodidaktični software brez učnociljnega prijema, je podoben otroku, ki bi se rad s skirojem povzpela na Luno.

Splošno znano je, da je dobil software v materialni proizvodnji osrednje mesto, saj je postal, socialnoekonomsko povedano, hkrati proizvajalna sila in najbolj iskano tržno blago. Do analognega spoznanja je bilo mogoče priti na Didacti 84 v Baslu za šolsko področje.

Specialnodidaktični software je postal na učnomedijskem področju posredno proizvajalna sila, neposredno pa dragoceno tržno blago, zlasti na področju visoko kvalificiranega poklicnega izobraževanja in vzgajanja. Učnociljno programirano specialnodidaktično softwarsko znanje stopa na šolskem področju z vso silovitostjo v ospredje.

Vse premalo se zavedamo, da se začena naše rastoče zaostajanje za razvitim svetom na tehnološkem in gospodarskem področju, za produktivnostjo, že v šoli. To najprejčlovejše dokazuje dejstvo, da smo šli v reformo srednjega in visokega šolstva z anahronističnim, učnosovnim, namesto z učnociljnim šolskim načrtovanjem. Prvi korak didaktične mikroelektronske implikacije je namreč učnociljno načrtovanje. To je sodobno aksiomsko spoznanje, ki ga ne more nihče obiti, ne da bi začel vedno bolj zaostajati tako na materialnem kot na duhovnem področju.

Šolska učnociljnost pa seveda ni aktualna samo v izobraževalnem, ampak tudi v vzgojnem pogledu. V tej vsplošni, pri nas nekoliko zapozneli računalniški evforiji namreč ne smemo spregledati izredno pomembne vloge, ki jo ima šola pri odkrivanju in preprečevanju nevarnosti, ki jih prinaša mikroelektronika z vsemi možnostmi za manipuliranje s človekom in za dehumanizacijo posameznika in družbe. Šola mora potemtakem izdelovati ne samo specialnodidaktični software za posamezne učne predmete v spoznavni (kognitivni) smeri, ampak tudi vrednostni (aksiološki) software, se pravi vzgojni software v ožjem pomenu besede.

Kakšen učnociljni načrt?

Medtem ko so npr. v Zvezni republiki Nemčiji, ki ima na področju učnociljne teorije v Evropi vodilno vlogo, začeli odpravljanje učnosovne načrte že v sredini sedemdesetih let (za

glavne šole na Bavarskem so potrebovali za odpravo učnosovnih načrtov in za uvedbo učnociljnih načrtov šest let; obdobje od 1974—1980), nastaja na našem pedagoškem inštitutu v tesnem sodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo (organizacijskima enotama v Mariboru in v Ljubljani) ter v sodelovanju s strokovnimi aktivni učitelji, v tem šolskem letu prvi hipotetični učnociljni načrt, in sicer za zgodovino v I. in II. letniku usmerjenega izobraževanja. Ne gre namreč samo za to, da se odločimo za učnociljno načrtovanje, odločiti se je treba tudi za vrsto učnociljnega načrta; pri tem seveda ne moremo mehanično prevzeti npr. bavarskega modela, ki ga je izdelal Državni inštitut za šolsko pedagogiko v Münchnu. V nasprotju z zahodnimi Nemci so npr. tudi Avstrijci šele v eksperimentalni fazi, čeprav so daleč pred nami, saj imajo že več kot 50 učnociljnih načrtov, in to predvsem za poklicno šolstvo.

V Sloveniji smo torej začeli, vendar ne brez nasprotovanj. Tovrstni razvoj zavirajo ljudje, ki se toliko bolj vehementno spuščajo v razprave, kolikor manj poznajo učnociljno teorijo in njene razsežnosti, in seveda taki, ki poznajo šole samo toliko, kolikor so jih obiskovali kot učenci. Zlasti glasni so zagovorniki T.I. neformalnega izobraževanja, ki ne morejo razumeti, da morajo imeti najprej zrakoplov, potem se šele lahko dvigneš v oblake ali, didaktičsko povedano, da si moraš najprej pridobiti formalno izobrazbo, za kar je učnociljna pot najbolj smiselna in učinkovita, potem se šele lahko poljubno, in seveda svobodno, neformalno izobražuješ, morebiti tudi brezciljno, tudi kar tako, v tri dni. Torej tudi nekateri »strokovnjaki« zavirajo uve-

razpravljamo

ljavljanje učnociljnega načrtovanja, čeprav je učnociljno načrtovanje strokovno nesporno naprednejše in zlasti družbenoekonomsko nad vse nujno. Gre torej za skrajneže, na eni strani za praktičiste, za zagovornike teoretično nesmiselne prakse, na drugi strani pa za teoreticiste (ne teoretike, kajti teoretik priznava prakso kot nujni dialektični korrelat teoriji!), torej za zagovornike v praksi nepreverjenih teorij.

Za konec ostane še vprašanje: v čigavi strokovni pristojnosti je narodno šolsko učno načrtovanje? Za narodno šolsko učno načrtovanje bi morali čimprej ustanoviti posebno, specializirano interdisciplinarno strokovno službo, vključeno v naš družbenopolitični sistem. Jasno je, da tega dela danes ni mogoče več uspešno opravljati kot eno izmed vzporednih delovnih obveznosti, npr. v sedanjih sestavi Zavoda SRS za šolstvo. Pedagoški inštitut pa je pristojen seveda za znanstvenoraziskovalno delo na učnanačrtovnem področju, ne pa za šolsko strokovnopravno operativno, se pravi za izdelovanje učnih načrtov.

Dokler ne bomo imeli specializirane strokovne službe za narodno šolsko učno načrtovanje, ne bomo samo stagnirali, ampak bomo vedno bolj nazadovali. Tisti, ki so proti taki službi, bodisi zato, ker so strokovno premalo poučeni ali zaradi moralne neodgovornosti, ugovarjajo s trditvijo, da za tako službo nimamo denarja. To ni res. Vsi vemo, kje bi lahko takoj dobili denar, vemo pa tudi, da imamo dovolj mladih, sposobnih, delavoljnih in sodobno šolanjih ljudi, ki bi mogli to vedno bolj daljnosežno pomembno delo uspešno opravljati.

Učiteljeva vodilna vloga ostaja

Potrebe sodobnega življenja in novi pogledi na vzgojo in izobraževanje čedalje odločneje zahtevajo racionalizacijo pouka in celotnega dela šole. V ta namen uvajajo v svetu in pri nas nove oblike in metode dela, pri katerih je poudarek na samostojnem pridobivanju znanja pri učencih. Ena od teh metod, ki je za pedagogiko pomembna novost in jo v zadnjem obdobju uvajajo dežele z najbolj razvitim šolskim sistemom, je metoda programiranega pouka. To je pouk, pri katerem »podajamo učenecem novo učno snov v natančno pripravljeni obliki, nato pa jo predelajo sami, brez neposredne učiteljeve pomoči. S povratno informacijo pa učitelj in učenci preverjajo, kako snov obvladajo. Individualizacija pouka je tako uresničena.

Da bi omogočili učenecem čim bolj uspešno in gospodarno učenje, posebne skupine strokovnjakov v skladu s spoznanji kibernetike podrobno programirajo ne le učne vsebine, marveč tudi učni postopek in potek učenja in dela. V programiranih učbenikih je tako učno gradivo razčlenjeno na temeljne enote, učni proces pa v skladu z načeli postopnosti in sistematičnosti. Učenci obvladujejo tako oblikovano snov s kar največjo aktivnostjo, vsak pa lahko dela in napreduje v svojem ritmu. Vsak člen programirane učne snovi vsebuje namreč ne le novo gradivo, podatke ali informacije, marveč tudi nalogo in navodilo, kako naj se je učenec loti. Ko učenec nalogo opravi, primerja rešitev s tisto, ki je zapisana v učbeniku. Če uporablja pri tem stroj za

učenje, le-ta preverja pravilnost njegove rešitve. S takim samopreverjanjem s pomočjo povratne informacije učenec napreduje z individualnim ritmom in dobiva sproti spodbudo za aktivno in uspešno učenje.

Ali je pri tako zasnovanem programiranem pouku učitelj še potreben? V čem je njegova vloga drugačna? Ali bo sodobna tehnika izrinila učitelja iz pouka in sama prevzela nekatere njegove temeljne naloge?

Izkušnje, ki jih prinašata programirani pouk in programirano učenje, so pokazale, da sodobna tehnična sredstva s stroji za učenje in programiranimi učbeniki vred ne morejo spodriti učitelja pri pouku, spreminjajo pa njegovo vlogo. Pri programiranem pouku dela učenec samostojno in je učni uspeh odvisen predvsem od njegove prizadevnosti in pripravljenosti za aktivno samostojno delo. Učitelj postane predvsem organizator celotnega vzgojno-izobraževalnega procesa, odgovoren za njegovo uspešnost. Načrtuje ga in spremlja delo učenec, jim pomaga v težavah, razpravlja z njimi, jim daje dodatna pojasnila, pobude in napotke, pregleduje kontrolne vaje in domače naloge, skrbi za medsebojne odnose med učenci in izrabi vsako priložnost tudi za vzgojno delo. Tako dopolnjuje pretežno izobraževalno usmerjeni programirani pouk z vzgojno vsebino.

Tudi pri programiranem pouku in sodobni tehniki ostaja torej učitelju vodilna usmerjevalna vloga.

LJUBIVOJE BAJIČ

odprta
šola

Al' prav se piše...

- A: Kaj hočejo s temi izbirami med pravilnim in nepravilnim v jezikovni praksi? Pokličite Brankota! — Pokličite Branka! To otroke samo bega. Saj poslušajo okrog sebe samo napačno govorjenje. Vsaj, kar je natisnjeno, naj bo prav.
- B: Kdo pa pravi, da je Pokličite Brankota narobe! Saj veš, da imam sina Brankota. Kadar ga pridejo otroci iz okolice iskat, pravijo: *Tovarišica, ali bi poklicali Brankota?* Še nobeden ni rekel: *Pokličite Branka!* Zakaj bi bilo to narobe?
- A: Otroci naj govorijo, kakor hočejo. V slovnicih piše: *oče očeta*, toda *Branko Branka, Rudi Rudija*. Pri —e tako, pri —o tako, pri —i tako. Ali ti ne učiš tako?
- B: Jaz učim, da je bilo včasih prav: *spisi očeta Marka Pohlina, pravorečje dr. Mirka Rupla*, danes je pa prav: *Najraje se družim z Markotom in Mirkotom*. Jezik se pač spreminja, to je dialektika.
- A: Že res, da se jezik spreminja, ampak v stoletjih, ne pa vsakih deset let, ob vsaki novi slovnici ali novem pravopisu. Sicer pa jaz nisem jezikoslovka, ampak učiteljica. Nas so na pedagoški šoli učili, da sočasni zapisi pravega in nepravilnega črka begajo. Z isto verjetnostjo si bo zapomnil napačno obliko kot pravilno.
- B: Pedagogike in psihologije ne znam ravno veliko. Mislim pa, da je otroke treba naučiti načel, da bodo ločevali pravilno in nepravilno. Jaz bi sicer raje rekla: zborni in pogovorni, staro in sodobno.
- A: To je preveč zapleteno. Ta mladi ne boste nič naučili.
- B: Vidiš, rabiš pogovorno določeno obliko *ta mladi*...
- A: Zapisala je pa ne bi, niti pred učenci je ne bi izrekla.
- B: To ti ravno dopovedujem. Tudi ti se držiš nauka o jezikovni zvrstnosti, čeprav ne maraš slišati o njem in se ti zdi za v šolo neuporaben.
- A: Ti pregrizneš vsako besedo. Zmeraj hočeš imeti prav. Ti bi bila za znanstvenico. Na šoli pa smo uporabni takšni premočrti ljudje, kot sem jaz.
- B: No, nekaj imaš prav. Včasih res preveč filozofiram in se prerekam z otroci.
- A: Pardon, z otroki. Vsaj tako so nas učili.
- B: O tem bi se dalo razpravljati. Nekaterim se zdi bolj prav z *otroki*, drugim z *otroci*. Prešeren je napisal: *Med otroci si igrala, draga, lani — čas hiti*. Zakaj ne bi smeli naši šolarji govoriti kot Prešeren in vsi v njihovi okolici?
- A: Deloma imaš prav. Res bi bilo lažje delati v šoli, če bi bolj upoštevali živ vsakdanji jezik. Po drugi strani pa vodi to tudi k razsulu: vsak učitelj se poteguje za druge oblike in besede, vsak lingvist širi drugačne nauke. Le kaj bojo otroci znali pri teh razprtijah?
- B: Ne boj se. Znali bodo govoriti v zbornem jeziku in znali bojo govoriti v pogovornem jeziku.
- A: Seveda, pa še angleško in hrvaško, italijansko in madžarsko.

Zapisal: FRANCE ŽAGAR

V šolo po pamet, ne samo po znanje!

Po ovinku do cilja: Razmišljajmo skupaj!

5. razred — angleščina:

Komaj slab mesec angleščine imamo za seboj, a žilica mi ne da miru, da ne bi naredila vsaj kake stranske poti iz priročnika.

Domača naloga: Napiši števila od 1 do 100! Kot veš in znaš! Učenci me osuplo gledajo. Doslej smo vendar vzeli le števila od 1 do 12, pa še to le ustno. Nihče ne nasprotuje. Če te kdo vrže v vodo — plavaj! jih spodbujam.

Prihodnjo uro so imeli nalogo vsi učenci.

— Kako ste se znašli, sem jih vprašala.

— Opazil sem, da je v knjigi vsaka stran označena s številko in besedo. — Dobro.

— V knjigi sem našla najprej števila od 1 do 20, nato pa sem iskala naprej in našla... — Imenitno!

— Opazil sem, da se vsa števila od 12 do 19 končujejo na —teen! — Odlično!

— Vse desetice se končujejo na —ty. Vsa števila od 20 naprej imajo črtilico (npr. twenty-one).

Navdušena sem. Vidite, otroci, to je tisto, kar si želim od vas. — Bistrosti. Poenostavljaj, spoznavaj, opazuj, išči notranje zakonitosti, podobnosti.

Čez nekaj dni dobijo učenci novo domačo nalogo. To pot v delovnem zvezku: Lekcija o sadju. Proti vsem pravilom jim dam domačo nalogo, ne da bi snov v šoli kaj razložila. Nihče ne nasprotuje. Odkar smo se naučili uporabljati slovar, jih angleščina ne skrbi preveč. Vedo tudi, da tovarišica ne zna vsega, saj jim je sama priznala, da si pri branju angleških knjig pomaga s slovarjem.

Naslednji dan imajo spet vsi nalogo.

— Kako si se znašel, Miha? — Pogledal sem v delovni zvezek eno stran naprej in tam našel narisan sadje.

— Jaz pa sem v knjigi pogledal naslednjo lekcijo, pripoveduje Ana.

Marko je našel v slovarju besede plum, cherry in apple, besede banana in orange pa je sam uganil.

— Imenitno se znajdete, jih pohvalim.

Čaka nas nova naloga: Je kdo v domači nalogi našel kaj takega, kar ni v skladu s tistim, kar smo se doslej učili? Napišimo na tablo! This is a plum. This is an orange itd.

Po nekaj ugibanjih prereže tišino ostro vprašanje: — Zakaj je napisano an apple, zraven pa a cherry?

— Tako je! navdušeno pritrdim, problem smo že našli, zdaj pa ga je treba rešiti. Zakaj imamo an apple, an orange? Doslej smo se vendar ves čas učili: a book, a light... To boste ugotovili sami.

Učenci vidijo, da mislim resno. Tovarišica bo gledala v zrak tako dolgo, dokler ne bodo sami rešili na videz skoraj nerešljive naloge. Za obupovanje ni časa. Prve roke se že dvigajo, ozračje postaja nalektreno.

Končno — zadetek v črno: an apple, an orange so besede, ki se začneta s samoglasnikom!

Zelo sem vesela, vendar ne mislim odnehati. Zakaj imajo prav te besede pri sebi an?

Vojska se umiri. Pamet je dobila nov izziv.

— Saj bi a apple vendar težko izgovorili! se posveti nekomu.

Bitka je dobljena. Zadovoljni smo. Zdaj vem: ti učenci ne bodo nikdar pozabili, kje in zakaj imamo v angleščini »an« pred samostalniki.

Počasi si pridobivamo izkušnje. Čez nekaj dni že ugotovimo, zakaj »He is« krajšamo tako, da vržemo »na cestco« »i« iz »is« in ne »e« iz »he«. Zato vendar, ker smo enako ravnali tudi pri »I'm« in »you're«.

Najprej si je treba ogledati problem, nato njegovo »okolico«, ga spraviti v predalec in ga tam povezati z ustreznimi podatki. Vsak problem je treba poenostaviti in poiskati najpreprostejšo, najbolj logično rešitev.

Do znanja se je treba dokopati, raziskovati, sklepati, primerjati, iskati. Že od nekdaj je tako: Če nam nekdo nekaj vsili, tega ne cenimo, če pa se do česa sami

— Imenitno se znajdete, jih pohvalim.

Čaka nas nova naloga: Je kdo v domači nalogi našel kaj takega, kar ni v skladu s tistim, kar smo se doslej učili? Napišimo na tablo! This is a plum. This is an orange itd.

Po nekaj ugibanjih prereže tišino ostro vprašanje: — Zakaj je napisano an apple, zraven pa a cherry?

— Tako je! navdušeno pritrdim, problem smo že našli, zdaj pa ga je treba rešiti. Zakaj imamo an apple, an orange? Doslej smo se vendar ves čas učili: a book, a light... To boste ugotovili sami.

Učenci vidijo, da mislim resno. Tovarišica bo gledala v zrak tako dolgo, dokler ne bodo sami rešili na videz skoraj nerešljive naloge. Za obupovanje ni časa. Prve roke se že dvigajo, ozračje postaja nalektreno.

Končno — zadetek v črno: an apple, an orange so besede, ki se začneta s samoglasnikom!

Zelo sem vesela, vendar ne mislim odnehati. Zakaj imajo prav te besede pri sebi an?

Vojska se umiri. Pamet je dobila nov izziv.

— Saj bi a apple vendar težko izgovorili! se posveti nekomu.

Bitka je dobljena. Zadovoljni smo. Zdaj vem: ti učenci ne bodo nikdar pozabili, kje in zakaj imamo v angleščini »an« pred samostalniki.

Počasi si pridobivamo izkušnje. Čez nekaj dni že ugotovimo, zakaj »He is« krajšamo tako, da vržemo »na cestco« »i« iz »is« in ne »e« iz »he«. Zato vendar, ker smo enako ravnali tudi pri »I'm« in »you're«.

Najprej si je treba ogledati problem, nato njegovo »okolico«, ga spraviti v predalec in ga tam povezati z ustreznimi podatki. Vsak problem je treba poenostaviti in poiskati najpreprostejšo, najbolj logično rešitev.

Do znanja se je treba dokopati, raziskovati, sklepati, primerjati, iskati. Že od nekdaj je tako: Če nam nekdo nekaj vsili, tega ne cenimo, če pa se do česa sami

dokopljemo, ima to svojo ceno in trajno vrednost.

Velikokrat ugotavljamo, da so naši učenci vsega naveličani, da sprejemajo vse novo z odporom. Morda je to res, premalo pa se zavedamo, da smo za to velikokrat krivi tudi mi. Znanje jim vse prevečkrat podajamo tako, da vse opravimo namesto njih. Današnjemu učencu se znanje samo ponuja: šola, kino, televizija...

Preveč ima ponudb, zato mu ne preostane drugega, kot da beži pred znanjem. To seveda ne velja za vse, ob problemu pa bi se vendarle morali zamisliti. Učenci zelo radi uporabijo pamet, le če imajo za to priložnost. Zato bi moral učitelj izrabiti vsako možnost, da bi učence učil misliti. V trenutku, ko učitelj postavi pred razred kak problem, nastane v razredu napetost, tišina, začne se tiho tekmovalstvo, ki ni nič drugačno od tistega v športu: Kdo bo prvi? Kdo bo uspel? Zdravo tekmovalstvo, ki bistri učencev um.

Za bistrenje pameti pa ima vsak učitelj v razredu vsak dan veliko priložnosti. Vprašanje je le, ali je pripravljen kako minuto odstopiti od začrtanega programa ure.

7. razred:

Danes se skoraj ves dan ukvarjamo s slovnico. Utrujeni smo, treba se je spočiti. Saj je tudi to »minuta za zdravje«, si mislim in že pišem na tablo nalogo, ki sem jo prebrala v Furlanovi knjižici. Kako se je treba učiti.

»Učenci, poiščite način, kako bi si najlaže in najpreprosteje zapomnili število: 1 4 9 16 25 36 49 64 81.«

V razredu postane v trenutku čisto tiho. Vsak po svoje ugiba, seštevava, odštevava, množi. Mine nekaj minut in eden od bistroumnežev že ureja števila po vrsti. Pravi sitematik: 1 4 9 16 25 36 49... Vroče postaja. Le tako naprej! Še nekaj napetih trenutkov in že je tu zmagovalcev: 1 (1x1), 4 (2x2), 9 (3x3), 16 (4x4) ali kvadrati števil — 1², 2², 3², 4², 5²...

Zadovoljni smo. Ob nalogi smo se spočili in se sprostili. Ravno prav, podobna naloga nas čaka pri angleščini.

Besedilo druge lekcije se treba naučiti pripovedovati. Časa za to pa ne bo več kot minut. V razredu nastane vtil. Pa ne samo 5 minut!

Eden od učencev predlagajo kako bi se lahko lekcije hitro naučili: Besedilo govori o žepni, prvi odstavek na splošno, drugi odstavek na zvezo, kar Bill služi denar, iz tretjega zvezo marsikaj o Dicku in iz zadnjega Alice. Kako preprosto vendar!

Pomembno je le pozorno dati, videti, razumeti — potem ni težko zapomniti.

Le zakaj pišejo povsod v svetu telefonske in avtomobilne številke z razmikom? Vse kaže, da človekov spomin šestštevilk nega števil ne more sprejeti brez težav.

V enem samem sestavku se veda ni mogoče zajeti vprašanje inteligence, spomina idr. Res je tudi to, da je bilo o tem napisanih že nešteto knjig. Toda kaj pomaga učitelju vsa učenost! K stopi v razred, mora manevrirati med postavkami: 45 minut čas, 30 učencev, načrtovana učna snov. Časa zmanjkuje na vsakem koraku. Ostane mu le možnost, da ponudi razredu tu in tam nekaj drobtinice, ki pa bodo učencu prav gotovo koristile.

In še nekaj: Ure, ko se bisti pamet, so zmeraj zelo burne, zred je zavzet, navdušen, vsi hoče sodelovati, vsak nekaj priduže, išče podobnosti, ugiba. Tudi učitelju, ki pride po urni naslednji na vrsto, koristi tak ura. Hitro naj izrazi razgibanje, mišljenje učencev in ujame svojo žino.

Da pa so take ure kar precej glasne, je pač treba upoštevati. Kar zadeva mene, moram prirediti, da imam srečo: v sosednjih razredih imam dobre kolege, saj mi doslej še nikdar niso očitali, da vznemirjamo šolo.

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Dužica Kunaver

Ocene, učenci in starši

Tudi starši ne smejo zahtevati preveč

Ocene, ki jih učenec dobiva v šoli, so merilo njegovega znanja in vedenja in neposredno vplivajo tudi na njegov socialni položaj v skupini, ki ji pripada. V pedagoško dobro vodenem razrednem kolektivu ponavadi med učenci ni nezdrave tekmovalnosti in pretirane umikanja v osamljenost zaradi takšnih ali drugačnih neuspehov. V sodobni šoli se trudimo v vsakem učencu zbuditi željo po znanju in nenehnem napredovanju — seveda v skladu z njegovimi sposobnostmi, željami in zanimanjem. Dostikrat dobrega, zadosnega učenca pohvalimo, mu damo možnost, da se potrjuje in uveljavlja pred kolektivom na vseh tistih področjih, za katera kaže posebno zanimanje.

Veliko težje sprejemajo »slabše« učne uspehe nekateri starši. Želijo si, da bi njihovi otroci dosegli več kot so oni, »da bi lepše in boljše živeli, da jim ne bi bilo treba tako trdo delati«. Od svojih otrok podzavestno pa tudi namerno zahtevajo več, kot zmorejo. Tako so otroci iz dneva v dan pod nezdramimi pritiski, ki hromijo sproščeno življenje. Ti otroci navadno nimajo radi šole (čeprav se v njej dobro počutijo), ker živijo v večnem strahu, da bodo razočarali starše, ki od njih pričakujejo preveč.

Dostikrat se mora učitelj zelo potruditi, da bi starše prepričal, koliko otroci zmorejo, kakšnih ocen naj se že veselijo z otrokom vred. Včasih je kar hudo, ko nekdo od staršev, katerih otrok je odličnjak, pravi, da se doma trudijo na vse načine in se učijo z otrokom, da bi vendarle imel same petice. Tudi za takšne pretirane pritiske je potrebno veliko pedagoško-psihološkega prepričevanja in dobro utemeljenih dokazov.

Otroci nam bodo hvaležni, če jih bomo razumeli in spodbujali v njihovih spontanah željah in hopenjih. Hvaležni nam bodo, če jih bomo stvarno ocenjevali in potrjevali njihove uspehe, dosežene z zmerinam, a ne prisiljenim trudom, s katerim se bodo vzpeli za stopnico višje.

Bistvena dolžnost vsakega učitelja je, da starše pouči o vzgojno-izobraževalnem delu. Dostikrat pa so potrebna prava tovariška srečanja med starši in učitelji, eno samo željo, da bi se učenec v vzgojno-izobraževalnih prizadevanjih v šoli in doma razvijal v zdravega, sproščenežga človeka, ki bo čutil potrebo po ustvarjalnem življenju in delu.

DARJA INTIHAR

IZ STARIH LISTOV

UČI ZA ŽIVLJENJE,
NE ZA ŠOLO!

Nikoli si ne more učitelj zadosti vrisniti v glavo, da naj uči za življenje, ne pa za šolo. Šola nima namena za se, temuč je le sredstvo in podlaga za resnično življenje. Iz tega se tedaj vidi, da je naj boljša tista šola, ktera naj potrebnije reči naj bolj živo pred oči postavlja in jih naj globokeje in terdnje v spomin in serce vtiskuje. Zelo se je treba varovati, da se k šolskim naukom ne pridruži nekaka šolska gizdost ali potrat, ktera daje sicer učitelju in učencu dosti opravil, pa kaj malo ali nikakršnega prida. Mladost se mora v šoli pripravljati za to, za kar je namenjena, t. j. za vsakdanje potrebe sedanjih in prihodnjih časov, posebno pa za prevažne namene vsega dušnega življenja. Šola mora učenca tako daleč peljati po poti v življenje, da morajo potem že sami dalje potovati. Marsikateremu učencu bolj koristi, če se mu pot pokaže, da že kako knjigo samosvojno razume, kakor pa, če bi se mu zahilo v glavo še toliko samostojnih vednosti. Zatorej je za pred vsem drugim treba, da učitelj pri učencih vedno budi ljubezen do uka in jo zvesto ohranjuje do zadnjega učnega časa. Zraven pa naj tudi učencom vstane v glavo zlato vodilo, ki pravi, da se človek nikoli ne izuči, in da vse naše življenje ni nič drugega kot vedna šola in preskušnja.

UČITELJSKI TOVARŠ
1862, 177 — 178

Pestrost namesto dolgočasja

Ura dodatnega pouka angleščine

Na naši šoli je že nekaj let v navadi, da učitelji pripravljamo vzorne učne ure in si nato izmenjujemo izkušnje. Tako sem prišla na vrsto tudi jaz in pri dodatnem pouku angleščine pripravila tako uro.

Ura naj bi utrdila in poglobila pri rednem pouku pridobljeno znanje pogojnih stavkov. Ker sem imela zelo dobre učence, sem se odločila, da bom slovnico sestavo utrdila v dramatičnih besedilih, anekdotah, pregovorih, pesmih, jezikovnih in prostem pogovoru.

Učenci naj bi se pri tem učili samostojno nastopati v angleščini ter povezovati pridobljeno znanje iz glasbe, likovne vzgoje in angleščine. Pri tem so samostojno uporabljali harmonijo, harmoniko in paličice.

Povezava znanja iz teh treh predmetov je bila še posebno učinkovita pri dramatizaciji poenostavljenega besedila Sen kresne noči Williama Shakespeara. Za izhodišče smo uporabili Poskusno gradivo za dodatni pouk avtorice Dušice Kunaver za 8. razred. Učenec, ki je bil v skupini najbolj likovno nadarjen, je na tablo narisal sceno za to dramatizacijo: na eno stran Atene in Akropolo, na drugo pa vilinski gozd s škrti in vilinsko kraljico.

Najprej sem povedala nekaj misli o Williamu Shakespearu. Nato smo poslušali dvogovore med Hermijo, Lysandrom, Demetrijem, atenskim vojvodo in vilinskimi bitji. Čeprav je bilo besedilo preprosto, je ob spremljavi na harmoniji dobilo še poseben čar, osnovnošolcem pa vsaj malo odprlo pogled v bogato zakladnico svetovne književnosti. Hkrati smo utrjevali pogojne stavke.

Mislil, da se je avtorici Dušici Kunaver tako posrečilo zvišati raven poučevanja angleščine pri dodatnem pouku, saj bi učitelj brez priročnika težko sam pripravil taka besedila. Vse anekdote in pregovore, zbrane v Poskusnem gradivu za dodatni pouk angleščine za 8. razred za to enoto, so se učenci naučili na pamet, ob tem pa dojel marsiketo resnico in našli nove zamisli. Hkrati so ponovno utrjevali pogojne stavke.

Pri jezikovni igri smo razdelili skupino v dve manjši. Ena je pisala na listke v angleščini glavne stavke, druga pa odvisnike. Nato so učenci prebrali najrazličnejše povezave glavnih in odvisnih pogojnikov. Menda ni treba posebej razlagati, da je bilo ob tem tudi veliko smeha.

Prosti pogovor sem vodila ob

slikovnem gradivu iz revij. Pogovarjali smo se o računalnikih, robotih. Kot uvod v pogovor so učenci uprizorili dialog iz Poskusnega gradiva o uporabi računalnikov.

Ura se je prepletala s pesmimi, ki so jih učenci sami spremljali na harmoniji in harmoniko, končala pa smo jo s popevko So bali učenci, ki je pela in igrala na harmoniji, sta dopolnjevali še s šolski s petjem in paličicami.

V tej uri so učenci pokazali kaj vse zmorejo, res pa je, da včasih premalo izrabimo njihovih sposobnosti.

Poskusno gradivo Dušice Kunaver nam ponuja ob vsaki enoti veliko možnosti in kaže, kako motiviramo učenca in ga navajamo k samostojnosti, k razmišljanju in čim večjemu pridobivanju znanja. Prav pri dodatnem pouku lahko upajamo učenca — ob besedilih, anekdotah, pregovorih in pesmih — v svet književnikov, mislecev, politikov, vojskovodij, običajev in navad.

Današnji učenec zahteva razgiban pouk, sicer postane nemoren in se dolgočasi. Zato prav živijo, če mu damo priložnost, da sodeluje v vzgojno-izobraževalnem procesu in ga učitelji usmerjamo.

MARJETA PETERLIN

Televizija v šoli 1984

**JESENSKI PROGRAM
OKTOBER, NOVEMBER**

VSEBINA

- Beseda urednika
- Spored
- Kemija
- Umetnostna vzgoja
- Slikarstvo
- Biologija
- Ekologija
- Zgodovina

**Ljubljana,
dne 24. septembra 1984**

BESEDA UREDNIKA ŠOLSKE TELEVIZIJE

V letošnjem jesenskem sporedu šolske televizije nadaljujemo pomembno skupino oddaj o kemiji, ki se ji bo pridružil cikel oddaj z naslovom Slikarstvo 20. stoletja. Priznati je treba da je malo ljudi, ki bi se upali lotiti tako zahtevne teme, kot je slikarstvo tega obdobja.

Dr. Lazar Trifunović se je zavzeto lotil te težke naloge, ki pa je bila hkrati žal tudi njegov labodji spev. Kmalu po končanem snemanju je umrl. Tako bomo s prikazom te serije lahko počastili ne samo njegovo znanje in mojstrstvo, temveč tudi spomin na njegovo osebnost.

V našem jesenskem sporedu najdemo kar precej polurnih oddaj. Tri oddaje trajajo celo po eno uro. Take oddaje učitelj težko v celoti izrabi med poukom. Vemo pa, da so se učitelji že znašli. Učenci gledajo oddaje doma, skupina učencev, ki o oddaji poroča, jih gleda še posebej na magnetoskopu, v šoli pa prikažejo z magnetoskopa samo najpomembnejše odlomke.

Veliko zadovoljstva pri gledanju oddaj vam želi

MAKO SAIKO

ŠOLSKA TELEVIZIJA SPORED — JESEN 1984

TOREK	ČETRTEK	CIKLUS	NASLOV ODDAJE	TRAJANJE
2. 10.	4. 10.	KEMIJA	Plini	28' 30"
2. 10.	4. 10.	SLIKARSTVO	Analiza svetlobe	28' 55"
9. 10.	11. 10.	KEMIJA	Meritve v laboratoriju	28'
9. 10.	11. 10.	SLIKARSTVO	Slikarska resnica in človeška drama	29' 09"
16. 10.	18. 10.	KEMIJA	Kvalitativna kemijska analiza	27' 30"
16. 10.	18. 10.	SLIKARSTVO	Barve in človekova usoda	29' 30"
23. 10.	25. 10.	KEMIJA	Sinteza	23' 55"
23. 10.	25. 10.	SLIKARSTVO	Zlomljene oblike	29' 10"
30. 10.	1. 11.	KEMIJA	Elektrokemija	28' 05"
30. 10.	1. 11.	SLIKARSTVO	Brezpredmetni svet	29' 10"
6. 11.	8. 11.	SLIKARSTVO	Antiumetnost	29'
6. 11.	8. 11.	BIOLOGIJA	Delitev celic	24'
13. 11.	15. 11.	SLIKARSTVO	Umetnost v revoluciji	29' 30"
13. 11.	15. 11.	ZGODOVINA	Koroški kmečki upor leta 1478	20'
13. 11.	15. 11.	EKOLOGIJA	Živa bitja so odvisna drugo od drugega	11'
20. 11.	22. 11.	SLIKARSTVO	Akcija in konstrukcija	29'
20. 11.	22. 11.	EKOLOGIJA	Drevesa in njihov pomen	12'
27. 11.	29. 11.	SLIKARSTVO	Obnova predmeta	27' 35"
27. 11.	29. 11.	EKOLOGIJA	Živiljenjska združba	11'
4. 12.	6. 12.	SLIKARSTVO	Ideja in fotostvarnost	29'

KEMIJA

7. oddaja

PLINI

torek: 2. 10. 1984
četrtek: 4. 10. 1984

SMOTRI:

Učenci:

- spoznajo pridobivanje plinov v laboratoriju in v industriji;
- se seznajajo z nevarnostmi, ki spremljajo delo s plini;
- ugotove prednost uporabe plinskih jeklen v laboratoriju.

POVZETEK VSEBINE

Film pojasnjuje značilnosti plinov in s tem v zvezi njihovo pridobivanje in shranjevanje. Začne s pridobivanjem v laboratoriju v prejšnjih časih in razloži

poskus, s katerim so ugotovili, da je zrak zmes plinov. Sledi pridobivanje vodikovega sulfida v laboratoriju.

Nato opiše plinske jeklenke in delo z njimi.

Na koncu prikaže pridobivanje klora v laboratoriju in v industriji ter polnjenje jeklen z butanom.

NAVODILA

Film je primeren za začetne letnike v srednjem usmerjenem izobraževanju. Nekateri deli filma so primerni za učence 7. razreda osnovne šole ob poglavju o zraku in o elementih po periodnem sistemu. Ogled tega filma bo koristen tudi za učence osnovne šole, ki so vključeni v dodatni pouk iz kemije.

KEMIJA

8. oddaja

MERITVE

V LABORATORIJU

torek: 9. 10. 1984
četrtek: 11. 10. 1984

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo pomen merjenja različnih veličin za razlago osnovnih zakonitosti v naravi;
- se seznajajo z zakonom o ohranitvi mase in zakonom o stalnih razmerjih mase;
- ugotove iz enostavnih razmerij prostornih plinov pri spajanju tudi enostavno razmerje med masami plinov in naprej nujnost uporabe relativnih mas v kemijskih izračunih.

POVZETEK VSEBINE

Film prikazuje, kako s preprosto tehniko lahko ugotovimo, da snov pri gorenju ne izginja. Primer za to je gorenje lesa in rdečega fosforja v zaprti posodi. Nadalje opisuje različne tehnice in smotrnost njihove uporabe.

S tehniko spremlja potek kemijske reakcije med cinkom in žveplom. Iz tega poskusa izpelje zakon o ohranitvi mase in zakon o stalnih razmerjih mas.

Preide na reakcije med plini. Z elektrolizo vode prikaže nastanek dveh plinov: vodika in kisika v enostavnem prostorninskem razmerju 2 : 1. Tudi spajanje teh dveh plinov poteka v enakem razmerju. Sledi Avogadrov zakon. Iz ugotovitve, da so najmanjši delci plinov molekule, privede do ugotavljanja relativnih molekulskih in atomskih mas.

NAVODILO

Film je primeren za učence sedmih razredov osnovne šole ob poglavju količina snovi. Snov v filmu je sicer obširnejša in zahtevnejša kot v učnem načrtu za 7. razred, vendar bo koristila učencem, ker razumljivo obravnava osnovne zakonitosti v kemiji.

KEMIJA

9. oddaja

KVALITATIVNA

KEMIJSKA ANALIZA

torek: 16. 10. 1984
četrtek: 18. 10. 1984

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo pomen kemijskih reakcij za določanje sestave snovi;
- se seznajajo z reakcijami kvalitativne analize;
- ugotove, da mora biti dokazna reakcija vidna, specifična in občutljiva.

POVZETEK VSEBINE

Kvalitativna kemijska analiza temelji na značilnih reakcijah. V začetku prikaže film dokazne reakcije za klor, žveplo, baker, karbonatni ion in krom.

V kvalitativni kemijski analizi je nujno sistematično delo, nekateri elementi motijo dokazovanje drugih. Zato ločijo skupine elementov. V filmu je prikazana ločba I. skupine kationov in medsebojna ločba srebrovega in svinčevega klorida. Ob koncu prikaže film še plamenske reakcije natrija, kalija, barija in stroncija.

NAVODILO

Film je primeren za začetne letnike srednjega usmerjenega izobraževanja. Učenci sicer nimajo v programu kvalitativne kemijske analize (v določenih programih je v 3. letniku), vendar s tem filmom spoznajo lastnosti snovi. Z zanimanjem si bodo ta film ogledali učenci 7. in 8. razreda osnovne šole, ki se dodatno ukvarjajo s kemijo.

KEMIJA

10. oddaja

SINTEZA

torek: 23. 10. 1984
četrtek: 25. 10. 1984

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo sintezo kot pomembno reakcijo za pridobivanje snovi, ki so v naravi in tudi novih snovi s posebnimi lastnostmi in učinki;
- se seznajajo s pogoji, ki so pomembni za uspešen potek sinteze;
- spoznajo pomen raziskav v laboratoriju pri odkrivanju novih snovi in prenosu sinteze v industrijo.

POVZETEK IN VSEBINA

Segrevanje živosrebrovega oksida v laboratoriju in spajanje živega srebra in kisika uporabi film kot uvod v analizo in sintezo. Sledi sinteza živosrebrovega

bromida, snovi, ki je ni v naravi. Nadalje opisuje razmere, ki jih moramo ustvariti v laboratoriju, da se sinteza sploh začne.

Film prikaže tudi pridobivanje dušikove kisline iz amoniaka z oksidacijo, če je zraven katalizator.

Opisuje uporabo barvil, ki so bila v začetku draga, ker so jih pridobivali samo iz rastlin ali živali. Prva sinteza je uspela leta 1857 in od takrat sintetizirajo številna, včasih kar poceni barvila.

Ob ugotovitvi pomena umetnih vlaken mas in učinkovitih zdravil poudari, kako nujno je, da je kemik, ki dela sinteze, primerno izobražen in sposoben.

NAVODILA

Film je primeren za učence 7. razreda osnovne šole ob poglavju Elementi in spojine. Ogledajo naj si ga tudi učenci skrajšanih programov.

KEMIJA

11. oddaja

ELEKTROKEMIJA

torek: 30. 10. 1984
četrtek: 1. 11. 1984

SMOTRI

Učenci:

- se seznajajo z osnovami elektrokemije;
- spoznajo elektrolizo vode in reakcije na elektrodah;
- se nauče povezovati delo v laboratoriju s potrebami industrije.

POVZETEK VSEBINE

Film o elektrokemiji se začne z opisom električnega kroga. Nadaljuje se z elektrolizo vode in preprosto opiše reakcije, ki potekajo na elektrodah. Kot osnovo galvanotehnike obravnava izločanje bakra iz raztopine.

Iz laboratorijskega poskusa pridobivanja čistega cinka preide na industrijski postopek pridobivanja čistega cinka z elektrolizo v »Zorki«.

Konča se s Faradayevim zakonom elektrolize.

NAVODILA

Film je primeren za učence 1. letnika srednjega usmerjenega izobraževanja ob obravnavanju vpliva električnega toka na snov. Ogledajo naj si ga tudi učenci 7. razreda osnovne šole ob poglavju o elektrolitih. Vsebinsko je res nekoliko preobširna, vendar nekateri deli filma preprosto prikažejo reakcije na elektrodah.

UMETNOSTNA VZGOJA

UVOD

Deset oddaj s skupnim naslovom Slikarstvo 20. stoletja nam nazorno, vidno in besedno predstavi razvoj modernega in sodobnega slikarstva, likovno zvrst, ki jo imajo številni teoretiki za začetnico novega sloga in edino soudeleženko v vseh slogih, hkrati pa je najbolj čutiljivejša področja v vsej likovni umetnosti.

Čeprav je izpostavljeno dogajanje v slikarstvu 20. stoletja, se oddaja začne z impresionizmom, priznanim začetnikom moderne, in segajo v konec šestdesetih let, ko sta bila konceptualizem in hiperrealizem najbolj sodobni slikarski smeri. V tem, časovno gledano, ne tako obsežnem obdobju je nastalo toliko gibanj, smeri in sprememb, da sta bila za njegovo predstavitev potrebna dva prijemata. Prvi je bolj utečen umetnostnozgodovinski, usmerjen v razlago zgodovinsko utemeljenih pojavov v modernem slikarstvu, drugi, kritično estetski, pa se opira na poznavanje, razumevanje in presojo najrazličnejših, pogosti dvomljivih in nedorečenih hotenj sodobnega ustvarjanja. Avtor oddaj prof. dr. Lazar Trifunović je uspešno uporabil obe metodi in ustvaril pregledno sintezo slikarskih dosežkov v drugi polovici 19. in v 20. stoletju.

Zaradi sočasnih nasprotnih, povezujočih, konstruktivnih, razdiralnih ali inertnih likovnih pojavov, ki so jih sprožale skupine ali posamezniki, je vsaka oddaja celota zase. Poudarjeni so glavni nosilci, najdeni bistveni vzroki nastanka in ugotovljene razvojne različnosti posamezne smeri.

Kakovost oddaj je tudi v njihovi jasni in preprosti zasnovi. Vsak slikarski pojav in njegova sprememba sta upravičena z družbeno danostjo, ki je ustvarila možnosti za njegov nastanek, razvoj in izničenje, ko je prišel čas za to. Na videz obrobno pa Trifunović nekajkrat opozarja tudi na nujne dopolnitve znanstvenega prijema v preučevanju likovne umetnosti in novih zornih kotov, ki jih je ustvarila.

Z jasnimi in preprostimi, pogosto besedno mojstrsko oblikovanim, toda vedno empirično utemeljenim prijemom je oddaja zasnoval kot antitezo mnenjem in ocenam tistega dela teoretikov in estotov, ki vidijo v sodobni umetnosti razvrednotenje, izničenje in celo samomor umetnosti in kulture. V njej ni nič tako usodno dramatičnega, da bi opozarjalo na konec vsega, temveč je vse podarjeno dialektiki minljivega in nastajajočega.

Profesor Trifunović, ki sodi med največje poznavalce moderne umetnosti, je svoja dolgoletna raziskovanja strnil v pričujočih oddajah o slikarskih procesih 20. stoletja.

SMOTRI

Učenci gledalci:

- spremljajo razvoj slikarstva od impresionizma do konceptualizma in hiperrealizma;
- spoznajo posamezne smeri in gibanja, ki so nastajala in ugašala od leta 1860 do 1970;
- spoznajo slikarsko, teoretično in organizacijsko delo najpomembnejših umetnikov modernega slikarstva;
- ugotavljajo družbene, gospodarske in kulturne razmere, ki so omogočale ali povzročale različne pojave v modernem in sodobnem slikarstvu;
- se učijo ocenjevati tudi kakovost in pomen nastajajočih likovnih del;
- spoznajo umetnostnozgodovinski, sociološki in estetski način razlaganja likovne umetnosti;
- vzporejajo sočasne in nasprotno slikarske smeri;
- povezujejo umetnostno ustvarjanje z znanstvenim;
- se spoznajo z analitičnim načinom obravnave posameznih likovnih del;
- ugotovijo pomen svetlobe, barve, oblike, predmeta, nepredmetnosti, resnice, ideje v slikarstvu;
- spoznajo akcijske in estetske sorodnosti med posameznimi umetnostnimi slogi, ki jih oddaje zajemajo.

NAVODILA

Oddaje Slikarski procesi 20. stoletja so obsežen prikaz razvoja slikarstva v zadnjih 120 letih. Zasnovane so tako, da lahko učenci spremljajo in spoznajo razvoj sodobnega slikarstva z zornega kota umetnostne zgodovine, sociologije, kulture ali estetike. Učitelj jih mora prej seznaniti z različnimi prijemi, ki jih omogoča umetnost našega stoletja. Posamezne oddaje pa so v skladu z likovno vzgojo v skupnih vzgojno-izobraževalnih osnovah srednjega usmerjenega izobraževanja. Uporabne so kot ilustracije in poglobitev začetnih poglavljev snovi o motivu, vsebini, kompoziciji in slikarstvu. Ob učiteljevem ustreznem metodičnem usmerjanju lahko učenci pripravijo tudi referate posameznih smeri iz oddaj in jih primerjajo z našimi likovnimi dosežki, ki se hranijo v posameznih muzejih ali pa so razstavljeni v številnih galerijah. Analitičen prijem, ki ga lahko učenci spoznajo, jim pomaga, da se približajo delu živečih slikarjev.

SLIKARSTVO

1. oddaja

ANALIZA SVETLOBE

torek: 2. 10. 1984

četrtek: 4. 10. 1984

VSEBINA

Za šestdeseta leta 19. stoletja je bila značilna krepitev kapitalizma, zaostrovanje razrednih odnosov in razvoj tehnike. Izum fotografije, vpliv japonske grafike in sestava konstrukcij so omogočile nastanek impresionizma, prvega resničnega poskusa uveljavitve teženj, ki so hotele spremeniti že utečeno pot slikarskega razvoja. Impresionizem je raziskoval dve pomembni temi, svetlobo in gib; pri tem so slikarje vodili čuti, nagoni in osebna čustva. Realni svet je bil zanje le povod, da so svobodno izražali svoje doživljanje narave. Tako je racionalno vedenje realistov zamenjalo čutno opazovanje impresionistov. Zaprtili so ateleje in šli slikat v pokrajino, v kateri so jih najbolj zanimali obale rek, morje, pristanišča, mostovi, drevoredi itd. Med pokrajino, platnom in slikarjem je nastal nov odnos, bolj spontan in neposreden. Proces med navdihom in njegovo uresničitvijo je bil krajši. Seveda pa slikati naravo ni pomenilo njeno dobesedno oponašanje. Impresionisti so hoteli ujeti tisto, kar je obstajalo med oblikami, in to spremeniti v nove simbole, katerih pravi pomen je bil v likovnem svetu slike. Nova ozračja, kot so vroč poletni dan, jesenske meglice, razcvetele livade, veter, sneg in vlaga, so v zgodovini slikarstva prvič naslikali impresionisti. Toda njihovo spontano ustvarjanje je spremljal racionalni nadzor,

zato so paleto sestavljale čiste barve, ki so bile organizirane na podlagi simultane kontrasta in zakona o njihovi komplementarnosti. Slikali so hitro, ker sta se zaradi nihanja svetlobe spreminjali oblika in njena sestava.

Gib so raziskovali tisti slikarji, ki jih je zanimal človeški lik. Tako je impresionistična motivika prešla iz pokrajine v mestno življenje. Prikazovala je vrtno zabavo, plese, baletne predstave, konjske dirke, kavarniško ozračje in javne hiše.

Zadnja razstava impresionistov leta 1886 pa je hkrati predstavila njihovo zadnje skupno delo in zasnove nove slikarske teorije, ki je temeljila na znanstveni analizi svetlobe odkrivala možnosti sodelovanja in povezav med znanostjo in umetnostjo. Neoimpresionisti, tako so se imenovali pripadniki nove smeri, so iskali harmonijo v enotnosti kontrasta, enotnost podobnosti v tonu, barvi in črti. Doseči so jo hoteli s posebno metodo slikanja, ki je sestavljena iz kontrasta med toni, časom in barvno razslojenostjo. Spontano in neposredno metodo slikanja so nadomestili z racionalnimi spoznanji in doslednim izvajanjem teorije. Uporabljali so praktično slikarsko tehniko nanašanja čistih barvnih pigmentov v obliki točk, ki so se optično mešale šele v gledalčevem očesu. Barvno razgibanost in popolno samostojnost potez pa so krotili z geometrijskimi oblikami.

Z impresionizmom in neoimpresionizmom sta se spremenila način in zgradba opazovanja. Zato slika ni doživela spremembe samo v motivu, temveč tudi v metodi, sredstvih in tehnologiji. Postala je samostojna stvarnost, ki se je podrejala lastnim zakonitostim in načelom.

SLIKARSTVO

2. oddaja

SLIKARSKA RESNICA IN ČLOVEŠKA DRAMA

torek: 9. 10. 1984

četrtek: 11. 10. 1984

VSEBINA

Delo treh slikarjev Cézana, Gauguina in Van Gogha je pomenilo resnični konec 19. stoletja v likovni umetnosti. Kljub temu da so ustvarjali v istem obdobju in izhajali iz impresionističnih izkušenj, so bili po temperamentu, načinu življenja in dela različni. Prav z njimi je postala slika samostojna stvarnost, neodvisna od narave in hkrati v soglasju z njo.

Najstarejši med trojico, Cézanne, je zaradi nerazumevanja in neuspehov, ki jih je doživel v Parizu, odšel v Provanso in tam v samoti Aixu ustvarjal novo slikarstvo. Objektivni svet je pomenil zanj rekonstruirati in združevati novo tektonsko zgradbo narave brez tradicionalne perspektive, z geometrijskimi liki in s telesi kot nasprotjem vodoravnih in navpičnih črti. Vse je povezal s skladno

barvo in tonom in iskal sozvočje med njimi in celoto. Cézanne je dokazal, da je zavest v sliki samostojna resničnost. Sorodno stališče je zastopal Paul Gauguin. Ko je spoznal nemoč impresionizma, se je podal na svojo pot odkrivanja likovne resnice. Iz najbolj mistične francoske pokrajine, Bretanje, v kateri je spoznal smisel za preprosto in naivno, je odšel dalje na Tahiti in Markiško otočje. Tu je našel mistično resnico, nagonsko življenje in neskrto lepoto.

Zanj je bila slika proizvod domišljije, v njej so se uresničevale različne harmonije, enake slikarjevemu duševnemu stanju. Predmetu je odvzemal nepomembno in ga slikal kot sintezo in simbol, zaznamovan z notranjo vibracijo in idejami. Da bi dosegel sintezo, je odvrnil globino prostora. Gauguinu je slika pomenila ploskev, občutek za prostor pa je dosegel s pasovi, ki so si sledili navpično. Tretji med njimi, Holandec Vincent Van Gogh, je šele proti koncu svojega kratkega življenja doživel pravo ustvarjalno ozračje, ki ga je podzvestno iskal. Po obdobju krščansko-socialne občutljivosti in po preobrazbi, ki jo je doživel leta 1886 v Parizu pod vplivom impresionistov in japonskih grafik, je pomenil zanj francoski jug uresničitev njegovih iskanj. Pri Van Goghu je bila barva temeljni motiv in predmet slike. Na platno jo je nanašal iz tube, zato je ustvarjala grobe, odnose in nasilne kontraste. V svojem slikarstvu se je upiral svoji preobčutljivi in živčni naravi.

SLIKARSTVO

3. oddaja

BARVE IN ČLOVEKOVA USODA

torek: 16. 10. 1984
četrtek: 18. 10. 1984

VSEBINA

Na začetku 10. stoletja sta nastala dva slikarska sloga, fovizem in ekspresionizem. Pomen in vloga barve je od opisovanja človekove usode prerasla v obliko upora proti tradiciji meščanskega okusa. V Franciji se je skupina slikarjev v skladu s hrupnim odmevom na začetni nastop poimenovala za foviste, saj je »fou« pomenilo divjo zver. Ključovala je uradnemu okusu in tako oblikovala svoj odnos do narave in slikarstva v slogu anarhičnega ravnanja, ki je postalo značilno za avantgardne umetnike 20. stol. Barva je pomenila fovistom izražanje čustev, spreminjala se je v formalni element slike in bila sredstvo za duhovni počitek. Prepričani so bili, da natančnost ni resnica, ki bi imela po-

membrno vlogo v moderni umetnosti. V njihovih slikah je barva temeljila na zakonu ravnotežja, v katerem so se morala usklajevati neodvisna hotenja. Zato so oblikovali nov program za slikarske postopke in sredstva: obris, nevtralni ton in barvni znak. Slikali so s čisto barvo, ki je bila omejena s konturo — risbo, in je tako dobila drugačen pomen. Fovizem je bil spontan slog, ki je združeval različne skupine. Njihovo slikarstvo je bilo vedro.

Nasprotno pa je ekspresionizmu, ki je nastal v Nemčiji, rabila barva za slikanje notranje nuje, psihične napetosti in socialnih strani življenja, problemov človeškega obstoja in njegove vsebine. V Van Goghu so ekspresionisti videli svojega prednika, pomemben vpliv nanje pa je imel tudi Norvežan Edvard Munch. Za razliko od fovistov, ki so se ukvarjali s človekovimi problemi na miren način, brez pretresov, vznemirjenj in zaskrbljujočih vsebin, so ekspresionisti poudarjali nagon, s pomočjo katerega se je neposredno in neizumetničeno izražala drama človeka, odkrili so njegov pravičar in prabistvo, od katerih se je odtujil. Usmeritev in vsebino ekspresionističnemu gibanju so dale skupine Most (ustanovljen leta 1985). Modri jezdec (ustanovljen 1912. leta) in Nova stvarnost, ki so bile v njegovem jedru.

SLIKARSTVO

4. oddaja

ZLOMLJENE OBLIKE

torek: 23. 10. 1984
četrtek: 25. 10. 1984

VSEBINA

Brez kubizma in futurizma bi doživljaja, občutki in instinkti spremenili umetnikovo osebnost v prazen subjektivizem. Prav tadva pa sta ponovno postavila vprašanje predmeta in njegove resnice v stvarnosti in umetnosti.

Kubizem v svet umetnosti ni prišel hrupno, temveč z dolgotrajnim in naporim delom. Šel je sicer skozi več razvojnih stopenj, toda nikoli ni odstopil od temeljnega cilja, da na platno naslikano ploskev spremeni v sliko predmeta. Do tega je prišel postopno okoli leta 1910. V tem analitičnem obdobju se je

predmet lomil, odpiral in členil na osnovne geometrijske dele, oblika se je prenašala v ploskev ali relief, volumen in teža pa sta bila vidna brez prostorske globine. Kubizem je omogočil združevanje različnih, toda značilnih točk opazovanja in iz njih je ustvarjal celoto na eni sami ploskvi. Čeprav je bil predmet vidno deformiran, je slika, po mnenju kubistov, prinašala pravo resnico o njem in njegovi sestavi. Futurizem je bil nastopil kot prava eksplozija. Zavračal je ves stari svet. Priznaval je lepoto hitrosti, dal prednost dirkalnemu avtomobilu pred Niko s Samotrake. Leta 1910 je bil objavljen prvi manifest futurističnih slikarjev. Vsa njihov nastop so spremljale fanfare, manifesti, programi, debate itd. Futurizem je bil prva smer, ki je predlagala ukinitve razlik med umetnostjo in življenjem. Postavil je človeka v jedro slike, da bi lahko tu občutil gib in hitrost, značilnosti novega sveta in bistveni temi v njegovi neposredni slikarski praksi. Predmete, ki so se zlivali d, ug v drugega, se prepletali in prezemali, je notranja sila, njihova lastna energija gnala v gibanje, pospeške in pomnoževanje.

SLIKARSTVO

5. oddaja

BREZPREDMETNI SVET

torek: 30. 10. 1984
četrtek: 1. 11. 1984

V razvoju moderne umetnosti so dozorele možnosti, da se slikarstvo loti velikega vprašanja: ali lahko slika obstaja brez predmeta, ne da bi pri tem dajala videz objektivnega sveta, in ali lahko slikarstvo sporoči določeno vsebino brez posrednika, ki je bil v umetnosti od nekdaj prisoten?

Kandinski, Malevič in Mondrian so skušali odgovoriti nanj vsak s svojega zornega kota. Njihovo delo pomeni konec procesa, ki se je začel z impresionizmom in s Cézannovo teorijo. Slika je postala kozmični univerzum, ki se podreja lastnim zakonitostim in načelom. To je pomenilo tolikšno spremembo, da vrnitev k staremu ni bila mogoča. Teorija v obliki filozofskega trakta, v katerem so bili združeni vsi vidiki umetnosti in življenja, je postala sestavni del njihovega ustvarjanja. Verjeli so, da imajo različna področja ustvarjalnosti skupno osnovo, ki tako močna, da lahko preoblikuje naše življenje v duhovnem pomenu. Skupen jim je bil nagib k metafiziki, mysticismu in uveljaviti ideje o sintezi umetnosti. Kljub skupnim smotrom in ciljem pa je vsak med njimi gradil svoj slikarski svet, prepričljiv in pomemben za likovno umetnost in njen razvoj. Kandinski je videl le v abstraktnem slikarstvu možnost, da doseže duša brezpredmetne, zapletene in nadržane vibracije. Po Bauhausu in pariškem obdobju je začel poudarjati razliko med objektivnim in subjektivnim, in jo skušal povezati s pomočjo ravnotežja kontrastov med geometrijsko dodelanimi in

svobodno slikanimi znaki. V slikah, ki so zbujale različne asociacije, je Kandinski skušal ponuditi čustven in miselni svet hkrati.

Malevič je dosegel absolutno brezpredmetnost v vizualnem in filozofskem pomenu z iskanjem resnice v nevidnem in vznemirljivem. Vznemirljivost je na prvi stopnji razvoja pomenila zanj temelj in vir življenja, nekaj čistega, podzvestnega, brez oznake, števila, časa in prostora. Na drugi stopnji, v mislih, pa je dosegel prikaz sveta pravice, ustvarjenega v človekovi zavesti. Obe stopnji sta želeli predstaviti neskončni duhovni svet, ki je težil k popolnosti. V suprematizmu, v njem so osnovne geometrijske oblike pomenile hkrati oblike duha, s katerimi se je izražalo vse, kar je obstajalo v lupini stvarnosti in zunaj nje, je Malevič dosegel največjo potrditev svojega umetniškega in teoretičnega dela.

Mondrian je, tako kot Malevič, izhajal iz kubizma. Do najpopolnejše oblike, kvadrata, je prišel z dolгим postopkom redukcije vidnega. Prepričan je bil, da se za spremenljivimi naravnimi oblikami skrivajo nespremenljivi čisti odnosi in spremenljiva čista realnost. Z organizirano ploskovno svetlobo in ostro črto je odkril splošno in univerzalno, skupno vsem predmetom. Z izkušnjami skupine De Stijl in s skupnim delom pri sintezi umetnosti je dosegel ravnotežje med materijo in duhom. Uporabil je tri osnovne barve in tri nebarve. Polagal jih je ploskovito. Organizirane so bile tako, da so ustvarjale ravnotežje nasprotij. V njegovih slikah so predstavljale barve materijo, nebarve pa prostor. Enako načelo je veljalo za pravokotno ležeče vzporedne in navpične črte. S takim načinom je odstranil s platna vse, kar je bilo čustveno, ekspresivno in doživeto. Bil je najbolj racionalen in brezkompromisen predstavnik brezpredmetnega slikarstva.

SLIKARSTVO

6. oddaja

ANTIUMETNOST

torek: 6. 11. 1984
četrtek: 8. 11. 1984

Pustošenje prve svetovne vojne je povzročilo, da je umetnost rušila, razdirala in zasmehovala buržoazijo, krivo za razdejanje, meščanski okus in samo umetnost. Nastal je dadaizem, prvo mednarodno bratstvo v moderni umetnosti. Njegove učinkovite metode, pesmi, igre, recitali, žvižganje, pljuvanje, razprave z občinstvom, so se iz Pariza širile v Ameriko in po Evropi. Ta posebna oblika osvobajanje umetnika, pri kateri je bila uporabljena bogata domišljija v želji, da se razruši preteklo, konvencionalno in ukine razlika med umetnostjo in življenjem, je bila potrjena v dadaističnih razglasih, časopisih in manifestih. Dadaizem je nastal ob popolni krizi meščanske civilizacije, bil je obramba pred osamljenostjo in strahom.

Njegov razpad je sprožil novo smer, nadrealizem, čeprav so njegovi zametki nastajali že leta 1919. Resnično je zaživel, ko je kapitalizem dobil svojo alternativo z oktobrsko revolucijo. Nadrealizem je čisti psihični avtomatizem, s katerim se želi pisno, ustno ali kako drugače izraziti resnično delovanje misli, je rekel Breton v nadrealističnem manifestu iz leta 1924.

Nove slikarske tehnike so bile usmerjene k osvobajanju avtomatične ustvarjalnosti. Za nadrealiste je bila domišljija in načrtovana struktura najvišja stopnja naključnega in irealnega, predvsem zato, ker je težila v drugo stran vidne stvarnosti, v podzavest. V želji, da raziže realni svet, je posvetil največ pozornosti sanjam, ker se je v njih človek osvobajal nadoblasti logike. Sprejeli so Freudovo psihoanalizo.

Spontanost, ki je v nadrealizmu postopno izginjala, so nadomestili fantastika, magično ozračje, igre simbolov in poezija. Slikarstvo je bilo ponovno potrjeno kot slikarstvo, kot estetska in umetniška dejavnost, ki je uporabljala pri oblikovanju slike vsa znana sredstva.

SLIKARSTVO

7. oddaja

UMETNOST V REVOLUCIJI

torek: 13. 11. 1984
četrtek: 15. 11. 1984

Velika oktobrska revolucija je pomenila za avantgardne umetnike uresničitev futurističnih sanj po industrializaciji, stroju, vojni in velikem idealizmu. Predlagali so revolucionarni program, ki je prvič v zgodovini upošteval propa-

gandno umetnost kot aktivno sodelavko pri raziskovanju novih oblik življenja. Pomagala je človeku, živečem v ozračju revolucije, ki so jo pretresali lakota, demonstracije anarhistov in atentati, pri iskanju prave poti. To je bilo obdobje, ko se je umetnost selila med ljudi na ceste, v tovarne, na bojišča. Slikarstvo je spremenilo ulice v svoje čopiče in trge v paleta, je dejal Majakovski. Razmejitev med novo in staro umetnostjo, socializacija moderne umetnosti in njeno prenašanje v življenje so bile temeljne naloge levo usmerjene avantgarde. Suprematizem je v umetnosti revolucije predstavljal najpomembnejši in

najbolj izdelan projekt, ki je kmalu postal pravo modno gibanje. S pomočjo uporabne umetnosti in industrijskega oblikovanja so njegove ideje vstopale v življenje in se vključevale v program propagandne umetnosti.

V tem času je bila posebno pomembna ustanova INHUK, inštitut za umetnostno kulturo, v katerem so se oblikovali idejni in teoretični temelji za razvoj umetnosti, in ki se je ogorčeno bojeval za njihovo uveljavitev. Tako sta nastali dve pomembni zasnovi: čista laboratorijska umetnost s suprematizmom na čelu in proizvodna umetnost, ki jo je najbolje zastopal konstruktivizem. Ta je poudarjal notranji prostor, bil je aktivni dejavnik modelacije, gibanja oblik in uporabe novih materialov.

SLIKARSTVO

8. oddaja

AKCIJA IN KONSTRUKCIJA

torek: 20. 11. 1984

četrtek: 22. 11. 1984

Po drugi svetovni vojni so stari vzori iz humanistične, idealistične in krščanske tradicije izgubili vsako vrednost. Korenite spremembe, ki so se dogajale v umetnosti, so se v slikarstvu začele z abstraktnim ekspresionizmom. S tem imenom je likovna kritika zajela tri v bistvu sorodna, v izrazih pa različna hotenja: slikarstvo akcije, značilno za ZDA, lirsko abstraktnost, ki se je razvila v Evropi, in informel, ki je v sliko vnašal pravo materijo kot del narave. To je bila umetnost brez cilja in zato znanilka krize, anarhije in razvrednotenja.

Abstraktni ekspresionizem je trgal vezi med družbo, se odmikal od življenja,

Ker si je revolucija predstavljala novi svet z drugačnimi urbanimi rešitvami in zgradbami, ni bilo likovnika ali slikarja, ki se ne bi ukvarjal tudi z načrtovanjem in s projektiranjem.

Zmaga proizvodne umetnosti, po načelu katere naj umetnost spremlja delo, umetniki pa morajo obvladovati sodobno orodje in delati skupaj z inženirji je sprožila proletarizacijo umetnosti. Ideje o posebni proletarski kulturi in njeni avtonomni organiziranosti pa so bile v nasprotju z ideološkimi smernicami sovjetske oblasti. Zaradi polarizacije delitev in konfliktov se je leva fronta dokončno razšla. Leta 1932, ko je bil socialistični realizem proglašen za uradno ideologijo kulture, se je končalo obdobje revolucionarne umetnosti.

uničeval in zavračal obliko. Z njim je individualizem v zgodovini slikarstva doživel ponovno zmagovalno.

Sledila mu je optična umetnost v času, ko je Evropo zajelo obdobje gospodarske stabilizacije, ki so jo spremljali razvoj moderne znanosti in tehnologije, velika poraba in visok standard. Ob koncu šestdesetih let se je na temelju del nekaterih mojstrov abstraktnega slikarstva, po izkušnjah Bauhauza, skupine De Stijl in konstruktivističnih projektov začela hitreje razvijati nova optična umetnost. Ponovno je sprožila vprašanje o razmerju med umetnostjo in družbo. Umetniki so predlagali novo socializacijo umetnosti za moderno in organizirano družbo z razvitimi kulturnimi potrebami, in ne kot nasledek privilegija določenega družbenega razreda. Zato optična umetnost stopa v življenje in ga hoče osvojiti. V njej so prevladovali konstruktivni duh in gradbena hotenja.

SLIKARSTVO

9. oddaja

OBNOVA PREDMETA

torek: 27. 11. 1984

četrtek: 29. 11. 1984

Ko sta ob koncu petdesetih let abstraktni ekspresionizem in informel končala pozitivni del svojega razvoja, se je sprožilo zanimanje za predmet in like. Njun odmik od življenja in njegovih problemov je povzročil reakcijo, ki se je izrazila z začetkom obnove predmeta. Le-ta je dobil v slikarstvu že pozabljeni pomen. Z njegovo pomočjo se je sliki vrnila nekdanja vloga. In prav k temu cilju so težile kar tri smeri: pop-art, novi realizem in nova figuralka. Jedro raziskovanja vseh treh smeri je bil predmet. Razlika je bila le v njegovem pomenu. V pop-artu, značilnem za ZDA, je našel svojo ikonografijo, ki je v medijih množične kulture, vizualnih komunikacijah, filmih, televiziji itd., predstavljal tisto, kar je bil v resnici. Novi realizem je nastal v Evropi. S pomočjo predmeta (posegal je po vsem od zarjavelih strojev z odpada do živih barvnih modelov)

je neposredno posegel v stvarnost, včasih v obliki ciničnega kritizma. Svoj pomen je spremenil zaradi novih odnosov, v katere je bil potisnjen. Nova figuralka se je tkala v življenje bolj kot pop-art in novi realizem. Čeprav je nadaljevala tradicijo klasičnega slikarstva, je sliki dala prostorsko in časovno razsežnost, v katero je bila zajeta socialna in politična problematika. Nova figuralka je združevala tri različne načine slikarske izpovedi. Prvi, pripovedna figuralka, se je poglabljala v odnose do življenja. Namesto čustvenega je dal poudarek tematiki, ki se je razširila na področja vsakdanjega in novega žanra urbanega življenja. V drugi smeri je pripovedno zamenjalo metafizično razmišljanje o življenju in človekovem obstoju. Tretja smer nove figurlike, angažirana umetnost je predstavljala neposredno reakcijo na socialno in politično stanje sodobnega sveta. Zato je imela tema, predvsem borbena, prednost in pri tem ni izbirala sredstev za doseg smotrov.

Vse tri smeri, pop-art, novi realizem in nova figuralka, predstavljajo angažirano slikarstvo, ki se je izpovedovalo z risanjem položaja, dogodkov in prizorov, vzetih iz družbe.

SLIKARSTVO

10. oddaja

IDEJA IN FOTOSTVARNOST

torek: 4. 12. 1984

četrtek: 6. 12. 1984

Zadnja oddaja se ukvarja z dvema smerema, ki sta nastali ob koncu šestdesetih let, ko je svet zajela nova družbena in politična kriza. Na čelu nezadovoljnih je bila predvsem mladina, študentje s svojimi utopističnimi programi, ki so temeljili na zahtevah po koreniti reformi družbe. To je bil največji povojni dokaz zanosa mladih in tudi najbolj korenito zatiranje takšnih želja. Prav umik v malodušje, nezainteresiranost, pasivni odpor in terorizem je porodil dve nasprotujoči si likovni smeri, konceptualizem in hiperrealizem.

Konceptualizem je odrgel vse, kar je sodilo v likovno tradicijo, predvsem zgradbo, ki jo je evropska likovna umetnost gradila dolga stoletja. Zavrnil je obrt in tehnologijo, prenehal z vizualnimi izkušnjami in zožil umetnost na ideje. Postal je kritika, zanikanje in oblika destrukcije; to mu je dalo v začetku

videz avantgardnega gibanja. Konceptualizem je pomenil vrsto različnih pojavov in raznoterih raziskovanj. Tako je analitični konceptualizem izhajal iz dela, ki oznanja to, kar je, in se postopno širi na jezikoslovje, semiotiko in sisteme simbolične logike, skratka na druga sredstva. Land-art je v želji, da izstopi iz estetskega objekta in zapusti stare medije, odšel v naravo in neposredno posegel v prostor, pri body-artu pa je sam umetnik postal umetnina. Kasneje je konceptualizem odstopil od svojih načel, sprejel razstave, galerije, kataloge in prodajo kot oblike svojega delovanja ter si tako spopadal lastne temelje. Del pripadnikov je zašel v maniro, del opustil slikanje, del najbolj radikalnih pa je nadaljeval z angažirano potjo predvsem na političnem področju.

V nasprotju z intelektualizmom konceptualizma pa sta se hiperrealizem in fotorealizem odločila za prikazovanje nevtralne vizualne predstave, praviloma vsakdanjih motivov, predvsem zato, ker je slikarjeva pozornost veljala tehnični in obrtni spretnosti. Objekt je bil naslikan bolj resnično od resničnega. Hiperrealizem je ustvaril hladen, trd in zamrznjen svet. Praviloma je izhajal iz fotografije. Zato je odprl ideje na vizualno opazovanje. Hiperrealizem je bil pasiven, inerten, hladen in nezainteresiran celo za tisto, kar je prikazoval.

BIOLOGIJA

1. Oddaja

DELITEV CELIC

torek: 6. 11. 1984

četrtek: 8. 11. 1984

Smotri, povzetek vsebine in napotki: Anton Korenc

SMOTRI

- Učenci ponovijo zgradbo celice;
- opazujejo delitev celice;
- ugotovijo razlike v delitvi rastlinske in živalske celice;
- dojemajo bistvo dogajanja v tkivu pri raku;
- sklepajo o škodljivem delovanju radioaktivnih žarkov in obsodijo oboževanje z jedrskimi orožji;
- poiščejo zvezo med onesnaževanjem človekovega okolja in genetskimi spremembami poškodovanih celic;
- ovrednotijo enotnost razmnoževanja živega sveta kot rezultat skupnega izvora organizmov in enotnosti živega sveta.

VSEBINA (POVZETEK)

Kot izhodišče za obravnavo delitev celic nam oddaja v začetku prikaže rast kokošjega in zajčjega embria. Iz prikaza izluščimo, da pri delitvi celic ni nič naključnega, ampak je vse dogajanje na visoki organizacijski stopnji. V nadaljevanju je predstavljena celica z vsemi sestavnimi deli, predvsem kromosomi.

Nato je prikazana delitev celice ob poskusu z modro lilijo. Predstavljene so vse stopnje v delitvi rastlinske celice. Razlika med delitvijo rastlinskih in živalskih celic je prikazana z delitvijo srčne celice velikega pupka. Delitev celic v vlogi »popravljalnice« poškodbe je ponazorjena ob primeru z ranjeno kožo, kako se obnavlja ranjeno tkivo. Zelo dobro je ponazorjena nenadzorovanja delitev celic, ki pripelje do rakastega obolenja. S poskusom o sevanju radioaktivnega stroncija na celice modre lilije so prikazane poškodbe na kromosomih ter posledice ali motnje tega pri delitvi celice. Drugi preskus pa nam prikazuje delovanje kolhicina na delitev celice. Na koncu oddaje je poudarjeno, da je delitev celic eden najpomembnejših procesov v biologiji, ki nam zagotavlja nadaljevanje življenja.

NAPOTKI

Učna snov o delitvi celice se obravnava v osnovni šoli od 5. do 7. razreda, zaokroženo znanje o tem pa dobe učenci v 8. razredu. Delitev celice se obravnava v prvem letniku srednjega izobraževanja. Učitelji naj vključijo to gradivo kot ponovitev predelane učne snovi o razmnoževanju celic. Pred gledanjem oddaje naj učitelji z učenci ponovijo zgradbo celice s pomočjo modela ter mitozo po razvojnih stopnjah ob zidni sliki.

Po oddaji naj učitelji vodijo pogovor o oddaji tako, da bodo učenci sami našli vzorčno zvezo med onesnaževanjem človekovega okolja in širjenjem rakastih obolenj.

Učitelji naj učence spodbudijo, da bodo zbirali podatke o onesnaževanju človekovega okolja in novih dognanjih v raziskovanju rakastih obolenj. Razlike med delitvijo rastlinske in živalske celice naj učenci prikažejo s preglednico.

EKOLOGIJA

3. oddaja

4. razred osnovne šole

ŽIVA BITJA SO ODVISNA DRUGO OD DRUGEGA

torek: 13. 11. 1984

četrtek: 15. 11. 1984

SMOTRI, POVZETEK IN NAVODILA:
DANICA KMECL

SMOTRI

Učenci:

- ugotavljajo človekovo odvisnost od drugih živih bitij;
- spoznajo soodvisnost med rastlinami in živalmi;
- poiščejo zvezo med živo in neživo naravo;
- dojemajo, da prehrabena veriga ne sme biti pretrgana, sicer nastanejo v naravnem prostoru motnje.

VSEBINA

Film prikazuje otroka, ki mu daje mati zajeten zajtrk. Res je, da vsi ljudje na svetu nimajo takšnih zajtrkov, toda že skromnejši zajtrk opozarja, kako je človek odvisen od živali (mleko, jajca, ribe...) in rastlin (marmelada, sadje).

Pred zajtrkom se je otrok oblekel; obleka je iz bombaža ali pa iz volne. Vse, kar rabimo za življenje, v svojem domu, dajejo živali in rastline neposredno ali posredno.

Tudi rastline in živali so odvisne med seboj. Rastlino jede živali se prehranjujejo z rastlinami, mesojede živali pa z rastlinojedimi živalmi itd. Rastline dajejo živalim zavetje pred vročino, mrazom in sovražniki. Čebele prenašajo cvetni prah. Razpadajoči ostanki živih bitij dajejo hranilne snovi novemu življenju — rastlinam, te spet živalim in človeku. Kjerkoli opazujemo skupnost živih bitij, povsod vidimo izrazito soodvisnost. Nikjer ni ene same vrste! Na travniku, v stepi, v gozdu, v vodi, povsod živi mnogo soodvisnih bitij.

NAVODILA

Na vseh ravneh vzgojno-izobraževalnega procesa je bolj ali manj uveljavljeno razvojno ekološko gledanje na naravni prostor. Film je namenjen nižji razredni stopnji učencev osnovne šole, zato obravnava problem soodvisnosti v naravnem prostoru bolj pojavnostno, ker bi bil problemski prijem za to stopnjo še nerazumljiv. Nizanje dogajanj iz narave daje učitelju priložnost, da z malo iznajdljivosti in ustreznim metodičnim usmerjanjem učencev izzove samostojna spoznanja o nenehni in nujni povezanosti med človekom, rastlinami in živalmi.

VPRAŠANJA ZA RAZPRAVLJANJE

Učenci naj razmišljajo, katere rastline in živali so za človeka najpomembnejše.

Poskušajo naj ugotoviti, kaj bi se zgodilo, če bi katera od rastlinskih ali živalskih vrst izginila.

Naštejejo naj nekaj rastlin in živali, iz katerih si človek izdeluje obleko.

Poskušajo naj ugotoviti, v kakšni soodvisnosti sta jablana in čebela.

EKOLOGIJA

4. oddaja

4. razred osnovne šole

DREVESA IN NJIHOV POMEN

torek: 20. 11. 1984

četrtek: 22. 11. 1984

SMOTRI, POVZETEK IN NAVODILA:
DANICA KMECL

SMOTRI

Učenci:

- ugotovijo pomen dreves za življenje drugih organizmov v gozdu in zunaj njega;
- ugotovijo značilnosti iglavcev in listavcev;
- poiščejo in ugotovijo človekovo odvisnost od drevesa;
- dojemajo pomembnost načrtnega ohranjanja gozdnih površin.

VSEBINA

Zemeljska površina je bila prvotno bolj pokrita z gozdovi kot danes. Ko se je razvil človek, ki je rabil les za kurjavo, za graditev stanovanj, za orodje in orožje, so se površine gozdov krčile. Gozdove so ponavadi krčili z ognjem, ki so ga le redko obvladali. Zato so nastajala ogromna pogorišča, kjer je poleg drevja in drugega rastlinja zgorel tudi ves humus. Voda je nenadzorovano odtekala in odnašala rodovitno zemljo, ki jo je sestavil gozd v milijon letih. Poplave, plazovi in smrt mnogih živih bitij so posledica brezbriznega iztrebljanja gozda.

V drugem delu filma so funkcionalno in didaktično posrečeno prikazani zgradba drevesa in njegovih organov in najpomembnejši fiziološki procesi (pretakanje snovi, rast, fotosinteza in pomen sončne energije v tem procesu).

V tretjem delu je predstavljena ekološka vloga gozda oziroma dreves: gozd je vodni rezervar, zaščitnik tal pred erozijo, tvorec kisika in prijatelj drugih živih bitij.

Na koncu je predstavljen gozd kot pomemben vir snovi, ki jo rabimo v gradbeništvu, pohištveni industriji, pri izdelovanju najrazličnejšega orodja, v papirni industriji itd. Prikazani so: pridobivanje lesa, gozdarska dela pri negi in obnovi gozdov in pomen poglobljenega, znanstveno-raziskovalnega dela pri gospodarjenju z gozdovi.

VPRAŠANJA ZA RAZPRAVLJANJE

Kako drevo raste in se debeli?

Kaj pomeni različna širina kolobarjev?

Naštej nekaj dreves, ki jih poznaš, in povej, ali so listavci ali iglavci!

Katere lesne izdelke imate v razredu?

Kaj lahko storimo za ohranitev gozdov in parkov?

NAVODILA

Vrsta ponazoritev z animacijo nam pokaže življenjske procese v drevesu, izrabljanje gozdov, skrb za njihovo obnovo in ohranitev. Vsebinsko oddaja se ujema z vsebino, ki jo nakazuje dosedanja učni načrt za četrty razred osnovne šole.

Učitelji naj vključijo posnetek filma ob ponavljanju predelane snovi. Po oddaji naj vodijo pogovor o slovenskem gozdu tako, da bodo učenci analitično spoznavali okolje in uvideli pomen boja proti škodljivim antropogenim vplivom na kakovost našega življenjskega prostora.

EKOLOGIJA

5. oddaja

ŽIVLJENJSKA ZDRUŽBA

torek: 27. 11. 1984

četrtek: 29. 11. 1984

SMOTRI, POVZETEK IN NAVODILA:
DANICA KMECL

SMOTRI

Učenci:

- spoznajo biološko zasnovo skupnosti — to je skupnosti rastlinskih in živalskih oblik življenja, ki so se prilagodile okolju in imajo v njem posebno vlogo in funkcijo;
- ugotovijo, da vsak organizem zavzema določeno nišo v skladu s funkcijo, ki jo opravlja;
- spoznajo, da v večini bioloških skupnosti določene rastline — primarni pridelovalci hrane, določajo značaj celotne skupnosti.

POVZETEK VSEBINE

Film prikazuje tri različne skupnosti: skupnost borovega gozda, skupnost pašnika in skupnost morske obale. Ob tem ugotavljajo njihove ekološke podobnosti.

Skupnost pomeni vse rastlinske in živalske oblike življenja v določenem okolju. To so vsi živi organizmi, prilagojeni istim naravnim razmeram. Vsako bitje v tej skupnosti ima svojo posebno vlogo in funkcijo.

V človeški skupnosti imajo ljudje svojo posebno nalogo, so npr. miličniki, sodniki, otroci, trgovci... Vsakdo opravlja svoje delo, vsakdo je del te skupno-

sti in hkrati soodvisen od dela vseh njenih členov. Tudi skupnosti v naravi temeljijo na razmerjih do drugih vrst in organizmov ali do drugih niš.

Na podlagi funkcije, ki jo opravlja vsako živo bitje, zavzema le-to svoje mesto v skupnosti. Vemo, da je sonce vir energije. Zelene rastline s pomočjo sončne energije proizvajajo organske snovi, ki so potrebne vsem živim bitjem. Prevladujoče rastline (v borovem gozdu so to bori) so temeljni pridelovalci hrane. Vsi drugi organizmi so porabniki hrane, npr: rastlinojedi, mesojedi in vsejedi. Primarni mesojedi so hrana sekundarnim mesojedom. Ti so navadno večji in nasilnejši kot njihov plen, so pa tudi maloštevilnejši.

Vsaka organska snov, mrtva ali živa, rabi nekemu za prehranjevanje. Razkrojevalci spreminjajo organske snovi v anorganske in tako sklepajo prehranjevalni cikel.

VPRAŠANJA ZA RAZPRAVLJANJE

1. Kdo so temeljni pridelovalci hrane v bukovem gozdu?

Kako omogočajo življenje drugim organizmom v skupnosti?

2. Naštej življenjske skupnosti svojega okolja! Koliko prehranjevalnih verig je mogoče ločiti v tej skupnosti?

3. Ali je človek končni porabnik v prehranjevalni verigi?

NAVODILO

Vzgojno-izobraževalna vsebina je namenjena učencem srednjih šol. Učitelji naj vključijo posnetek televizijske oddaje ob obravnavani snovi ali ob ponavljanju snovi. Po oddaji naj namenijo nekaj časa vprašanjem za razpravljanje. Nizanje dogajanj iz narave daje učitelju priložnost, da z malo iznajdljivosti in z ustreznim metodičnim usmerjanjem učencev izzove samostojna spoznanja o nenehni in nujni povezanosti med rastlinskim in živalskim svetom.

ZGODOVINA — CIKLUS KMEČKI UPORI KMEČKI UPORI NA SLOVENSKEM

4 oddaje

SMOTER

Namen štirih oddaj o kmečkih uporih na Slovenskem je, da se gledalci seznanijo z najpomembnejšimi zgodovinskimi dogodki in procesi kmečkih uporov in ugotovijo njih vzroke in posledice; spoznajo, da je bilo slovensko ljudstvo revolucionarno in borbeno in da je znalo v boju za človeške in socialne pravice ustvariti tudi svoje organizacije; ugotovijo, da so bili kmečki upori razredni boj med fevdalci in kmeti — tlačani in da je na protiizkoriščevalskih tradicijah kmečkih uporov temeljil in se razvijal tudi boj našega delavskega razreda, zlasti med NOB in ljudsko revolucijo.

NAPOTKI

Učiteljem priporočamo, naj, preden uporabijo televizijsko oddajo v razredu, z učenci obnovijo znanje o družbenogospodarskih razmerah v razvitem fevdalizmu. Učenci naj najugodnejši gospodarski in socialni položaj kmetov primerjajo s položajem neposredno pred kmečkimi upori, in tako ugotove vzroke naraščajočih razrednih konfliktov.

UČNA SREDSTVA IN LITERATURA:

DIJAFILMI:

Bogo Grafenauer: Kmečki upori na Slovenskem
Branko Reisp: Koroški kmečki upor 1478

Branko Reisp: Slovenski kmečki upor 1515
Branko Reisp: Hrvaško-slovenski kmečki upor 1573
Branko Marušič: Tolminski kmečki upor 1713

PROJEKCIJSKI KOMPLETI ZA GRAFOSKOP:

Tomaž Weber: Hrvatsko-slovenski kmečki upor 1572/73
Branko Reisp: Kmečki upori na Slovenskem (zemljevidi krajev in gradov v zvezi s kmečkimi upori 1478, 1515, 1635, 1713)

Literatura:

Edvard Kardelj Sperans: — Razvoj slovenskega narodnega vprašanja. Ljubljana 1952.
Bogo Grafenauer: — Kmečki upori na Slovenskem, Ljubljana 1962
— Poglavitne poteze slovenskega zgodovinskega razvoja in položaja II. Mesto kmečkih uporov v slovenski zgodovini; Kronika XIX, 1971
— Razvoj programa slovenskih kmečkih uporov od 1473 do 1573; Kmečki panti na Slovenskem. Razprave in katalogi dokumentov (Situla 13), Ljubljana 1973.
Ferdo Gestrin: — Kmečka trgovina kot ozadje kmečkih uporov. Razprave in katalog dokumentov.
Josip Adamček: — Seljačka buna 1573, Donja Stubica 1968.
Stanko Škaler: — Po poteh slovensko-hrvaškega kmečkega upora 1573, Ljubljana 1971
— Boj za staro pravdo, Ljubljana 1973.
Branko Marušič: — Veliki tolminski punt leta 1713, Trst 1973.
Branko Reisp: — Podobe iz kmečkih puntov, Ljubljana 1973.

ZGODOVINA

1. oddaja

KOROŠKI

KMEČKI UPOR LETA 1478

torek: 13. 11. 1984
četrtek: 15. 11. 1984

VSEBINA: BRANKO REISP

SMOTRI IN NAPOTKI: VIDA WEDAM

SMOTRI

Gledalci ob konkretnih zgledih spoznajo, da se je zaradi naglega razvoja proizvodnih sil in rasti zgodnje kapitalistične proizvodnje v okviru fevdalnega reda porajalo protifevdalno gibanje, ki se je do upora 1478 kazalo v manjših uporih. Ugotovijo splošne in posebne vzroke upora leta 1478, seznanijo se s potekom upora in ugotovijo vzroke njegovega končnega neuspeha. Ob tem si pridobijo nekatere nove pojme in se orientirajo na zemljevidu.

VSEBINA

Dolgotrajni in krvavi kmečki upori so bili impresiven izraz revolucionarne energije slovenskega ljudstva in najvišji vzpon njegovih naprednih sil. Obenem z reformacijo pomenijo prizadevanja zatiranega ljudstva za samostojno politično, gospodarsko in kulturno življenje.

Kmečki upori in reformacija so v slovenski zgodovini izredno pomembni, kajti tu so izhodišča narodnega prebujenja, ki se je uresničevalo postopoma in doseglo svoj vrh v veliki uri slovenskega naroda — v narodnoosvobodilnem boju in ljudski revoluciji v letih 1941—1945.

Zadnja desetletja 15. stoletja so bila za slovensko ljudstvo izredno huda. Spreminjale so se gospodarske razmere. Zemljiški gospodje so prišli v gospodarsko krizo, iz katere so si pomagali tako, da so na razne načine obremenjevali svoje podložnike: z novimi dajatvami, z večjo tlako, z velikimi dajatvami; ob menjavi gospodarja na kmetiji, z višanjem glob in sodnih kazni, z večanjem mer pri dajatvah žita in vina, s številnimi novimi mitninami in cestnimi pristojbinami, z neugodno menjavo denarja, z višanjem sejmnine, s prepovedjo lova in ribolova in izrabe gozda, s krčenjem pašnih pravic itd. Kmete so torej stiskala številna nova bremena, ki niso bila zapisana v urbarjih. Posebno v naših deželah so se čutile posledice bojev za celjsko dediščino, cesar se je vojskoval z Ogrji, obenem pa se je začelo obdobje najhujših turških vpadov.

Vladar in plemstvo nista bila sposobna napraviti reda v državi niti organizirati učinkovite obrambe proti Turkom. Kmetje so se zavedali, da s svojim

delom vzdržujejo višje sloje, ti pa niso izpolnjevali svojih dolžnosti. Zato so zahtevali, da sami odločajo o dajatvah in davkih in da se omejijo pravice plemstva. Kmečka gibanja so kmalu prerasla v prave upore. Uporniške množice so se organizirale v kmečke zveze. Začel se je boj za staro pravdo, ki pa ni pomenil vrnitve k staremu, ampak boj za ohranitev starih in potrditve že doseženih novih pravic, ki jih je plemstvo v krizi fevdalnega reda začenjalo vse bolj kršiti. To je bil torej napreden boj proti fevdalni samovolji.

Ko so leta 1473 prišli Turki prvič na Koroško, so se kmetje združili v zvezo in postavili svoje zahteve. Iz tega vrenja se je leta 1478 razvil kmečki upor in se iz nemškega dela dežele razširil predvsem v slovenski del. Gibanju so se pridružili tudi rokodelci in rudarji. V začetku so bile zadeve še nejasne, med uporom pa se je program razvijal dalje. Uporniki so hoteli prevzeti vsa sodišča in sami zbirati davke. Nameravali so odstraniti oblast plemstva in imeti po kmečki zvezi neposreden stik s cesarjem. Spopada s fevdalci pa ni bilo, ker so vmes posegli Turki in v soteski pri Kokovem uničili kmečko vojsko. Bitka na Kokovem sodi zaradi junaškega odpora koroških upornikov proti ogromni turški premoči med najpomembnejše dogodke v slovenski zgodovini. Tako je bil koroški kmečki upor, ki se je razširil na več kot 2000 kvadratnih kilometrov ozemlja in je trajal približno pet mesecev, zlomljen.

NAPOTKI

V tej in v naslednjih televizijskih oddajah je precej natančno opisan potek dogajanja, vendar naj učitelji ne zahtevajo od učencev, da bi si vse dogodke zapomnili. Posebno pozornost naj namenijo splošnim, pa tudi specifično slovenskim vzrokom, zlasti udeležbo rudarjev in cesarjevo vlogo.

Po oddaji naj učitelji preverijo znanje učencev. Pri tem lahko uporabijo naloge objektivnega tipa. Primer take naloge za učence osnovne šole, v kateri prevejamo razumevanje vzrokov upora, bi bil:

Obkrožite črke pred pravihima trditvama:

Kmetje so se začeli upirati, ker:

A — je bil položaj kmetov na Slovenskem v drugi polovici 15. stoletja zelo težak. Bili so večinoma pridvorni hlapci in dekle, niso imeli svojega imetja in so delali dösmrtno tlako;

B — ker so se kmetje čutili močne, saj fevdalci svojih podložnikov niso mogli preobremenjevati z dajatvami in tlako, če so jih hoteli obdržati na zemlji;

C — je bil položaj kmetov težak, saj so fevdalci zviševali denarne in naturalne dajatve, povečevali tlako, ovirali kmečko trgovino in prepovedovali kmetom lov in ribolov;

Č — je bil položaj kmetov na Slovenskem težak zaradi turških navalov.

PRILOGO TELEVIZIJA V ŠOLI FINANCIRA
IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE

»Jezikovna šola« na Rogli

Posrečeno združevanje metodike s poglobljanjem znanja živega jezika

Od ponedeljka, 20. avgusta do petka 24. avgusta je potekal na Rogli seminar za učitelje angleškega jezika v osnovni šoli.

Na aktivnih, predavanjih in krajših seminarjih so anglisti osnovnih šol velikokrat izrazili željo po seminarju, ki bi bil namenjen predvsem poglobljanju znanja živega, pogovornega jezika. Osrednje teme različnih oblik stalnega izobraževanja učiteljev so navadno namenjene izpopolnjevanju znanja iz metodike pouka tujih jezikov in širjenju znanja slovnice in literature. Ob taki vsebini pa je vsakdanji jezik kar nekoliko potisnjen na stranski tir. Tečajji v tujini so dragi, štipendij za učitelje tujega jezika je malo. Učitelj tujega jezika uporablja pravzaprav iz leta v leto isto besedišče, uokvirjeno v besedila iz učenika in najpogostejše rabljenih besed za komunikacijo v razredu. Gotovo je, da se mora vsak učitelj samostojno izobraževati, bodisi z branjem tujejezične literature bodisi s poslušanjem avtentičnih tujih besedil, najbolje pa seveda z neposrednim komuniciranjem s tujci. Vsi učitelji pa nimajo priložnosti za tako izpopolnjevanje. In tako je nastala zamisel o »jezikovni šoli«, ki jo je uresničila Društvo za tuje jezike in književnosti Maribor s pomočjo Ameriške ambasade v Beogradu in Britanskega sveta za kulturne zveze v Zagrebu ter s sodelovanjem pedagoških svetovalcev za tuje jezike Zavoda SR Slovenije za šolstvo.

Seminar je vodila Herta Orešič, članica mariborskega Društva za tuje jezike in književnosti, sicer pa pedagoška svetovalka za tuje jezike pri Zavodu SRS za šolstvo — organizacijska enota Maribor.

Na seminarju so predavali in vodili delo v skupinah: Mrs. Catherine Fisher, Ameriški center Ljubljana, Mr. John Barrows, Amerika — Haus, Stuttgart in Mr. David Hill, lektor na univerzi v Nišu.

Seminar je bil strokovno na visoki ravni. Vsako predavanje in delo v skupini je bilo vsebinsko bogato, skrbno načrtovano, spremljano vedno z avdiovizualnimi pripomočki in pripravljenimi gradivom za učitelje.

Kako je potekala šola? Že v nedeljo, 19. avgusta smo se v

prelepem pohorskem hotelu Planja zbrali vsi udeleženci in predavatelji seminarja. Po tem ko smo si izmenjali pozdrave in uvodne besede o organizaciji in namenu seminarja ter predstavili predavatelje smo si ogledali video-film — ekranizacijo novele ameriškega pisatelja Johna Cheeverja.

Od ponedeljka do petka smo se vsako jutro najprej zbrali na plenarnem predavanju, potem pa se je delo nadaljevalo v skupinah. Po popoldanskem počitku, namenjenemu sprehodom, plavanju in sončenju, smo se zbrali učitelji in svetovalci in v pogovoru izmenjavali izkušnje o delu v razredu, pripravi na vzgojno-izobraževalno delo za šolsko leto 1984—85, o problemih pouka tujega jezika, govorili smo o fakultativnem, dodatnem in dopolnilnem pouku, o predmetniku v petem razredu in pomembnosti štirih ur pouka tujega jezika na teden, namenjenih pridobitvi trdne podlage za nadgradnjo znanja v naslednjih letih. Neprijetni 67. člen zakona o osnovni šoli, premalo ur v 7. in 8. razredu in pomanjkanje učnih pripomočkov so trije ključni problemi pouka tujih jezikov v osnovni šoli.

Tako je v okviru seminarja potekal pravzaprav tudi aktiv učiteljev angleškega jezika.

Pogovoru je vsako popoldne sledila še ena ura skupinskega dela in nato t. i. »informal session«.

Po večerji so bili učitelji prosti, če so želeli, pa so se lahko vključili tudi v organizirane dejavnosti.

Pomembnejša kot zunanja oblika seminarja pa je seveda vsebinska stran.

Mrs. Catherine Fisher je v plenarnem predavanju poudarila pomen sistematičnosti in logičnega zaporedja pri pouku tujega jezika ter pomen razvijanja spretnosti pisanja. To je sicer v osnovni šoli še manj pomembno, vendar moramo prav tu začeti s pravilnim prijemom razvijati pisne spretnosti. Mrs. Fisher je vse, kar je teoretično razložila v plenarnem predavanju, praktično izvajala pri delu v skupini.

Profesor John Barrows je imel dve plenarni predavanji: najprej je opredelil pomen t. i. »iger« v razredu, tema drugega plenarnega predavanja pa so bili »idiomi«. Ti so eden izmed najznačilnejših kazalnikov tega, kakšno globino sega znanje tujega jezika in kakšno natančnost zahteva. Seveda smo na novo pridobljene idiome in nekatere že nekoliko pozabljene z veseljem uporabljali v medsebojnih pogovorih. V skupinskem delu so učitelji ves čas intenzivno sodelovali in uresničevali teme plenarnih predavanj. Zelo koristne, poučne in hkrati zabavne so bile t. i. »debates«. Sproščeno je potekala duhovita razprava o problemih kajenja in kriminala.

Taki pogovori z izbrano temo, ki je blizu učenčevi vsakdanjosti, so resnično visoka motivacija za izmenjavo mnenj v tujem jeziku.

Učenec pozabi, da ne govori v materinem jeziku in si s tem razvija spretnost sproščenega govora. Jasno je, da mora biti učitelj tisti, ki temo skrbno načrtuje in pogovor neopazno, vendar natančno usmerja. Profesor Barrows nas je popeljal nekoliko v stran od ustaljenih oblik dela z učenikom in prikazal živ, praktičen pouk slovnice in prav tako je Mr. David Hill v plenarnem predavanju predstavil metodične oblike, s katerimi razvijamo spretnost poslušanja in razumevanja, v skupinskem delu pa uporabo vizualnih sredstev pri pouku, različne dejavnosti (»matching activities, using puzzles, ordering, placing and arranging) in uporabo pesmi v razredu. Pesem naj ne bi bila le »mašilo« zadnjih petih minut v razredu, temveč dejavnost, ki učence navaja na razumevanje kulture drugega naroda in ob kateri je mogoče razvijati vse štiri jezikovne spretnosti: razumevanje, govor, branje, pisanje.

Poudariti je treba, da so v skupinskem delu predavatelji le na kratko predstavili temo in razdelili gradivo, učitelji pa so vse napotke sami izpeljali v sproščeni prikazu vseh dejavnosti. Seminar je dosegel cilj: ob vsebini iz metodike pouka tujih jezikov je razvijal in poglobljal spretnost vsakdanjega govora. Toliko o »formalni« strani seminarja, kaj pa druga, manj formalna stran? Ekranizirane no-

vele so bile pravi literarni poslastek, prav tako diapozitivi s posnetki angleške pokrajine in nekaterih ameriških držav. Odkrili so nam tisto podobo obeh dežel, ki je navadno ne najdemo v opisih turističnih znamenitosti.

Pesem je poživljala ves seminar. Od praktične uporabe pesmi pri pouku do čudovito zapetih bluesov Mrs. Fisher in do pravega recitala angleških, ameriških in slovenskih narodnih pesmi ob spremljavi kitare in harmonike.

Ob okrogli mizi so predavatelji odgovarjali na vprašanja o kulturi Velike Britanije in ZDA ter o enakosti in različicah v prehrani, običajih, oblačenju. Probleme angleške in ameriške mladine smo primerjali s problemi naših mladih. Kar dva večera smo še in še podaljševali pogovor za »okroglo mizo«. Tudi večer, ko so predavatelji izredno jasno in natančno prikazali angleški in ameriški šolski sistem, je bil več kot uspešen.

Vse to pa tudi prelepo vreme in čudovita okolica so pripomogli, da je prva jezikovna šola — prvi poskus združevanja metodike s poglobljanjem znanja živega jezika uspel. Za to imajo zasluge prav vsi, predvsem Društvo za tuje jezike in književnosti Maribor in Herta Orešič, pa tudi Ameriška ambasada, Britanski svet, predavatelji in učitelji. Ves čas seminarja ni nihče zamudil ne plenarnega predavanja ne skupinskega pouka.

Omenimo naj še razstavo metodične literature, ki jo je pripravila neutrudna sodelavka ameriške ambasade Gordana Krstič. Učitelji so odhajali zadovoljni, željo, da bi tak seminar postal stalna oblika izobraževanja. Med 60 udeleženci je bilo kar precej učiteljev, ki so vse stroške seminarja, tako prispevek za organizacijo kot stroške bivanja, plačali sami. To je še dokaz več, da so take oblike izobraževanja potrebne in da so učitelji zavzeti za svoje delo. Prav bi bilo, da bi učitelji že v tem šolskem letu prenesli v razrede čim več novosti, ki so jih slišali v jezikovni šoli na Pohorju.

NEVENKA SELIŠKAR

Študij gospodinjstva na Pedagoški akademiji v Ljubljani

Tudi gospodinjstvo pripravlja mladega človeka na življenje

Gospodinjstvo je naravna, socialna, gospodarska in formalna povezava posameznika z družbenim okoljem, ki skladno z doseženo stopnjo kulturne, tehnološke in znanstvene razvitenosti organizira vsakdanje življenje ljudi.

Gospodinjstva vzgoja je bila zmeraj sestavina delovne vzgoje doraščajočega rodu. Ker je bila v vseh obdobjih povezana z vsakdanjim življenjem, zrcali tudi vsakokratne razmere. V njej se kaže stopnja gospodarske razvitenosti, družbena ureditev ali stopnja organiziranosti in delitve dela, pojmovanje in vrednotenje telesnega dela, način vzgoje mladih in družbeno vrednotenje družine. V moderni industrijski in postindustrijski družbi postane gospodinjstvo vzgojno-izobraževalno področje uveljavljeno v predmetnikih in učnih načrtih na vseh stopnjah šolanja — od osnovnih do visokih in diplomskih — v deželah severne Amerike, Skandinavije, zahodne in osrednje Evrope.

Pri nas sta gospodinjstva vzgoja in izobraževanje vključena v proizvodno tehnično vzgojno-izobraževalno področje kot obvezen, sistematiziran in organiziran predmet, ki ga pou-

čujejo strokovno usposobljeni pedagoški delavci — predmetni učitelji gospodinjstva.

Namen študija gospodinjstva: naloga gospodinjstva kot panoge, je, da z znanstvenimi metodami sintetizira področji ekonomike in higijene s prehrano, kulturo bivalnega okolja in oblačenja. Študij rabi spoznavanju in razumevanju dogajanj, dajatev in sprememb v individualnih in družbenih gospodinjstvih, ter vlogi, ki jo ima gospodinjstvo za družino in družbo v normalnih in izrednih razmerah.

Organizacija študija gospodinjstva. Študij na Pedagoški akademiji v Ljubljani je dvo-predmeten in je organiziran redno in kot študij ob delu. Za razumevanje strokovnih področij gospodinjstva je nujno poznavanje osnov kemije in biologije ter ekonomike in higijene. Zaradi tega se je uveljavila vezava na predmetno skupino kemije in biologije. Študentje ob delu se odločijo tudi za druge ve-zave, posebno z likovno vzgojo. Gospodinjstvo vpisujejo tudi kot dopolnilni študij tretjega predmeta.

Strokovna zasedenost, zlasti na manjših šolah, kaže, da bi bilo

smotno bolj izrabiti svobodno izbiro predmetnih vezav ali dopolnilni študij. V šolskem letu 1984/85 je bil, po podatkih Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, predmet gospodinjstvo na slovenskih osnovnih šolah, strokovno najslabše zaseden.

Stalno izobraževanje predmetnih učiteljev gospodinjstva in drugih učiteljev, ki poučujejo ta predmet, organizira Pedagoška akademija v Ljubljani na podlagi kompleksnih programov. Ti upoštevajo tiste vsebine, ki jih narekujejo vrzeli v praksi in ki uvajajo v to področje novosti znanosti in tehnike.

Študij gospodinjstva se je na Pedagoški akademiji v Ljubljani prvič začel v študijskem letu 1975/76. Po osemletni prekinitvi — v Sloveniji ni bilo možnosti za šolanje učiteljev gospodinjstva od leta 1967 do 1975 — je vpisanih 10 rednih in 11 študentov ob delu. Za študijsko leto 1984/85 je bilo razpisanih 15 mest za vezavo kemija-gospodinjstvo in 15 mest za vezavo biologija-gospodinjstvo. Učinkovitost študija znaša, po Analizi učinkovitosti Pedagoške akademije v Ljubljani 72 %. Tako smo od januarja do junija 1984 podelili predmet-

nim učiteljem gospodinjstva 25 diplom.

Profil učitelja gospodinjstva je širok, zaposlitev ni mogoča samo na osnovnih šolah, temveč tudi v vzgojno-varstvenih organizacijah, domovih za učence srednjih šol in obratih družbene prehrane.

Vloga predmetnih učiteljev gospodinjstva v šoli in njenem okolju, to je krajevni skupnosti, postaja iz dneva v dan večja in pomembnejša. Človek se bo moral v najugodnejših tehnoloških razmerah ob avtomatizaciji in kibernetizaciji procesov, spoprijeti s svetovno krizo hrane, energije in zaposlenosti in v takšnih razmerah sprejemati odgovornost za svojo prehrano, kulturo bivanja in oblačenja. Zaradi vsega tega pa tudi iz razlogov, ki jih narekujejo gospodarska stabilizacija in predvidena nova sestava našega gospodarstva, bosta postajala gospodinjstva vzgoja in izobraževanje čedalje pomembnejša pri pripravi mladine na samostojno življenje in na njeno polnovredno vključevanje v delo, samoupravljanje in družbo.

MARIJA LAP

odprta
šola

UČITELJI SPRAŠUJEJO

Zakaj je v slovenskih šolah tako malo francoščine?

Od 27. do 30. avgusta 1984 je bil v Škofji Loki seminar za učitelje francoskega jezika, ki ga je organiziral Zavod SR Slovenije za šolstvo s pomočjo jezikovnega svetovaleca pri francoski ambasadi v Beogradu, prof. Francoise Sabatelli in oddelka za romanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani.

Na posebnem zboru smo učitelji razpravljali o zaskrbljujočem položaju francoskega jezika v našem izobraževanju in sklenili seznaniti širšo javnost s problemi in predlogi za rešitev le-teh.

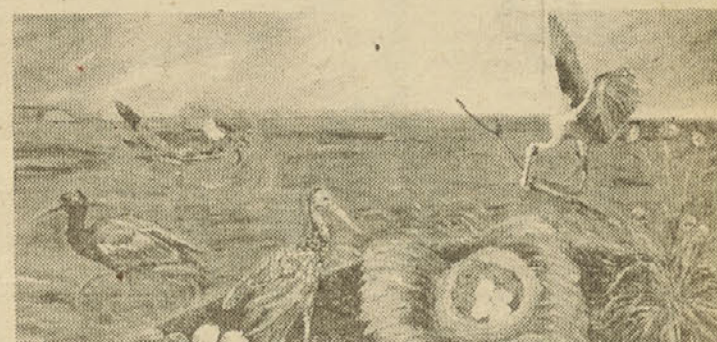
Dvomljivo in neutemeljeno je stališče Strokovnega sveta SR Slovenije za vzgojo in izobraževanje za pouk tujih jezikov v osnovnem in srednjem izobraževanju z dne 26. 5. 1984. »da je znanje angleškega in nemškega jezika temeljnega pomena za kulturno in znanstveno sodelovanje naše države s tujino, zato je treba v okviru obveznega programa osnovne šole še nadalje obdržati tadv germanska jezika«. Menimo, da tak odnos do kulture, znanosti in mednarodnega sodelovanja ni ustrezen, zato zahtevamo pravičnejšo porazdelitev tujih jezikov že v osnovni šoli. Ne soglašamo tudi z mnenjem Zavoda SR Slovenije za šolstvo, da »uvajanje večjega števila alternativnih tujih jezikov pri nas ni izvedljivo« (Primerjava skupnih jeder z učnim načrtom za osnovne šole z dne 12. 3. 1984). V vseh republikah SFRJ, razen v Sloveniji, so sprejeli družbene sporazume, po katerih je vsakemu od tujih jezikov (angleščina, francoščina, ruščina) zagotovljen določen odstotek. Podobno razporeditev tujih jezikov bi lahko uvedli tudi v Sloveniji, saj je učitelj francoskega jezika dovolj, mnogi so celo brez zaposlitve.

Učencev francoskega jezika je iz leta v leto manj tudi v usmerjenem izobraževanju, kljub priporočilu naj bi bil drugi tuji jezik romanski ali slovanski. Samo priporočila ne obvezujejo in jih večina šol ne upošteva. Predlagamo, da se pripravi družbeni sporazum, ki bi zagotavljal pouk francoščine kot drugega tujega jezika. Nedopustno je, da se francoščina poučuje le v redkih usmeritvah (npr. v PTT srednjem šolskem centru je francoski jezik le fakultativni predmet, čeprav je francoščina mednarodni jezik pošte), da se je uče dve ali tri leta po dve uri ali celo manj na teden. Da bi učenci uspešno obvladali katerikoli tuji jezik, bi se ga morali začeti učiti že v prvem letniku usmerjenega izobraževanja, povečati bi bilo treba tedensko število ur (najmanj tri) in zmanjšati število učencev v oddelku (normativ od 30 do 37 učencev na oddelek ni sprejemljiv).

Za ponazoritev navajamo podatek, da se v usmerjenem izobraževanju uči francoščine le še 2282 učencev, nemščine 4596, angleščine pa 2095 (kot drugega tujega jezika). Slovenija ima s frankofonskimi državami tretjega sveta razgibane gospodarske stike, v gospodarski menjavi SFRJ s Francijo pa je udeležena 50-odstotno. Pri mnogih mednarodnih znanstvenih projektih, katerih pobudniki so Francozi, Slovenci ne sodelujemo prav zato, ker ne obvladamo francoščine.

Posledice položaja francoščine in drugih tujih jezikov v osnovnem in usmerjenem izobraževanju čutimo Slovenci že zdaj. Če bomo ukrepali počasi in neustrezno ali zavlačevali uvajanje sprememb, bo stanje kritično; posredno bo vplivalo tudi na razvoj slovenskega gospodarstva, kulture in znanosti.

UDELEŽENCI SEMINARJA
ZA UČITELJE
FRANCOSKEGA JEZIKA

Janet Cooling: Primitivna doba, akril, iz ameriškega paviljona beneškega bienala, kjer vsi razstavljalci obravnavajo temo »Izgubljeni in najdeni paradizi« — po pesnitvi s tem naslovom, ki jo je napisal J. Milton iz 17. stoletja. Njena vsebina je boj med dobrim in zlim. Sodobnim slikarjem so motivi zla nasilje, nezaupanje, strah in nihilizem, motivi dobrega pa harmonija in mir, ponekod že fantastična, nadnaravna lepota.

Iz prakse za prakso

Prvi koraki v programiranju

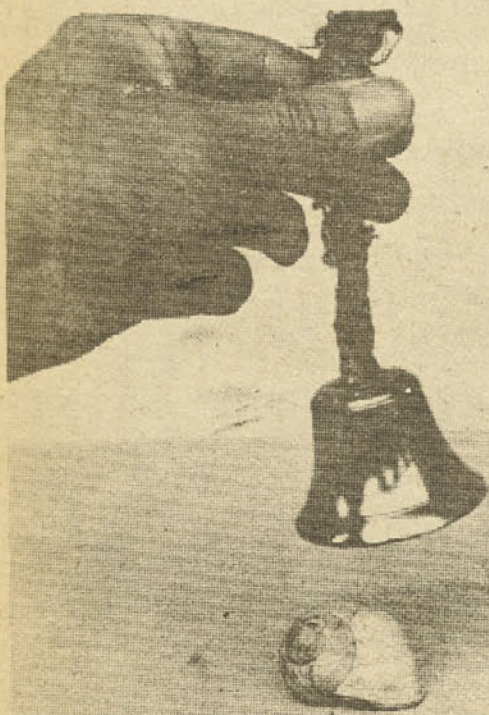
Izkušnje Osnovne šole Log-Dragomer ob uvajanju mikroročunalnikov

Učenci so si začeli pridobivati prve izkušnje z računalniki v preteklem šolskem letu. Tako je 43 učencev naše šole že opravilo prve korake v programiranju v osnovi in spoznalo uporabo računalnikov tudi kot nove »moderne« igračke.

V šolskem letu 1983—84 smo imeli tri tečaje in fakultativno učenje osnov računalništva in informatike. Za delo uporabljamo štiri »mavrice«, tako da delajo pri vsakem računalniku po trije učenci v skupini ter se dopolnjujejo, si pomagajo in svetujejo. Vodenje tečajev smo zaupali učencem Srednje šole za računalništvo v Ljubljani. Ti so zaupanje upravičili, saj so vsi mladi tečajniki sodelovali in vztrajali od prve do zadnje ure tečaja. Skupino tehnično navdušenih in sicer uspešnih učencev osmega razreda je po programu fakultativnega pouka vodil dr. Lovrenčič, eden od staršev. Čeprav je bil fakultativni program zahteven, so ga nadarjeni učenci uspešno predelali.

Anketa o vključevanju v to interesno dejavnost je pokazala, da se bo letos vpisalo šest ali več začetnih in seveda nadaljevalnih tečajnih skupin; to pomeni, da postaja računalništvo najmočnejša interesna dejavnost na šoli. Po dogovoru s starši le-ti prispevajo za tečaj ali fakultativno učenje 400 dinarjev. Z zbranim denarjem poravnamo del izdatkov za literaturo in kasete ter vsaj nekoliko poplačamo delo srednješolcev mentorjev.

In še nekaj, kar bo mogoče dobrodošlo šolam ob uvajanju te dejavnosti. Nam se je obneslo delo po pregovoru: Zrno do zrna... Težko bi našli vse, ki so prispevali denar ali druga sredstva. Z zbiranjem rabljenih televizijskih sprejemnikov — podarili so jih starši naših učencev — smo dobili veliko televizorjev. Aparate so člani radijskega kluba tako preuredili tako, da jih bomo lahko še dalj časa s pridom uporabljali. Omenimo naj tudi lep odziv obrtnikov v šolskem okolišju, zlasti nekaterih občinskih organizacij združenega dela, kot so Industrija usnja Vrhnika, Liko Vrhnika, Fenolit Borovnica, Kovinarska Vrhnika, Občinski zavod za načrtovanje in Občinska raziskovalna skupnost Vrhnika. Osebnosti in predstavitve programa dejavnosti so se nam obrestovali.

Carl Erik Ström: Fotografija iz paviljona nordijskih umetnikov na letošnjem beneškem bienalu. Finski umetnik Ström deli na svojih podobah skrivnosti narave in probleme okolja

Naravoslovne vsebine v prenovljenem programu spoznavanja narave

Dober učitelj se mora znati

Učitelji četrtnih razredov osnovne šole so letošnje počitnice končali s seminarjem, ki se je po organizaciji dela bistveno razlikoval od podobnih seminarjev v preteklosti. Razlika je bila predvsem v tem, da učitelji niso znanja le pasivno sprejemali, ampak so na podlagi eksperimentalnega dela tudi zavzeto sodelovali v razpravah o novih delovnih metodah, ki jih bodo uporabljali pri pouku spoznavanja narave. Seminarji so bili organizirani po raznih šolah v Sloveniji pod vodstvom pedagoških svetovalcev in posebej usposobljenih učiteljev fizike. Učitelji celjskega območja so imeli seminar od 21. do 24. avgusta na osnovni šoli v Šmarju pri Jelšah. V teh dneh je okrog 180 učiteljev četrtnih razredov v skupini po dva ali tri opravilo poskuse, ki so vsebovali znanje iz fizike, kemije in biologije. Učitelji so povečini ugodno sprejeli novi program pouka spoznavanja narave, vendar so se pojavljali tudi dvomi in razna tehtna vprašanja glede priprave in izvedbe poskusov, predvsem za fiziko. Poglejmo, v čem se kaže kakovost novega programa, kakšna je gmočna priprava kako so šole oskrbljene z učnimi pripomočki za njegovo izvajanje?

Iz gradiva, ki so ga prejeli učitelji četrtnih razredov in prikazane snovi na seminarjih, lahko rečemo, da je nastal izbor fizikalnih, kemijskih in bioloških vsebin v novem programu na podlagi globlje preučitve. V njem najdemo predvsem tista spoznanja in delovne metode, na primer, opazovanje, eksperimentiranje in merjenje, ki kar

najbolj omogočajo učencem, da po svoje odkrivajo naravne pojave in dejstva v naravi. Eksperimentalno delo učencev, ki bo potekalo v skupinah, sestavljenih iz štirih učencev, bo povečini zamenjalo dozdajšnji verbalni pouk in pasivno doživljanje demonstracijskih poskusov. Samostojno iskanje podatkov in opisovanje pojavov bo tudi nadomestilo dozdajšnje sprejemanje znanja in formulacij od učitelja. Posamezne vsebine v gradivu za učitelje se prepletajo, tako da se učenec še ne zaveda, da gre za pojme fizike, kemije ali biologije, ker jih odkriva pri opazovanju narave, ne da bi drobil naravoslovje v posamezne znanstvene veje. Vendar so te vsebine tako izbrane, da bodo ob njih pridobljene izkušnje in delovne navade koristile učencem pri kasnejšem sistematičnem preučevanju določenega naravoslovnega predmeta.

Uresničitev učnega načrta ob tako široko postavljenih smotrih bo težka naloga za učitelje in učence. Največkrat bo za delo skupin, sestavljenih iz štirih učencev, potrebnih kar osem učnih pripomočkov, na primer, termometrov, baterijskih svetilk, steklenih lončkov in podobnega. Kot ponavadi bo izvedba novega programa tudi takrat največ odvisna od iznajdljivosti in zagnanosti posameznega učitelja. Delo pa se zelo olajša, če se oskrba z učili ureja centralno, prek vzgojno-izobraževalnih organizacij in raznih združenj šol, kot smo to napravili v občini Šmarje pri Jelšah. Ko smo razmišljali, kako čimprej oskrbeti šole s potreb-

nimi didaktičnimi sredstvi, smo ugotovili, da bomo to najhitreje zmogli, če bomo nabavili potrebna sredstva za vse šole v občini istočasno. Tako smo pripravili dvajset kompletov za vse srednje in podružnične šole, v katerih so učni pripomočki za skupinsko delo v tretjem, četrtem in petem razredu. To seveda niso kakšna posebna učila, ampak preproste stvari, kot so termometri, pisemske tehtnice, razna steklovina, grelno telo in podobno. Tako smo prihranili učiteljem veliko nepotrebnega tekanja in iskanja pripomočkov po trgovinah. V tako pripravljenem kompletu je okrog dvajset najrazličnejših pripomočkov, ki jih bodo lahko uporabljali učitelji v vseh treh že omenjenih razredih. Celotna zbirka ni predraga, saj je mogoče nabaviti vse pripomočke brez prometnega davka. Skupaj z velikim pladnjem, v katerem so vse potrebščine, ne presega pol starega milijona.

Ker se marsikateri učitelj ali šola zdaj ukvarja prav s temi problemi, naj dodam še nekaj praktičnih nasvetov iz lastnih izkušenj. Vse potrebna gradiva za sestavo zbirke je zdaj dosegljivo, le poiskati ga je treba v pravih trgovinah. Največje povpraševanje je po alkoholnih termometrih, ki jih od časa do časa ni mogoče dobiti. Zdaj jih imajo v trgovini Sanolabor v Ljubljani, kjer lahko kupimo poleg termometrov tudi drugo steklovino. Veliko drugih pripomočkov, kot so pisemske tehtnice, optične prizme, posebne baterijske svetilke in podobno, pa lahko naba-

vimo pri Državni založbi Slovenije, na oddelku z učili. Tu barvni lončki, igrače Jo-Jo, razvozički idr. se dobijo v vsa dobro založeni trgovini z otroškimi igračami.

Morda še nekaj tehničnih drobnosti za izvajanje vaj. Poskus čiščenje trdnih delcev zraka so sicer primerne stekleni kadičke, vendar, ker jih ni mogoče dobiti, se poskus enakega naredi s steklenim kozarcem s prostornino 2000 mililitrov. Pri vaji Svetloba in senca lahko izvrstno uporabimo baterijske svetilke, namenjene Splošno ljudsko obrambo. S takimi svetilkami dobimo zelo ozek svetlobni snop, če na pokrovčku lečo napravimo do enega milimetra široko režo. Prav tako da odpraviti težava z grelnim telesom. Na seminarju, ki smo ga pripravili za učitelje, se je izkazalo, kako primeren majhen električni kuhinjski, na katerem se vodi hitro segreje in za otroke ni nevaren, ker ima malo grelno površino. Zaradi primerne cene stane okrog 800 dinarjev brez prometnega davka, je zdaj vsa za učitelja najlažje dosegljivo grelno telo. Zelo koristno je imamo na šoli hladilno torbo, kateri shranjujemo led v jogurtnih kozarčkih, in ga rabimo pri vajah v tretjem in četrtem razredu.

Z dajanjem takih in podobnih navodil in s prepričevanjem uporabnosti ene ali druge rešitve, bi lahko še nadaljevali. Vendar, prepričan sem, da bo ostali učitelji še vedno največja pomoč njegova iznajdljivost

KAREL ŠMIGOC

Vsaj en hišni računalnik za vsako šolo

Medtem ko v razvitejših državah mikroročunalnike že veliko uporabljajo, smo v zadnjem času začeli pri nas šele spoznavati ali, bolje rečeno, vsaj pisati in govoriti, da bomo morali čimprej slediti razvoju računalništva.

Vse bolj se zavedamo, da pomeni že dan zamude na tem področju velik zaostanek. Drugod spreminjajo računalniki vsa področja življenja, pri nas pa nismo prišli veliko dlje od spoznanja, da zaostajamo. Hišni računalniki so v podobnem položaju, kot so bile protestantske knjige: moramo jih tihotapiti.

V tem obdobju je morda prav šolstvo tisto področje, na katerem bomo morali čimprej nadomestiti zamujeno. Ni pa videti, da bomo to kmalu zmogli. Republiški komite za raziskovalno dejavnost in tehnologijo namreč ugotavlja, da so šole izredno slabo opremljene z računalniki.

V predšolski vzgoji in osnovni šoli skorajda ni računalnikov. V usmerjenem izobraževanju ima tovrstno opremo le tretjina šol pa še ta neustrezno, nezadostno in zelo različno.

In ker je tako, se naša računalniška nepismenost, povečuje, saj se lahko le v šoli tako navadimo računalnikov, da jih bomo znali uporabljati in nam bodo postali vsakdanja potreba, ne pa tam, kjer jih že imamo, le slabo izrabljena atrakcija.

Da bi izboljšali takšno stanje, je Poslovna skupnost osnovnih šol v Mariboru skupaj z Izobraževalno skupnostjo spodbudila nakup vsaj enega hišnega računalnika za vsako izmed 38 osnovnih šol v Mariboru.

V ta namen smo združili 40 % letošnje amortizacije od opreme vseh šol; to pri zdajšnjih cenah zadostuje, tako da lahko dobi vsaka šola po en hišni računalnik s tiskalnikom.

Združitev amortizacije je potrebna zato, ker so šole glede le-te v zelo neenakopravnem položaju. Nove, sicer dobro opremljene šole, je imajo veliko, starejše in slabo opremljene pa

malo. Skupen nakup bo tudi omogočil, da bodo vse šole opremljene z enakimi računalniki — to pa bo pri uporabi in razvoju računalništva prav gotovo pomembno.

Da bi še letos dobili računalnike, smo že julija vsem izdelovalcem in uvoznikom računalnikov poslali razpis za nakup 40 računalnikov s temeljnimi zahtevami. Zahtevali smo zadostno zmogljivost, več jezikov, grafiko, zvok, možnost širitve in tiskalnik, brez katerega si ne moremo predstavljati resnega dela z računalniki. Posebej smo zahtevali dobavo še v letu 1984. Razpis smo poslali vsem znanim izdelovalcem in uvoznikom računalnikov pri nas.

Ponudbe, ki smo jih dobili, so pokazale, da smo, kar zadeva izdelavo računalnikov, za zdaj še bolj pri besedah kot pri resnični proizvodnji, da se izdelovalci na moč trudijo, da bi onemogočili uvoz. Na naše natančne postavljene zahteve smo, razen ene izjeme, dobili zelo splošne ponudbe. Vse to, nedoločeni roki dobave in okvirne cene dokazujejo, da večina izdelovalcev letos še ne more izročiti računalnikov.

Iskra in predstavnik Sharpa nista odgovorila, drugi pa lahko ponudijo:

Velebit:

računalnik apple ima 64 kRAM spomina, 2 jezika, grafiko, printer, cena pa je za šole visoka — kar 1.298.000 din — dobava mogoča še letos;

računalnik orao, tip 102 ima 8 k RAM do 32 k RAM spomina, 1 jezik, tiskalnika nima, dobavne roka ni, cena pa je 80.000 din;

Slovenijales ponuja računalnik dialog 20, ki ima 64 k RAM spomina, cena in dobava še nista določeni, predvidevajo pa, da bo stal s printerjem vred okoli 950.000 din;

Elektronika inženiring ima računalnik galaksija s 6 k RAM do 48 k RAM spomina, cena je 52.500 din, potrebni pa so vmesniki in dodatki za kasetofon, ti-

skalnik in drugo. Tiskalnik stane 752.000 din, dobavijo pa ga v 60 dneh po sklenjeni pogodbi.

Letos torej lahko dobimo poleg računalnika apple samo še računalnik galaksija.

Druga možnost so računalniki iz uvoza. Pri tem moramo biti še previdni, da ne dobimo takšne ponudbe, kot je bila ponudba Mladinske knjige za sinclair ZX 81.

Omogoča pa uvoz poceni nakup, ki ne zahteva deviz; pri tem se povežujemo z gospodarstvom v Mariboru. Obstaja tudi stvarna možnost za nakup računalnikov commodore 64, in to celo za dinarje, s tem da bi uporabljali tiskalnike robotron iz Vzhodne Nemčije po 180.000 din.

Odločitev o izbiri med računalniki bomo sprejeli v septembru, tako da bomo računalnike dobili na šole še letos.

Izobraževanje učiteljev za računalništvo

Razumljivo je, da računalniki sami še ne pomenijo računalništva v šolah. Za njihovo uporabo se moramo pripraviti in v ta namen posebej izobraziti učitelje. Poslali smo tudi razpis za izobraževanje učiteljev za računalništvo, ki so se mu odzvale vse šole in delovne organizacije in poslale tudi ponudbe.

Potrebovali bomo več vrst izobraževanja za računalništvo:

- za fakultativni pouk računalništva
- za interesne dejavnosti iz računalništva
- za razvijanje pouka s pomočjo računalništva
- za vodenje statističnega razvida o učencih in dejavnosti šole
- za računovodstvo šole.

Za fakultativni pouk organizira izobraževanje učiteljev Zavod SRS za šolstvo, z organizacijami, ki se ukvarjajo z računalništvom, pa se bomo dogovarjali za druge seminarje; te bodo

opravili ravnatelji in učitelji drugih predmetov, da bi lahko vpleljali računalništvo pri pouku. Možnosti je veliko. Od prikazov poskusov, risb, grafiknov in enačb, do programiranega pouka o katerem se učimo že več let, nimamo pa tehnologije za njegovo uresničitev.

Za učitelje fakultativnega pouka in ravnatelje bomo pripravili izobraževanje že letos, za druge pa v letu 1985.

Prav tako bi lahko že letos uvedli interesne dejavnosti za računalništvo, saj je za fakultativni pouk letos prepozno. Škoda je, da v novem predmetniku, ki ga uvajamo, ni več prostora in navodil za uporabo računalnika na šoli.

V resnici bo računalništvo živelo na šolah šele, ko bomo uredili v ta namen učilnice s 5 ali 6 računalniki; to naj bi se zgodilo v naslednjih dveh letih. Vse dotlej je nevarno, da bo računalnik na šoli le za enega učitelja, za druge pa zanimivost, igrača in hkrati tabu.

Dobiti več računalnikov ne bi smelo biti težko, saj cene računalnika brez tiskalnika niso bistveno večje kot za izobraževalno tehnologijo, ki jo šole že imajo.

Ker bomo imeli v Mariboru vsi enake računalnike, bo sodelovanje pri pripravi programov, izmenjava izkušenj med šolami lažja. Pri uvajanju računalnikov v šole je tudi veliko možnosti za razvijanje in krepitev sodelovanja šol z okoljem, z delovnimi organizacijami, ki lahko šolam pomagajo z mentorji in tudi z nakupom računalnika.

Upamo, da pomenijo ti prvi koraki v Mariboru korenito spremembo in začetek uvajanja računalnikov v naše šole. Že oktobra bomo vedeli, ali si res želimo novega obdobja in bomo v Mariboru dobili računalnike, ali pa tudi o tem, tako kot še o marsičem, samo govorimo in pišemo, v resnici pa delamo drugače.

ANDREJ KOREN

Občni zbor učiteljev obrambe in zaščite

Ob seminarju za učitelje obrambe in zaščite, ki je potekal v Poljčah od 20. do 22. septembra 1984 je imelo občni zbor tudi Društvo učiteljev obrambe in zaščite. Ob tej priložnosti so pregledali svoje dozdajšnje delo in ugotovili, da so aktivni po območjih zaživele, razen aktivna v Ljubljani, ki naj bi se na predlog udeležencev čimprej oblikoval. Da bi izboljšali delo društva in sodelovanja med učitelji obrambe in zaščite, se je treba bolj povezati z Zavodom SRS za šolstvo in z Republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo.

V delovni program društva so zapisali, da bo temeljna naloga društva v prihodnosti spremljati strokovno usposabljanje učiteljev obrambe in zaščite ter jih seznanjati z novostmi na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite tudi zato, da bi to vsebino sproti vpletali v vzgojno-izobraževalno delo z mladino. Veliko so govorili tudi o ustreznem strokovnem izobraževanju srednješolskih

učiteljev ter o možnosti za njihov podiplomski študij na Katedri za splošno ljudsko obrambo pri Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

V prihodnje bodo učitelji obrambe in zaščite sodelovali tudi z občinskimi sekretariati za ljudsko obrambo pri organiziranju tekmovalnih šolske mladine, ki se bo pomerila v znanju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, pri usposabljanju mladine, ki ne obiskuje srednjih šol usmerjenega izobraževanja, pri posodabljanju učnega načrta obrambe in zaščite in vpletanju obrambne in zaščitne vsebine v druge predmete. Poudarili so tudi, da bo treba obnoviti opremo in učila v kabinetih obrambe in zaščite in jih opremiti s sodobnimi vojnimi sredstvi in orožjem.

Občni zbor je izvolil za novega predsednika Milana Maroška iz srednje šole Edvarda Kardelja v Slovenj Gradcu.

I. H.

Planinska pot, oddolžitvev Štirinajsti diviziji

Letošnjega februarja je minilo 40 let od legendarnega pohoda slavne 14. divizije na Štajersko. Borci — bilo jih je več kot 1100 — so na svoji bojni poti premagovali izredne napore. Niti huda zima niti sovražnik, ki jih je nenehno zasledoval, nista mogla preprečiti, da ne bi poskrbeli za svoje ranjene tovariše. Skozi vse sovražnikove obročce so se borci štirinajste prebili kot zmagovalci, čeprav so se njihove vrste redčile. Za to pa tudi za smrt skritih ranjencev so bili krivi ponekod tudi domači izdajalci. Toda prihajali so novi borci, divizija je napredovala. Junaštvo 14. divizije je bilo v naših ljudeh zavest, da se je za svobodo treba boriti in da se bo okupator prej ali slej moral umakniti iz naše dežele. Zato je pomenila 14. divizija silno mobilizacijsko moč v organiziranem upor in odporu množic proti nemškemu okupatorju in domačim izdajalcem. Borci 14. divizije so kljub težkim razmeram hitro prodirali na Štajersko. Premagovali so dobro oboroženega sovražnika, umirali so in zmagovali. V spomin so jim postavljeni številni spomeniki. Stojijo ob planinski poti, ki je nekakšna oddolžitvev, počastitev spomina na žrtve, borce slavne 14. divizije.

pri Kaplanu na Ravnah je skupaj 30 kontrolnih točk. Vrstni red posameznih območij je poljuben in pot ni časovno omejena. Najvišje se vzpne na Komnu (1695 m) zato je primerna in lepa v vseh letnih časih. Prav pa je, da so udeleženci, takega pohoda primerno — planinsko opremljeni. Ob lepem vremenu je pot mogoče prehoditi v šestih dneh. Vsa planinska pot 14. divizije je označena s Knafelčjevo markacijo (rdeč krog z belo piko v sredini). Na razpotjih ali križiščih z drugimi planinskimi potmi pa je markacija dodana še oznaka XIV.

Če se bodo posamezniki ali skupine odločile, da prehodijo vso pot naenkrat, bodo to lahko storili, ker je ob poti več gostišč s prenočišči. Prenočite lahko na: Pohorju, Lisci, Svetini, Paškem Kozjaku, Razborju, Slemenu, Smrekovcu in morda še kje pri kmetih.

Za vse ljubitelje narave je planinska pot 14. divizije velika pridobitev: mladini bo pomagala ohraniti tradicije iz NOB, domačinom pa pomeni oddolžitvev in spomin na težke čase. Planinska pot vodi mimo številnih spomenikov. Počastite spomin na padle s šopkom rož, nabranim ob poti, in če hodite v skupini, pripravite kulturni spored. Ne pozabite, da prav ob takih priložnostih lahko mladini, zlasti šolarjem neposredno zbijamo domoljubna čustva. To je pot, ki bo znancem ohranila spomin na težko zgodovino slovenskega naroda in narodov Jugoslavije, na slavni pohod 14. divizije. Pot nas vabi, da jo prehodimo, predvsem mladi naj jo nenehno obiskujejo. Šolarji lahko uvrstijo novo planinsko pot v načrt izletov, pohodkov, orientacijskih pohodov, šole v naravi itd.

Vodnik po planinski poti 14. divizije (65 strani in 19 zemljevidov) in dnevnik lahko kupite pri odboru za pot 14. divizije pri Planinskem društvu Celje (Stane-tova 18, 63.000 Celje) ali na sedežih planinskih društev v Sloveniji. Prva knjižica stane 150 din, druga pa 30 din. Vodnik so pripravili: Bojan Škrk, Milan Guček, Božo Jordan, Adi Vrečar in Gustav Grobelnik ob sodelovanju 19 planincev iz planinskih društev ob poti, zemljevide pa Geodetski zavod SRS — kartografski oddelek.

JULJANA HOČEVAR

Nenehno izpopolnjevanje — boljši uspehi

O seminarju učiteljev obrambe in zaščite

Nenehno izpopolnjevanje učiteljev obrambe in zaščite v srednjem usmerjenem izobraževanju, ki poteka vsako leto, je obvezno za vodstva šol in za učitelje obrambe in zaščite. Tovrstno izpopolnjevanje je pomembno že zaradi posebnosti učnega predmeta, pa tudi zaradi še neustrezne usposobljenosti tovrstnih učiteljev na šolah.

Zakon o usmerjenem izobraževanju (205. člen) jasno določa: »Delavci v usmerjenem izobraževanju imajo pravico in dolžnost, da stalno razširjajo, poglobljajo, posodablajo in dopolnjujejo svojo splošno, družbenopolitično, pedagoško, andragoško in strokovno znanje zato, da bi stalno izpopolnjevali svoje delovne in druge sposobnosti in delovne zmožnosti in da bi lahko uresničevali svojo odgovornost za stalen razvoj kvalitete in strokovnosti dela v svojih temeljnih organizacijah...« To ni torej le učiteljeva obveznost, temveč njegova pravica in dolžnost; to pa pomeni še večjo zahtevnost in trajnejšo obliko izpopolnjevanja.

Proces samouprave preobrazbe v vzgoji in izobraževanju zahteva, da postane učenec subjekt pri vzgojno-izobraževalnem delu, šola samostojni vzgojno-izobraževalni dejavnik pri reševanju aktualnih problemov; učitelji pa naj bodo sposobni strokovnjaki, ki nenehno izboljšujejo vzgojno-izobraževalni proces.

V šoli, ki doživlja korenite spremembe pri uvajanju nove organizacije vzgojno-izobraževalnega dela, mora biti učenec kar najbolj dejaven pri načrtovanju, pripravi, pri uresničevanju programa in pri ocenjevanju dosežkov.

Izpopolnjevanje učiteljev obrambe in zaščite, ki ga pripravlja in načrtuje Zavod SRS za šolstvo, ne more biti dovolj učinkovito, če ostaja edini način izpopolnjevanja, ki ga zahteva zakon. Napačno pa je tudi mnenje, da šola lahko opravi vse — od nenehnega izobraževanja, reševanja problemov pa do uvajanja novosti. Šola je res odgo-

vorna in mora storiti vse za kakovostno izpopolnjevanje svojih učiteljev, le-ti pa morajo vedeti, da enkratna udeležba na seminarju (ki se ga udeleži samo en učitelj predmetnega področja) še zdaleč ne zagotavlja ustrezne usposobljenosti in da se morajo nenehno izpopolnjevati tudi zunaj šole.

Ugotavljanje, da smo premalo učinkoviti pri usposabljanju učencev za področje obrambe in zaščite, še ne bo zagotovilo večje kakovosti pouka. Če želimo doseči resnično kakovostno vzgojno-izobraževalno delo pri obrambi in zaščiti, morajo učitelji bolje spoznati metode in tehnike, ki jih lahko uporabljajo. Vedeti morajo, kako bodo čim bolj popestrili vzgojno-izobraževalno delo in kako bodo poudarili obrambno-zaščitno vzgojo.

Ob intenzivnem tehnološkem in družbenem razvoju in pomembnih spremembah v vzgoji in izobraževanju se morajo učitelji sproti seznanjati z novostmi; le tako bodo lahko ustrezno opravljali svoje temeljno poslanstvo.

Na letošnjem tridnevem seminarju v Poljčah, ki se ga je udeležilo le 75 odstotkov učiteljev obrambe in zaščite v srednjem usmerjenem izobraževanju v republiki, so si udeleženci pridobili številna nova spoznanja, ki jih bodo lahko koristno uporabili pri svojem delu z učenci v šoli in zunaj nje. V bogatem sporedu seminarja, ki je zajel strokovno, pedagoško in metodično vsebino, so obravnavali tele teme:

Varnostno politični položaj v svetu in SFRJ, Sodobna oborožitve, Strategija oboroženega boja, Organizacijske oblike obrambnega usposabljanja, Vojaško izrazje v slovenskem jeziku, Kompleksna priprava učitelja obrambe in zaščite, Metodična izdelava učne teme, Obrambni krožek in Vojaški in obrambni poklici. Ob seminarju je potekala tudi redna letna skupščina Društva učiteljev obrambe in zaščite Slovenije.

IVAN HREN

»Mama, živ sem in zdrav«

Spomini na Branka Bernota Aljaža

Založba Borec je pred kratkim izdala na videz skromno, toda vsebinsko bogato delo: Mama, živ sem in zdrav.

Knjiga opisuje življenje, delo in čas, v katerem je živel Branko Bernot Aljaž, mladi aktivist, kurir, borec in sekretar. Deloval je v okupirani Ljubljani, na Dolenjskem, Štajerskem in še posebej v Slovenskih goricah, kjer je padel star manj kot enaindvajset let, spomladi 1945 v boju z vlasovci v Logarovcih.

Mladina rada prebira knjige, ki opisujejo dela njihovih vrstnikov iz narodnoosvobodilne vojne in ljudske revolucije. Zato ni čudno, da so dali pobudo za nastanek te knjige prav učenci osnovne šole iz Križevcev pri Ljutomeru, ki se imenuje po Branku Bernotu Aljažu. Učenci in učitelji te šole so vneto bzirali gradivo o Branku, še posebej o njegovem delovanju na območju Slovenskih goric.

Pisanja knjige sta se lotila Jože Gosnar, Brankov soborec, in Drago Novak, dober poznavalec narodnoosvobodilnega gibanja v Slovenskih goricah. Na podlagi arhivskega gradiva, že objavljenih del, pričevanj soborcev in še posebej Brankovih pisem, ki jih je pisal svoji materi in sestri Vidi, je nastalo delo, ki ga bo vsakdo z veseljem prebral. Iz Brankovega pisma je tudi povzet naslov knjige, saj je svoji materi stalno sporočal, da je živ in zdrav, ko pa je mati dobila njegovo zadnje

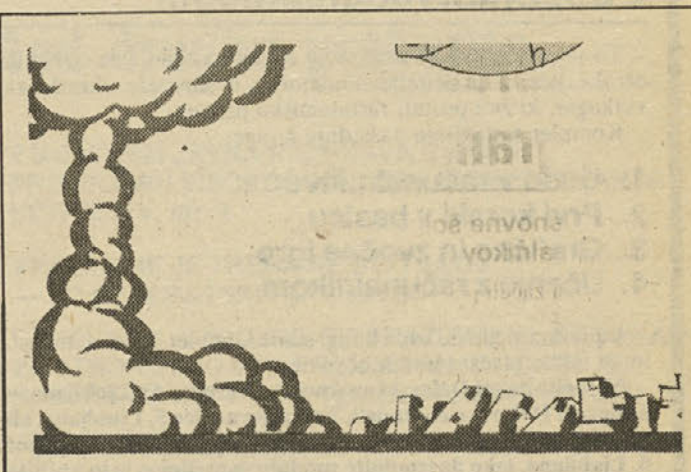
pismo, je bil že mrtev.

Knjiga je razdeljena na tri dele. V prvem je opisano življenje Bernotove družine, Brankova otroška leta in njegova zgodnja vključitev v ilegalno delo. Branko je dozoroval ob sestri Vidi in njenem možu Tonetu Tomšiču. Spoznal je žgoče socialne razmere v predaprilski Jugoslaviji. Ti prvi koraki ilegalnega dela so mu koristili ob okupatorjevem vdoru, ko se je — tako kot številni njegovi vrstniki — že zgodaj včlanil v OF. Postal je ulični poverjenik v Bohoričevi ulici. V tem poglavju je opisano ilegalno delo mladincev v Ljubljani, ki so opravljali številne sabotažne akcije. Branko je kmalu postal sekretar mestnega odbora OF v četrti. Nanj je močno vplival sprejem v SKOJ spomladi 1942. Branci zvedo na drobno o njegovem odhodu v partizane, o doživetjih med italijansko ofenzivo in o njegovi vrnitvi v Ljubljano.

Kmalu zatem je postal Branko Bernot sekretar kvartnega odbora OF Zelena jama. Tudi sprejem v KPJ 21. maja 1943 je pomenil zanj veliko prelomnico, saj se je še bolj zavzelo lotil dela.

V drugem delu je prikazana dejavnost Branka Bernota — borca Cankarjeve brigade. Proti koncu leta 1943 je postal sekretar rajonskega komiteja KPS v Šentvidu pri Stični, aprila 1944 pa je prevzel odgovorno nalogo sekretarja rajonskega odbora OF v Za-

obramba
zaščita

ZAŠČITA
PRED JEDRSKIM, KEMIČNIM
IN BIOLOŠKIM OROŽJEM

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je pred nedavnim izdal knjižico, ki ju učitelji lahko koristno uporabijo pri vpletanju obrambne vsebine v pouk vseh predmetov. Vsem, ki knjižic še nimajo, priporočamo, naj si ju preskrbijo čimprej. Nabavijo jih lahko pri občinskih sekretariatih ali pri Republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo

**KAJ MORAMO VEDETI
O POŽARNI ZAŠČITI**

POŽARNOZAŠČITNO RAVNANJE

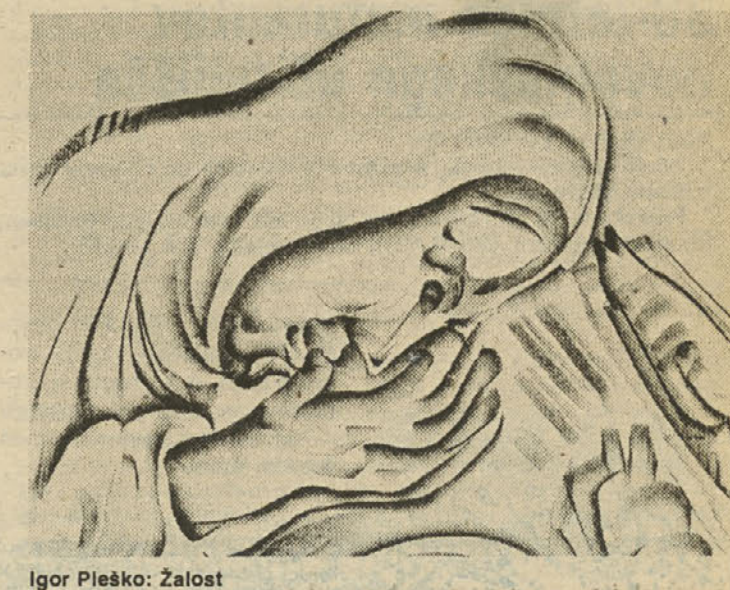
gradu v Suhi krajini. Tedaj se je ubadal s številnimi težavami. Hrepenel je po znanju, zato so ga ob koncu leta 1944 poslali na partijski tečaj v Kočevski Rog. V tretjem delu je opisan njegov odhod na Štajersko. Vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja je pravilno ugotovilo, da je Slovenskim goricam potrebna kadrovska pomoč. Treba je bilo zavaruovati severovzhodno mejo, zato je poslalo leta 1944 na to območje kadrovske okrepitve. Pisca nas seznanita s pohodom skupine borcev na Štajersko in s težavami, ki so jih imeli na pohodu. Branka so poslali na ljutomersko območje, kjer je 5. januarja 1945 prevzel naloge okrajnega sekretarja OF in KPS. Zavzeto se je lotil dela in kmalu dosegel velike uspehe. V tem delu je opisan tudi

njegov zadnji boj, 3. februarja 1945.

To je samo bežen opis Brankovega življenja, ki je prikazan v knjigi, v resnici pa vzemo iz nje veliko več. Spoznavamo Branka Bernota Aljaža kot mladega borca, ki se v svoji mladostni zagnanosti ni ustrašil še tako odgovornih nalog. S svojo bistrostjo in odločnostjo, je ob sprejemanju kritike kljub svoji mladosti dozoroval v revolucionarno osebnost.

Bogato ilustrirana knjiga, ki je pisana pristrčno, zanimivo in privlačno, bo prav gotovo dragocen pripomoček učiteljem pri obravnavi novejših zgodovine, primerna pa bo tudi za darilo učenecem.

M. H.

Igor Pleško: Žalost

Vstopnica v 3. tisočletje

Delavska enotnost in Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije bosta v SEPTEMBRU izdali komplet štirih knjig — priročnikov za delo z osebnimi računalniki.

Po mnenju izvedencev je ta komplet priročnikov najboljši vodnik v računalništvo za začetnike. Njihov skupni naslov je

Razumljivo in preprosto z osebnim računalnikom

To je razumljivo, praktično in zanimivo branje za starše in otroke, učence in učitelje, študente in poslovneže, skratka za vsakogar, ki želi postati računalniško pismen.

Komplet sestavljajo naslednje knjige:

1. Uvod v računalništvo
2. Prvi koraki v basicu
3. Grafične in zvočne igre
4. Učenje z računalnikom

V prednaročilu do izida knjig, stane komplet 3.200 dinarjev, in ga lahko plačate v treh obrokih.

Naročite ga pri Delavski enotnosti, Celovška 43, Ljubljana, v knjigarni Delavske enotnosti, Tavčarjeva ulica 5, Ljubljana, ali pa pri Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije, Lepi pot 6, Ljubljana, tako da izpolnite spodnjo naročilnico in jo pošljite na enega od teh naslovov.

Pokličete lahko tudi po telefonu (061) 320-403, kjer dobite tudi vsa dodatna pojasnila. Kupcem knjig v prednaročilu ponujata založnika več izobraževalnih ugodnosti: brezplačno udeležbo na začetniškem deseturnem tečaju za uporabo mikro-računalnika, obisk v računalniškem centru, ogled računalniške proizvodnje in številne praktične nagrade. Natančno vas bomo o tem pravočasno obvestili.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Celovška 43, Ljubljana, nepreklicno naročamo izvodov kompleta knjig »Razumljivo in preprosto z osebnim računalnikom«.

Naročeno pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika:

Kupnino bom(o) poravnal(i) v enkratnem znesku — treh obrokih (ustrezno obkrožite), in to do izida knjig.

Knjige bomo pošiljali po vrstnem redu prispelih naročil.

Podpis naročnika Kraj in datum naročila

Zborovanje slovenskih geografov

Trinajsto zborovanje slovenskih geografov bo po približno 25 letih ponovno na Dolenjskem. Pri odločanju o tem, kje naj bosta mesto in raziskovalno območje zborovanja, je bilo upoštevano, da sorazmerno slabo poznamo regionalno-geografsko podobo osrednje Dolenjske in Bele krajine, ki se je po letu 1960 temeljito spremenila. Za Belo krajino doslej ob zborovanjih slovenskih geografov skorajda ni bilo raziskovalnega zanimanja.

Slovenski geografi so povečini učitelji geografije. Spoznavanje geografskih značilnosti SR Slovenije in njenih območij je vzgojno-izobraževalna vsebina programa življenja in dela osnovne šole (od spoznavanja narave in družbe, spoznavanja države do zemljepisa) in programov srednjega usmerjenega izobraževanja (geografija). Del programa zborovanj je že več let namenjen tudi problematiki pouka geografije; letos je na vrsti »odnos med vsebino in metodo dela pri pouku geografije«.

Člani Geografskega društva Slovenije, učitelji geografije in vse osnovne in srednje šole, so bili o zborovanju obveščeni že spomladi. Kljub aktualni vsebini, ki neposredno pripomore k strokovnemu izpopolnjevanju in boljši pripravljenosti učiteljev za opravljanje pedagoških nalog, žal ugotavljamo, da se jih je do slej prijavilo malo, pozornost pa zaslužijo tudi mnjenja posameznih šol, da dajejo prednost tistim oblikam izobraževanja, ki jih organizira pedagoška služba. Ne glede na težaven gmotni položaj v vzgoji in izobraževanju ne moremo mimo ugotovitve, da taka in podobna razmišljanja kažejo, kako slabo poznajo ponekod nekoliko spremenjene odnose v našem vzgojno-izobraževalnem sistemu in tudi področje nalog izvajalcev tega zahtevnega dela. Vzgojno-izobraževalnim organizacijam svetujemo, naj pri načrtovanju in razporejanju denarja enakovredno obravnavajo vse nosilce strokovnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja pedagoških delavcev. Za

strokovno izpopolnjevanje so odgovorni predvsem kadrovske šole in strokovna društva, uvajanje, spremljanje in svetovanje pri sistemskih novostih in spremembah pa je prednostna naloga pedagoške službe. Za uspešno, kakovostno, predvsem pa smotno izvedbo tega dela je potrebno nenehno sodelovanje vseh naštetih dejavnikov.

Pri načrtovanju zborovanja slovenskih geografov so od vsega začetka sodelovali z Geografskim društvom Slovenije kadrovske šole in Zavod SR Slovenije za šolstvo. Zaradi svetovnega kongresa geografov v Parizu, zborovanja ni bilo mogoče načrtovati med počitnicami. Kljub temu je organizator prišel (v primerjavi z drugimi) priporočil pedagoške službe in izbral datum tako, da bo zaradi odsotnosti učiteljev čim manj motenj pri pouku v šoli. Zatekanje k priporočilu Zavoda SR Slovenije za šolstvo se mi zato zdi skoraj vsiljivo. Ob upoštevanju celotnega mehanizma stalnega izobraževanja učiteljev geografije, ki trenutno deluje, bi moralo pri odločanju o udeležbi učiteljev vendarle prevladovati merilo kakovosti in posebnosti vzgojno-izobraževalnega področja. V geografiji velja načelo »kar je povsod, v geografiji ni nikjer«. Kako naj učitelj uči o domači pokrajini, če je ne pozna? Sprijazniti se pač moramo z resnico, da so nam oddaljene dežele za zdaj manj dostopne. Če pa se odrekamo udeležbi zato, ker imamo slabe izkušnje, kar zadeva kakovost programa in izbrane metode, potem pa tudi kot stanovski člani prispevajmo svoje predloge in konstruktivne pripombe. Prva priloženost za to bo samo zborovanje, kjer pričakujemo, da bodo zavzeto sodelovali učitelji praktiki, zlasti v soboto dopoldne, ki je v celoti namenjena problematiki pouka geografije.

O odzivu na povabilo pa več po zborovanju, ki bo od 12. do 14. oktobra v Dolenjskih Toplicah.

MIRA VERBIČ

ODBOR MALE LIKOVNE KOLONIJE BOHOR ŽARI 84 V ŠENTJURJU PRI CELJU RAZPISUJE

pod pokroviteljstvom OO ZZB NOV, OK SZDL in Zveze kulturnih organizacij občine Šentjur pri Celju 9. malo slikarsko kolonijo BOHOR ŽARI 84. Kolonija bo 13. in 14. oktobra 1984 v Šentjurju pri Celju na temo: **POT XIV. DIVIZIJE**

Vodstva osnovnih šol lahko prijavijo po dva pionirja likovnika od 5. do 8. razreda do 10. oktobra 1984 na naslov: Uredništvo Utripa, Šentjur pri Celju, Titov trg 5 ali po telefonu (063) 741-286 ali (063) 741-002.

Udeleženci naj prinesejo barvice in čopiče s seboj! Nadaljnja navodila boste prejeli pisno po prijavi.

LOŠKI MUZEJ IN GALERIJA NA GRADU VABITA

Zbirke Loškega muzeja v Škofji Loki so odprte vsak dan, razen ponedelja, od 10. do 18. ure. Večje skupine se lahko najavijo predčasno po telefonu številka (064) 62-261 vsak dan od 8. do 14. ure.

V GALERII na loškem gradu je odprta republiška filatelistična razstava v počastitev 85-letnice akademika Božidarja Jakca. Na razstavi si boste lahko ogledali izvirne osnutke za znamke Božidarja Jakca in vse znamke, žige in ovitke, ki so bili narejeni do zdaj. Razstava bo odprta ob istem času kot zbirke muzeja — vse do 7. oktobra.

NOVA NAROČNINA

Z novim šolskim letom smo prisiljeni zvišati naročnino na Prosvetnega delavca, saj ne moremo več dohajati naglo rastočih stroškov tiska, papirja in drugih storitev. Povečanje, kot je vidno iz kolofona, ni veliko, saj upoštevamo skromne možnosti naših naročnikov, dodatna sredstva pa bomo iskali pri ustanoviteljih in drugod. Za doplačilo bomo naročnike prosili, ko jim bomo poslali račune za prihodnje leto.

Upamo, da se kljub vsemu ne boste odpovedali svojemu glasilu, ki vam omogoča širši vpogled v aktualna dogajanja na področju vzgoje in izobraževanja. Prav bi bilo, da bi v vseh kolektivih posnemali tiste vzgojno-izobraževalne in vzgojno-varstvene organizacije, ki delno ali v celoti poravnajo naročnino za Prosvetnega delavca svojim delavcem iz namenskih sredstev za strokovno izpopolnjevanje. Tako vlogo naše glasilo tudi ima.

gdan Čepič, Tea Dominko, Leopold Kežar, Franci Kržan, Marijana Kunej, Vida Nerad, Albin Pučlin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentincič, Viktor Žorž

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentincič, Marija

Velikonja, Majda Vujović

Uredništvo: Jože Valentincič,

glavni urednik, Marijana Kunej,

odgovorna urednica, Tea Do-

rinko, tehnična urednica.

Naslov uredništva in uprave:

Poljanski nasip 28, tel.: 315-585,

poštni predal 21, Ljubljana

61104

Zakaj ne za polovico cenejše?

Vodstvom vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih organizacij ter razpisnim komisijam sporočamo, da bomo zunaj uveljavljenih razpisnih rokov objavljali razpise prostih del in nalog po nižjih cenah, za polovico ceneje kot dnevni tisk.

Na nas se nenehno obračajo diplomirani učitelji, vzgojitelji in drugi pedagoški delavci, ki iščejo zaposlitev. Tudi prosvetni delavci, ki želijo menjati zaposlitev, iščejo informacije najprej v našem glasilu.

Zakaj ne bi tudi med šolskim letom objavljali vaših razpisov predvsem v našem skupnem glasilu?

Tako boste privarčevali nekaj denarja za druge nujne izdatke, glasilo pa pomagali opravljati njegovo družbeno in strokovno-informativno vlogo.

Bralci! Preverite, ali sta vodstvo vaše organizacije in razpisna komisija seznanjeni z ugodnostmi, ki jih ponujamo! Vsem naročnikom pa ponujamo še drugo ugodnost: brezplačno objavo kratkih sporočil o obletnicah mature in drugih srečanjih.

ZVEZA KULTURNIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

RAZPISUJE

v sodelovanju z družbenopolitičnimi skupnostmi in organizacijami občin, kjer bodo organizirana območna srečanja, in v Gradišču Slovenskih goricah, RS ZSS, RK ZSMS, tednikom Mladina, reviji Antena, časopisom Kmečki glas in Društvom slovenskih pisateljev

13. SREČANJE PESNIKOV IN PISATELJEV ZAČETNIKOV

Območna srečanja bodo potekala jeseni in pozimi 1984/85 v Ljubljani, Izoli, Mariboru, Ravnah na Koroškem, Škofji Loki, Krškem in Tovem Velenju.

Sodelujejo lahko pesniki in pisatelji začetniki, ki svojega dela niso izdali (razen v samozaložbi) v knjižni obliki in še niso bili uvrščeni med najboljše na dosedanjih sklepnih republiških srečanjih pesnikov in pisateljev začetnikov.

Avtorji lahko sodelujejo z literarnimi prispevki v slovenščini, morajo biti napisani s pisalnim strojem.

Organizatorji bodo upoštevali prispevke vseh vrst proze, poezije in dramatike:

- črtice, novele, satire, humoreske, romane;
- pesmi, epigrame, basni, aforizme;
- dramska besedila, dramske prizore, skeče, enodejanke, tragedije, groteske, TV igre, TV nadaljevanke, filmske scenarije, scenarije proslavo;
- kritiške prispevke, eseje z vseh področij umetnosti, kulturne in dužabnega življenja: kritike, eseje, družbeno angažirana razmišljanja.

Avtorji naj pošljejo svoje prispevke v treh izvodih, označijo naj jih s šifro, ne s pravim imenom. Poslanim besedilom s šifro naj priložijo pečateno ovojnico s podatki: ime in priimek, natančen naslov, izobrazba, poklic, starost in šifra.

Vse poslane prispevke odstopijo avtorji za morebitno objavo brezplačno. Organizatorji bodo objavili dela izbranih avtorjev (z območnih srečanj oziroma z republiškega srečanja) na način in v obsegu, bo ustrezal gmotnim in organizacijskim možnostim.

Tričlanske žirije (imenoval jih bo organizator območnega srečanja) bodo med pravočasno prispelimi prispevki s svojega območja izbrale najboljše avtorje za nastop na območnem srečanju. Če bo številu uvrščenih v sklepno srečanje preseglo gostiteljeve organizacijske zmogljivosti, si odbor za literarno dejavnost pri ZKOS, upoštevajoč samo kakovost, pridruži pravico do zadnjega izbora.

Prispevke pošljite najkasneje do 30. septembra 1984 na naslov: Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Ljubljana, Kidričeva 5, za 1. srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov.

Morebitne dodatne informacije dobite na naslovu: ZKO Slovenije, Ljubljana, Kidričeva 5, (tel. (061) 211-828, interna 18).

Odbor za literarno dejavnost pri ZKO

Vabilo

Z dajanjem svoje krvi lahko naredite največ, kar lahko stori človek za sočloveka. Zato vas pričakujemo na krvodajalski akciji.

Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

OKTOBER 84

Ajdovščina	1., 2., 3., 4., 5.
Tolmin	8., 9., 10., 11., 12.
Sladki vrh	12.
Slovenska Bistrica	16., 17.
Titovo Velenje	18., 19., 20.
Lovrenc na Pohorju	19.
Nova Gorica	22., 23., 24., 25., 26., 30., 31.
Ruše pri Mariboru	26.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

DOPISNI TEČAJ MEDNARODNEGA JEZIKA ESPERANTA

V dogovoru z Zavodom SR Slovenije za šolstvo bo Strokovni svet Zveze društev za mednarodni jezik esperanto Slovenije v šolskem letu 1984—85 organiziral dopisni tečaj za pridobitev temeljnega znanja mednarodnega jezika esperanta. Tečaj je namenjen tistim učiteljem osnovnih in srednjih šol, ki se želijo usposobiti za pouk mednarodnega jezika esperanta oziroma za poznejši študij na Pedagoški akademiji Ljubljana. Primeren je za učitelje razrednega pouka v 3. in 4. razredu osnovne šole, za predmetne učitelje oziroma profesorje tujih jezikov, slovenščine, zemljepisa, zgodovine, družbeno-moralne vzgoje in vse, ki želijo obogatiti svoj predmet z mednarodnimi stiki.

Dopisni tečaj obsega vse temeljne jezikovne sestavine in okoli 900 besednih korenov. Začel se bo oktobra 1984 in končal maja 1985. Predvidene so štiri seminarske vaje (konzultacije) in sklepni seminar v drugi polovici junija, na katerem bodo učitelji dobili metodične napotke za poučevanje po veljavnem učnem načrtu. Zavod SR Slovenije za šolstvo je 5. 6. 1984 poslal osnovnim šolam razpis dopisnega tečaja (Dopis št.: PW-61-62-3).

V skladu z našimi možnostmi in številom prijav bomo tečajnike razdelili v manjše skupine v večjih središčih s svojim korektorjem in vodjem seminarja v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru in, če bo potrebno, tudi drugod.

Izpiti

Program dopisnega tečaja vključuje tudi opravljanje končnega izpita. Kandidatom, ki bodo uspešno opravili vse obveznosti po programu, bomo izdali posebno potrdilo o uspešno končanem izpolnjevanju strokovne izobrazbe.

Stroški dopisnega tečaja

Prispevek za materialne stroške (literatura, razmnoževanje, administracija) in pedagoško delo (popravljanje nalog, seminarji) plačajo ob vpisu udeleženci oziroma vzgojno-izobraževalne organizacije, kjer so zaposleni, v višini 3.500 din.

Prijave

Prijave pošljite do 5. oktobra 1984 na naslov:

Strokovni svet Zveze društev za mednarodni jezik esperanto Slovenije, Novi trg 6, 61000 Ljubljana P.P. 401 s pripisom: »Dopisni tečaj«

30-letnica maturantov novomeškega učiteljišča

(ŠOLSKO LETO 1953, 54)

Zbrali se bomo v soboto, 6. oktobra 1984 ob 17. uri v Novem mestu v hotelu Metropol.

Prijavite se do 1. oktobra pisno ali po telefonu: Marjeta Dajčman, Študijska knjižnica, 68000 Novo mesto, telefon 068 21-118.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bo-

prosvetni delavec

Tiska ČZP Ljudska pravica. V. ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje, časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 3. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).